

**ISOJÄRVEN MUUTTUVA MÖKKIMAISEMA SIIKAISISSA JA
POMARKUSSA**

Teemu Kiviharju

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Maisemantutkimus

Huhtikuu 2018

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

KIVIHARJU TEEMU: Isojärven muuttuva mökkimaisema Siikaisissa ja Pomarkussa

Pro gradu 78s., 7 liites.

Maisemantutkimus

Huhtikuu 2018

Tutkimukseni tarkastelee Siikaisten ja Pomarkun kuntien alueella sijaitsevan Isojärven mökkimaisemaa. Järvelle on luonteenomaista mökkien suuri määrä, vapaa-ajanasukkaiden keskuudessa vallitseva yhteisöllisyys sekä aktiivisesti järven hyväksi toimiva järviseuura. Järven mökkimaisema on muuttunut vuosikymmenien aikana paljon. Muutoksia ovat aiheuttaneet mm. erilaiset vesistöjärjestelyt, tuulivoimapuistot, veden pinnan vaihtelu ja erittäin vilkas mökkirakentaminen. Maiseman muutos jatkuu edelleen.

Kyseessä on kyselytutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää, miten mökkeilijät kokevat Isojärven mökkimaiseman. Tutkimusaineiston pääosa muodostuu kyselomakkeista. Aineiston kautta muodostuu käsitys siitä, miten ihmiset havainnoivat mökkimaisemaa ja mitä asioita he arvostavat tai inhoavat siinä. Tutkielma tuottaa myös tietoa siitä, miten mökkeilijät kokevat järven mökkimaisemassa tapahtuneet muutokset. Koska yhteisöllisyys on osa järven mökkeilykulttuuria, perehdyn myös asioihin, jotka tuottavat ja ylläpitävät sitä. Kyselyaineiston vastapainoksi haastattelin myös muutamia ihmisiä, jotka omistavat vapaa-ajanasunnon järvellä. Tutkimusmenetelmänä käytän sekä laadullista että määrällistä sisällönanalyysiä.

Isojärvellä on paljon erilaisia käyttömuotoja. Myös mökkeilyyn liittyvät merkitykset vaihtelevat paljon. Siitä huolimatta mökkiläisten näkemykset järven mökkimaisemasta ovat pääosin yhdenmukaisia. He suhtautuvat alhaiseen järven alhaiseen vedenkorkeuteen ja muihin epäkohtiin negatiivisesti, koska ne rajoittavat mökkeilyharrastusta monella tapaa. Järven mökkimaisemaa havainnoidaan moniaistisesti ja järviluontoa pidetään suurella arvolla. Mökkeillessään ihmiset kokevat olevansa pikemminkin luonnon keskellä kuin vilkkaassa kulttuurimaisemassa. Siitä huolimatta mökkien katsotaan sopivan maisemaan erittäin hyvin. Yhteisöllisyys on olennainen osa mökkeilyä ja etenkin järviseuuran merkitys sen ylläpitäjänä on suuri.

Asiasanat: Isojärvi, kokeminen, yhteisöllisyys, mökkeily, kulttuurimaisema, virkistyskäyttö, kakkosasuminen

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuskohteen esittely.....	1
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymys	3
1.3 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmät	4
1.4 Keskeiset käsitteet.....	5
1.5 Tutkimusperinne ja tutkimuskirjallisuus.....	7
2. Taustaa	12
2.1 Siikaisten ja Pomarkun Isojärvi.....	12
2.2. Isojärvi-Seura.....	15
2.3 Mökkeilyharrastus Suomessa.....	20
2.4 Suomalaisen mökkeilyn historia.....	22
3. Tutkimustulokset.....	25
3.1 Vastaajien taustatiedot.....	26
3.1.1 Sukupuoli, ikä ja ammattiryhmä.....	26
3.1.2 Mökkimatkan pituus	26
3.1.3 Mökkeilyn aloittaminen, mökin omistus ja mökillä vietetty aika.....	27
3.1.4 Harrastukset mökillä	29
3.1.5 Etätyö	31
3.2 Isojärven mökkimaisema	32
3.2.1 Arvostuksen kohteet mökkimaisemassa.....	32
3.2.2 Oman mökkimaiseman muokkaaminen	34
3.2.3 Muutokset Isojärven mökkimaisemassa.....	35
3.2.4 Ärsytyksen aiheet Isojärvellä.....	36
3.2.5 Vedenkorkeus.....	37
3.2.6 Tuulivoimalat.....	39
3.2.7 Yhteisöllisyys ja mökkinaapurit	41
3.2.8 Mökkien määrä ja virkistyskäytön paine.....	43
3.2.9 Isojärven tulevaisuus	45
3.3 Erilaiset mökkeilijätyyppit ja mökkeilytyylit Isojärvellä	46
3.3.1 Elämäntapamökkeilijät	46
3.3.2 Nuoret aikuiset	48
3.3.3 Vanhemman polven mökkeilijät.....	51
3.3.4 Sosiaaliset mökkeilijät	53

3.4 Mökkimaiseman kokeminen	55
4. Johtopäätökset.....	57
4.1 Isojärven mökkiläisyhteisö.....	57
4.2 Muuttuva mökkimaisema.....	60
4.3 Mökki, maisema ja identiteetti.....	65
4.4 Oma suoriutuminen ja mahdolliset jatkotutkimukset	67
Lähteet	70
Tutkimusaineisto.....	70
Tutkimuskirjallisuus.....	71

Liitteet

1 Johdanto

1.1 Tutkimuskohteen esittely

Siikaisten ja Pomarkun kuntien alueella sijaitseva Isojärvi on Säkylän Pyhäjärven jälkeen Satakunnan toiseksi suurin järvi. Se kuuluu Karvianjoen vesistöön ja sen pinta-ala on 39 neliökilometriä.¹ Tällä hetkellä Isojärvellä on lähes tuhat vapaa-ajanasuntoa². Mökkeilijöiden määrä on suuri, koska monella vapaa-ajanasunnolla on käyttäjiä jopa kolmessa eri sukupolvessa. Isojärvi sijaitsee alle 50 kilometrin etäisyydellä Porista, joten vesistö on helposti myös kalastajien ja retkeilijöiden käytettävissä. Hyvän kuhakantansa ansiosta Isojärvi onkin nykyisin monien vapaa-ajankalastajien suosima kohde. Järven merkitys satakuntalaisten virkistyskäytölle on suuri. Kun puhutaan Porin seudun tunnetuimmista luonto- ja virkistyskohteista niin Isojärvi tuntuu kuitenkin usein jäävän Selkämeren, Kokemäenjoen suiston ja jopa Kullaan Joutsijärven varjoon. Tämä on erikoista, koska Porista aivan on samanmittainen matka esimerkiksi Ahlaisten saaristoon kuin Isojärvelle.

Isojärvellä mökkirakentaminen oli vilkkaimmillaan 1970-luvun alkupuolella. Tuohon aikaan rantarakentaminen oli nykyiseen verrattuna varsin villiä. Mökkejä ja varsinkin saunoja rakennettiin usein hyvin lähelle vesirajaa. Mökkirakentaminen alueella jatkuu kuitenkin edelleen ja se on saanut 2000-luvulla uusia piirteitä. Monet uusista vapaa-ajanasunnoista ovat selvästi aiempaa isokokoisempia. Osa niistä muistuttaa jo pikemminkin huvilaa kuin perinteistä kesämökkiä. Rakentamisessa jatkuessa yhä edelleen, Isojärvellä on enää hyvin vähän autioita, mökittämiä saaria ja luotoja. Toisaalta järven maisemassa näkyy nyt aikaisempaa enemmän myös hylättyjä mökkejä, joiden tunnusmerkkejä ovat lahoavat laiturit ja umpeen kasvavat rantapusikot. Osa näistä mökeistä on havaittavissa vain keväisin tai talvisin, kun puissa ei ole lehtiä. Isojärvelle on ollut jo pitkään tyypillistä mökkiläisten aktiivisuus järveään kohtaan³. Vuonna 1969 perustettu Isojärvi-Seura ry on Suomen vanhimpia järviseuroja ja siihen kuuluu tällä hetkellä noin 400 mökkitaloutta. Yhdistyksen tavoitteena on vesistön ja

¹ Järviwiki verkkopalvelu 25.1.2017.

² Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 25.1.2017.

³ Sandt 2012, 2.

rantojen suojelun lisäksi parantaa mökkiläisten ja järven ympäristön asukkaiden viihtyvyyttä.⁴ Mökkiläiset tekevät myös paljon yhteistyötä toistensa kanssa ja he ovat erittäin kiinnostuneita vesistönsä tilasta.

Oma suhteeni tutkimuskohteeseen alkoi muodostua vähän ennen 1980-luvun puoliväliä, kun vanhempani hankkivat mökin Isojärveltä. Niistä ajoista lähtien olen joka vuosi mökkeillyt ja liikkunut Isojärvellä. Lapsuuden kesistäni muistan sen, että vesi ja veden läheisyys kiehtoivat minua paljon. Varttuessani tarkempi tutustuminen järviluontoon toi uudenlaisen ulottuvuuden omaan mökkeilyharrastukseeni. Kalastaminen ja lähisaarten tutkiminen alkoivat tuntua mielenkiintoisemmalta kuin uiminen tai tikanheitto. Teini-iässä oma mökkeilyinnostus hiipui, kun kaverit tuntuivat tärkeämmiltä kuin viikonlopun ”työleiri” mökillä. 2000-luvun alkupuolella pääkaupunkiseudulla asuessani Isojärvellä käyminen jäi joinakin vuosina todella vähälle. Liikuin tuohon aikaan metsissä ja vesistöjen rannoilla työkseni, enkä tuntenut viikonloppuisin tarvetta ajaa 300 kilometrin matkaa mökille. Siitä huolimatta Isojärvi ja siellä sijaitseva mökki säilyttivät tärkeän merkityksensä. Varsinkin kesäisin paikka pysyi ajatuksissani ja huomasin välillä jopa kaipaavani joidenkin inhoamaa humuspitoisen järviveden makeaa tuoksua.

Oman ”mökkeilyurani” alkuajoista lähtien mieleeni on jäänyt erityisesti Isojärven mökkiläisten hyvä yhteishenki. Järvellä vastaan tulevia oli tapana tervehtiä nostamalla kättä, vaikka ei olisi tunnettukaan. Tämä vahvisti jo nuorena käsitystäni siitä, että Isojärvellä kaikki kuuluivat samaan porukkaan. Jos joku jostain syystä joskus jättikin tervehtimättä, niin sitä ihmeteltiin suuresti. Oma mökkeilyharrastukseni on muuttunut reilun 30 vuoden aikana paljon. Nykyisin pyrin keväisin pääsemään mökille heti jäiden lähdön jälkeen huhtikuussa. Silloin järvi on lähes autio ja äänimaisemaa hallitsevat moottoriveneiden sijasta muuttolinnut ja viimeiset helisevät puikkojääät. Olen myös huomannut, että kauniin kesäviikonlopun viettäminen kaupungissa parhaan kuhaseson aikana aiheuttaa minussa levottomuutta ja jopa ärtymystä. Hämmästykseni olen havainnut myös kaipaavani mökkeilyyn kuuluvia fyysisiä askareita tämänhetkisen opiskelun vastapainoksi. 2000-luvun kiireisessä elämänmenossa mökki merkitsee monelle ihmiselle ennen kaikkea pysyvyyttä. Se on paikka, jonne palataan joka kesä tekemään samanlaisia askareita kuin edellisinäkin

⁴ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 25.1.2017.

vuosina. Vaikka itse mökki edustaakin pysyvyyttä, samaan aikaan mökkeily ja mökkimaisema kuitenkin muuttuvat. Näin on käynyt myös Isojärvellä.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymys

Tutkimukseni edustaa humanistista maisemantutkimusta. Selvitän Isojärvellä mökkeilevien ihmisten suhdetta järveensä. Useimmat suomalaiset suhtautuvat järvi- ja vesistömaisemaan erittäin myönteisesti, mutta siitä huolimatta varsinaista mökkimaisemaa on tutkittu melko vähän. Tämä on yllättävää pelkästään jo maassamme sijaitsevien kesämökkien valtavan määrän takia. Tutkimuksessani perehdyn myös siihen, miten ihmiset kokevat Isojärven mökkimaiseman ja sen erityispiirteet. Mökkeilijät pääsevät kertomaan, mitä asioita he arvostavat tai inhoavat järvellä. Tutkimukseni kautta minulle välittyy kuva siitä, millaisessa maisemassa ihmiset kokevat mökkeilevänsä Isojärvellä. Lähtökohtaisesti vapaa-ajanasunto mielletään paikaksi, jonne mennään rentoutumaan. Mökki ja mökkitontti eivät kuitenkaan pysy kunnossa itsessään. Erilaisia joka vuosi tehtäviä huoltotöitä on runsaasti. On polttopuiden tekoa, veneen tervausta, rännien puhdistusta ja maalaustöitä. Onko mökki pikemminkin työleiri kuin rentoutumisen paikka? Mökkeillessään monet kokevat olevansa luonnon helmassa. Asettuuko mökkimaisema mökkiläisten näkökulmasta kenties johonkin kulttuurimaiseman ja luonnonmaiseman välimaastoon? Mökki on monille ihmisille tärkeä paikka. Mökkiin ja mökkimaisemaan liittyy paljon tunteita, muistoja ja kokemuksia. Niiden myötä mökki ja mökkimaisema voivat vaikuttaa myös ihmisen identiteettiin.

Möккеilyyn liittyy myös paljon yhdessä tekemistä. Vapaa-ajanasunnolla vietetään paljon aikaa sukulaisten ja ystävien kanssa. Isojärven kaltaisessa tiiviisti rakennetussa ja hyvin pitkälle mökittyneellä järvellä ollaan väkisinkin tekemisissä myös mökkinaapureiden kanssa. Tavalla tai toisella naapurit ovat koko ajan läsnä, vaikka heidän kanssa ei oltaisiakaan kanssakäymisissä. Mökkien runsaan määrän johdosta myös vesiliikenteen määrä on suuri. Isojärven maiseman voidaan sanoa olevan jaettu maisema. Tästä syystä perehdyn myös järvellä vallitsevaan yhteisöllisyyteen ja sen ilmenemismuotoihin.

Kati Pitkänen lähestyy väitöskirjassaan ”Mökkimaisema muutoksessa” mökkimaisemaa kolmelta eri kantilta. Hänen tarkastelee mökkimaisemaa alueellisesta, kulttuurisesta ja kokemuksellisesta näkökulmasta ja soveltaa niitä suomalaisen mökkimaiseman analyysiin.⁵ Omassa tutkimuksessani keskeisimmässä asemassa on kokemuksellisuus. Pysin perehtymään mökkeilijöiden kokemusten ja havaintojen kautta järven maisemassa tapahtuneisiin muutoksiin. Isojärven maiseman voidaan katsoa olleen jatkuvassa muutoksessa 1960-luvulta alkaen, jolloin mökkien rakentaminen alueella alkoi yleistyä. Vuosien saatossa järven vedenpinta on vaihdellut paljon. 2000-luvulla selkeitä muutoksia järven maisemaan ovat aiheuttaneet kaksi lähialueelle rakennettua tuulivoimapuistoa. Tutkimukseni viitekehys nojautuu kuitenkin ennen kaikkea kokemuksellisuuteen ja mökkeilijöiden vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa. Tutkimuskysymykseni on: ”Miten ihmiset kokevat Isojärven mökkimaiseman?”

1.3 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkimusaineistoni pääosa koostuu Isojärvellä mökkeileville ihmisille kohdistetusta kyselystä, johon sain kaikkiaan 52 vastausta. Laadin kyselylomakkeen Webropol-työkalulla lokakuun puolivälissä 2016. Heti seuraavalla viikolla kyselylomakkeeseen vievä linkki julkaistiin Isojärvi-Seuran jäsenkirjeessä. Kerroin jäsenkirjeessä linkin julkaisun yhteydessä lyhyesti myös itsestäni, tutkimushankkeestani ja suhteestani Isojärveen. Marraskuun alussa ilmoitin hankkeesta myös yhdistyksen Facebook-sivuilla. Koska tutkimukseni ei kohdistu pelkästään järviseuran jäseniin, annoin vastaajille luvan jakaa kyselyä myös mökkinaapureilleen ja muille tuntemilleen Isojärven mökkeilijöille. Tutkimushankkeeni sai innostuneen vastaanoton ja vastauksia alkoi kertyä heti. Jaoin kyselyä aktiivisesti itsekin tuntemilleni mökkeilijöille. Sosiaalinen media oli tässäkin erittäin hyvä apuväline. Suljin kyselyn joulukuun lopussa, kun vastauksia ei ollut kertynyt enää pariin viikkoon. Haastattelin kesällä 2017 kolmea Isojärvellä mökkeilevää ihmistä, jotta saisin tarkempaa lisätietoa muutamista tutkimukseni aiheista. Joulukuussa 2017 haastattelin myös Isojärvi-Seura ry:n puheenjohtaja Ilpo Nummelinia, koska tarvitsin lisätietoa järviseuran historiasta ja toiminnasta.

⁵ Pitkänen 2011, 35.

Tutkimusmetodina käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sen kautta pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus⁶. Sisällönanalyysi tuo myös selkeyttä tutkimusaineistooni, minkä myötä aineiston läpikäyminen ja teemoittelu helpottuu. Hyvän teemoittelun kautta minun onnistuu paremmin tulkita aineistoa ja analysoida mökkiläisten suhdetta Isojärveen. Käytän tutkimuksessani pääosin laadullista analyysia. Kyseessä on lomaketutkimus, joka tuottaa osittain tilastotietoa. Tämän takia käytän aineistoni osatarkastelussa myös kvantitatiivista analyysia. Määrällinen aineisto ei ole suoraan käyttökelpoista, vaan sitä täytyy eritellä ja jalostaa informaatioksi, joka olisi hyödyllistä tutkimukseni kannalta. Määrällinen analyysi pohjautuu siihen, että pyritään löytämään tilastollisia säännönmukaisuuksia siitä tavasta, jolla eri muuttujien arvot liittyvät toisiinsa⁷. Aineiston koodaamisessa ja luokittelussa käytän apuna Webropol-työkalua. Määrällinen ja laadullinen analyysi eivät sulje toisiaan pois, vaan ne täydentävät toisiaan. Tutkimusaineistoni koostuu osaksi mökkeilijöiden omasanasista vastauksista ja heidän haastatteluistaan. Niiden analysoinnissa ja tutkimustulosten esittelyssä tarvitsen laadullista analyysia. Sovellan aineistoni tarkasteluun myös faktanäkökulmaa. Sen kautta pyritään muodostamaan erilaisia mökkeilijätyyppejä aineistosta. Tyyppejä yritetään muodostaa etsimällä tietoa ihmisen käyttäytymisestä ja taustoista. Sen lisäksi on selvitettävä, miten ihmiset itse kokevat toimintansa ja mitä merkityksiä he antavat eri asioille.⁸ Merkitysrakenteita tutkittaessa on välttämätöntä, että aineistossa on mukana tekstiä, jossa ihmiset kertovat omin sanoin miten he hahmottavat asioita.⁹ Kvalitatiivinen analyysi on hyödyksi merkitystulkintojen tekemisen lisäksi myös tutkimukseni loppupuolella, kun esittelen tutkimustuloksia ja johtopäätöksiä.

1.4 Keskeiset käsitteet

Maisema on alkuperäinen luonnonmaisema ennen ihmisen vaikutuksen ilmaantumista. Ihmisen toiminnan myötä luonnonmaisema muuttuu kulttuurimaisemaksi.¹⁰ Järvimaisema muuttuu luonnonmaisemasta vähitellen kulttuurimaisemaksi, kun siihen alkaa ilmestyä mökkejä. Mökillä tarkoitetaan kiinteästi sijaintipaikalleen rakennettua

⁶ Tuomi & Sarajärvi 2002, 97.

⁷ Alasuutari 1994, 28.

⁸ Alasuutari 1994, 79–84.

⁹ Alasuutari 1994, 73.

¹⁰ Sauer 1925.

vapaa-ajan asumiseen tarkoitettua rakennusta. Mökeistä käytettiin pitkään nimitystä huvila tai kesähuvila. Esimerkiksi Olli Vuori käyttää vuoden 1966 väitöstutkimuksessaan lähes yksinomaan termiä huvila tai kesähuvila ¹¹. Mökeistä ja mökkeilystä alettiin puhua yleisemmin vasta 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa, kun mökkibuumin myötä uusista vapaa-ajanasunnoista rakennettiin huomattavasti aikaisempaa vaatimattomimpia. Tämä muutos liittyi siihen, että mökkeilystä oli vähitellen tullut koko kansan harrastus Suomessa. Omassa tutkimuksessani termit mökki, kesämökki ja vapaa-ajanasunto tarkoittavat samaa asiaa.

Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen mukaan "maisemalla" tarkoitetaan aluetta sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät ja jonka ominaisuudet johtuvat luonnon ja/ tai ihmisen toiminnasta ja vuorovaikutuksesta. Sopimuksessa todetaan myös, että maisema vaikuttaa paikalliskulttuurin muotoutumiseen ja on olennainen osa Euroopan luonnon- ja kulttuuriperintöä ja että se edistää ihmisten hyvinvointia ja lujittaa eurooppalaista identiteettiä. ¹² Nämä seikat pätevät erittäin hyvin myös mökkimaiseman kaltaiseen kulttuurimaisemaan. Ihmiset hakevat mökkeilystä juuri hyvinvointia. Mökille mennään rentoutumaan ja hakemaan vaihtelua kiireiseen arkiympäristöön.

Maisema on paljon muutakin kuin pelkkä näkymä. Sitä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta ja usean eri tieteenalan toimesta. Tämän takia maisemalla ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä tai yksiselitteistä määritelmää. Maiseman määritelmä saattaa vaihdella huomattavan paljon jopa saman tieteenalan sisällä. Oman tutkimukseni keskeisin käsite mökkimaisema on hyvä esimerkki maisemasta, jossa ihminen ja luonto ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa. Mökkeilijöiden suhdetta järveensä onkin hyvä lähestyä juuri maiseman kautta. Mökkimaisema on ihmisen muokkaustyön seurauksena syntynyt kulttuurimaisema, jonka hallitsevin piirre on vapaa-ajanasunnot. Mökkimaisema on myös toiminnallinen maisema, joka on jatkuvassa muutostilassa. Mökkien omistajat tekevät tonteillaan paljon erilaisia rakennus- ja raivaustöitä. Hoidettu mökkintontti on omistajalleen ylpeyden aihe.

¹¹ Vuori 1966.

¹² Finlex ® verkkopalvelu: Eurooppalainen maisemayleissopimus 6.2.2018.

Kroatilaisen Vuk Opačićin käyttämä käsite ”*second home landscape*” vastaa täysin omaa käsitystäni mökkimaisemasta. Kakkosasumisen suosio kasvoi Kroatiassa nopeasti maan itsenäistyttyä vuonna 1991. Sielläkin vapaa-ajanasunnoista on tullut tekijä, joka hallitsee monin paikoin maan rannikkomaisemaa. Opačić on tutkinut Krkin saarella sijaitsevan Malinskan alueella tapahtuvaa vapaa-ajanasumista. Tutkimuksessaan hän analysoi ennen kaikkea kakkosasumisen fyisionomiaa sivuten samalla myös mökkeilyn taloudellisia ja sosiokulttuurisia vaikutuksia.¹³ Vaikka ymmärrämme Opačićin kanssa mökkimaiseman samalla tavalla, tutkimme sitä erilaisista näkökulmista. Oman tutkimukseni tarkoituksena ei ole perehtyä edellä mainittuihin seikkoihin, vaan pyrin hahmottamaan mökkimaisemaa mökkeilijöiden kokemusten ja havaintojen kautta.

Isojärven kaltainen tiiviisti rakennettu mökkimaisema on jatkuvassa muutostilassa. Samaan aikaan, kun uusia vapaa-ajanasuntoja rakennetaan, ilmestyy rannoille vähitellen myös hylättyjä mökkejä. Vaikka kyse on kulttuurimaisemasta, luonto vaikuttaa vahvasti mökkimaisemaan. Luonto valtaa hiljalleen takaisin ihmisen muokkaamaa alaa, jos se saa siihen mahdollisuuden. Luonnonmaiseman ja kulttuurimaiseman välinen ero ei ole täysin selkeä mökkimaisemassa. Tässä työssä mökkimaisemalla ei tarkoiteta pelkästään kunkin mökkeilijän tontilta avautuvaa maisemaa, vaan koko Isojärven mökkimaisemaa. Mökkeilijät liikkuvat paljon ympäri järveä ja havainnoivat samalla maisemaa muualtakin kuin omalta tontiltaan.

1.5 Tutkimusperinne ja tutkimuskirjallisuus

Suomessa on yli 500 000 vapaa-ajanasuntoa. Mökkeily on maassamme kaikkien ikä- ja yhteiskuntaluokkien suosima harrastus. Erilaisia mökkejä ja mökkeilytapoja on hyvin monta. Jostain syystä mökkeilystä on tehty kuitenkin melko vähän akateemisia tutkimuksia. Oikeastaan mökkeilyn tutkiminen on päässyt Suomessa vauhtiin vasta 2000-luvulla. Myös tutkimusten aiheet ovat vähitellen monipuolistuneet. Tutkimusten määrää ovat kasvattaneet todennäköisesti mökkien omistuksessa tapahtuneet muutokset ja mökkien muuttuminen kakkosasunnoiksi. Mökkeilytutkimusten yleistyttyä muutamat henkilöt Suomessa ovat nykyisin jopa profiloituneet selkeästi mökkitutkijoiksi.

¹³ Opačić 2009.

Oma tutkimukseni edustaa humanistista maisemantutkimusta, jolle tyypillistä on monitieteellisyys. Alan tutkimuksissa maisemaa voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta. Humanistisessa maisemantutkimuksessa ihmisellä on iso merkitys. Maisemaa ei ole olemassa ilman ihmistä. Maisema syntyy vasta, kun ihminen kokee sen. Maisemaa havainnoidessa näköaisti on usein keskeisimmässä asemassa. Maisemakokemuksen syntyyn vaikuttavat kuitenkin kaikki ihmisaistit. Maiseman hahmottaminen pelkästään näköaistin kautta rajaa huomattavan paljon sen kokemisen ulottuvuuksia¹⁴. Humanistinen maisemantutkimus tarkastelee maiseman lisäksi mm. paikkaa. Ihmisen ja hänen elinympäristönsä suhdetta onkin hyvä tarkastella sekä paikan että maiseman kautta. J.G. Granö korosti maiseman moniaistisuutta jo 1920-luvulla julkaistussa teoksessaan *Puhdas maantiede*¹⁵. Tämän teoksen myötä hän loi maantieteelle myös uutta metodiikkaa ja käsitteistöä. Granön maantieteen ajatukset ovat vaikuttaneet myös nykyajan maisemantutkimukseen. Granölle maisema oli monimuotoinen kompleksi, joka syntyi havainnoijan kokemuksesta. Luonnontieteen menetelmien, analyysien ja karttojen avulla kokemuksesta rakennettiin alueen kokonaiskuva. Myös Granö tarkkaili järvi- ja mökkimaisemaa. Hänellä oli 1920-luvun puolivälissä kesäpaikka Mikkelin lähistöllä Valosaarella. Monet Puhdas maantiede-teoksen havainne- ja valokuvat liittyvätkin juuri Valosaaren alueen järvimaisemaan.¹⁶ Maiseman havainnoijan ja luonnon välinen suhde on vaikuttanut myös omaan näkemykseeni humanistisesta maisemantutkimuksesta, koska minulla on koulutus- ja työtaustaa luonnonvara-alalta.

Monien muiden maisemien tavoin myös mökkimaisema on jatkuvassa muutoksessa. Tällöin maiseman voidaan sanoa olevan prosessi. Isojärvenkin mökkimaisema on ollut prosessi jo kauan. Sen voidaan sanoa alkaneen silloin, kun luonnonmaisema alkoi muuttua kulttuurimaisemaksi. Maisemaa on prosessiksi luonnehtinut ensimmäisenä yhdysvaltalainen maantieteilijä Carl Sauer, joka toimi professorina Berkeleyyn yliopistossa. Maiseman morfologiaa käsittelevässä teoksessaan hän korosti, että ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen aikaansaamat jäljet näkyvät fyysisessä maisemassa pitkään.¹⁷

¹⁴ Raivo 1997.

¹⁵ Granö 1930.

¹⁶ Tarmio 2000.

¹⁷ Sauer 1925.

Olli Vuoren vuonna 1966 valmistunut väitöskirja ”*Kesähuvilan omistus Suomessa: Kartoittava tutkimus kesäasutuksesta ja huvilanomistuksesta taloudellisena ilmiönä*” antaa monipuolista tietoa siitä, millaista suomalaisten mökkeily oli noin 50 vuotta sitten. Vuoren tutkimus on merkittävä, koska sitä ennen ei ollut selvitetty tarkasti maassamme sijaitsevien vapaa-ajanasuntojen lukumäärää. Niiden levittäytymisestä ei myöskään ollut kovin tarkkaa tietoa. Tämän takia mökkeilyn taloudellisista vaikutuksista oli pitkään olemassa vain hyvin hataria arvioita. Tutkimuksensa ohjaavana hypoteesina Vuorella oli, että vapaa-ajanasunnon omistaminen Suomessa riippuu ennen kaikkea ihmisten tulotasosta ja vapaa-ajan määrästä. Olli Vuoren väitöstutkimus on merkittävä myös siitä syystä, että hän osasi arvioida tarkkaan, miten suomalainen mökkeily tulisi muuttumaan seuraavien vuosikymmenten aikana.¹⁸ Tarkkojen tilastotietojen puuttuminen ennen Vuoren tutkimusta oli vaikuttanut haitallisesti myös mökkeilytutkimukseen. Tutkimusten tekeminen on hankalaa, jos niihin tarvittava tilastotieto perustuu lähinnä olettamuksiin.

Ann Katrin Pihl Atmer on ruotsalainen taidehistorioitsija ja kirjailija, joka on tutkinut Tukholman sisäsaariston kesähuviloita. Hänen teoksensa *Sommarnöjet i skärgården* tarkastelee kattavasti alueen huvilarakentamista ja siinä tapahtuneita muutoksia ajanjaksolla 1860–1915.¹⁹ Aikoinaan huvilaelämä levisi Suomeen juuri Ruotsista. Tämän takia ruotsalaisella ja suomalaisella huvilakulttuurilla on paljon yhtäläisyyksiä. Turun Ruissalon huvilakulttuuri sai alkunsa 1800-luvun puolivälissä. Vuonna 1985 julkaistussa tutkimuksessaan *Ruissalon huvilat* taidehistorioitsija ja filosofian lisensiaatti Helena Soiri-Snellman käsittelee kattavasti alueen huviloiden rakennushistoriaa. Julkaisusta käy hyvin ilmi, millaisia muutoksia alueen huvilarakentamisessa on tapahtunut vuosikymmenien aikana.²⁰

Vielä vuosituhaten puolella mökkitutkimuksia tehtiin vähän ja niiden aihekirjo oli suppea. Tutkimuksia tehtiin lähinnä matkailun näkökulmasta, kun mökkeilyn positiiviset vaikutukset talouteen ja työllisyyteen oli ymmärretty. Tällaiset tutkimukset olivat kuitenkin pääasiassa eri instanssien toimeksiannosta tehtyjä selvityksiä. Koska

¹⁸ Vuori 1966, 17–19.

¹⁹ Pihl Atmer 1987.

²⁰ Soiri-Snellman 1985.

mökkitutkimus oli Suomessa pitkään vähäistä, eivät suomalaiset mökkitutkijat päässeet osallistumaan myöskään alan kansainväliseen keskusteluun. Mökkeilytutkimusten yleistyttyä myös vesistömaisemaa on alettu tutkia enenevässä määrin. Osa niistä on sivunnut jonkin verran mökkeilyäkin. Varsinaista mökkimaisemaa on kuitenkin tutkittu Suomessa vähän. Kati Pitkäsen väitöskirja *Mökkimaisema muutoksessa* tarkastelee aihetta kulttuurimaantieteellisestä näkökulmasta ²¹. Pitkäsen vuonna 2011 julkaistu tutkimus oli ensimmäinen puhtaasti mökkeilyyn keskittyvä väitöskirja sitten vuoden 1966 ²². Tutkimuksessaan Pitkänen perehtyi suomalaiseen mökkimaisemaan ja sen muutokseen kulttuuristen merkitysten, alueellisten piirteiden ja yksilökohtaisten paikkakokemusten kautta. ²³ Kati Pitkäsen väitöskirja osoittaa, että mökkeilyä ja mökkimaisemaa on mahdollista tutkia monesta näkökulmasta. Hänen tutkimuksensa keskittyi suurelta osin mökkeilyssä ja mökkikulttuurissa tapahtuneisiin muutoksiin. Näitä muutoksia Pitkänen tarkasteli onnistuneesti juuri mökkimaiseman käsitteen kautta.

Pertti ja Maarit Alasuutarin kirja *Mökkihulluus – vapaa-ajan asumisen taika ja taito* käsittelee monipuolisesti suomalaisten mökkeilyharrastusta ja korjaa monia siihen usein liitettyjä harhaluuloja sekä myyttejä. Teos perustuu mökkiläisten haastatteluihin ja siinä tuodaan kaunistelematta esille mökkeilyyn liittyviä viha-rakkaussuhteita. ²⁴ Toisaalta Alasuutarien tutkimus kertoo paljon myös mökkien merkityksestä ja mielikuvista, joita suomalaiset liittävät mökkeilyyn. Osa näistä mielikuvista on selkeästi vanhentuneita ja paikkansapitämättömiä, mutta silti niitä pyritään pitämään yllä. Akateemisten tutkimusten vastapainoksi Suomessa julkaistaan nykyisin myös runsaasti mökkeilyyn liittyvää tilastotietoa. Se tuo omaan tutkimukseeni tavallaan lisää lihaa luiden ympärille. Tilastotieto auttaa myös ymmärtämään, kuinka suuresta ilmiöstä suomalaisessa mökkeilyssä oikeastaan on kyse.

Noin viiden vuoden välein julkaistava mökkibarometri on Saaristoasiain neuvottelukunnan luoma, vapaa-ajan kehitystä seuraava järjestelmä. Mökkibarometrin laatija on vaihdellut vuosien saatossa. Vuoden 2016 mökkibarometrin toteutti FCG

²¹ Pitkänen 2011.

²² Eskelinen 2007, 3.

²³ Pitkänen 2011, 6.

²⁴ Alasuutari Pertti & Alasuutari Maarit 2010.

Finnish Consulting Group Oy. Mökkibarometri antaa tarkkaa ja ajantasaista tilastotietoa melkein kaikista mökkeilyyn liittyvistä asioista.²⁵ Taloustutkimus Oy:n tekemä *Mökki 2016* -tutkimus puolestaan selvittää laaja-alaisesti tämänhetkistä suomalaista mökkikulttuuria. Hankkeessa kyseltiin mökkeilijöiltä monipuolisesti mm. mökkien omistamiseen ja ylläpitoon liittyviä asioita. Monista muista tutkimuksista poiketen *Mökki 2016* selvitti myös mökkeilyn ja mökkikulttuurin tulevaisuuden näkymiä.

Mökki- ja vesistömaisemaa käsitteleviä tai osittain sivuavia tutkimuksia on tehty aiemmin myös oman tutkimusalani eli humanistisen maisemantutkimuksen näkökulmasta. Anu Tuovisen Pro gradu *Porin Huvilajuopa – huvila-alueen ja rakennuskulttuurin muutoksia viime vuosisadan aikana* tarkastelee maisemaa moniaistisesti. Vaikka Tuovisen tutkimus perustuu osin rakennuskulttuuriselvitykseen, siitä käy hyvin ilmi minkälaisia merkityksiä mökkeilyyn sekä mökkimaisemaan voi liittyä.²⁶ Kaisu Ryytäsen Pro gradu *Ahlaisten vesistömaisema – maisema-analyysiä ja paikallisten kokemuksia Ahlaisten muuttuvasta vesistömaisemasta* puolestaan selvittää asukkaiden ja viranomaisten suhdetta tutkimuskohteeseen. Ryytäsen tutkimus tarjoaa hyvän esimerkin siitä, kuinka ihmisten maisemakokemukset vaihtelevat arvojen ja elämäntilanteen mukaan. Maisemassa tapahtuneet muutokset on helpompi hyväksyä, jos ne eivät tapahdu omassa lähipiirissä.²⁷ Sekä Tuovisen että Ryytäsen tutkimukset ovat oman työni kannalla hyödyllisiä, koska niissä pyritään myös selvittämään vesistömaiseman muutosta ja maisemaan liittyviä merkityksiä. Isojärvestä on tehty hyvin vähän opinnäytetöitä. Susanna Salokankaan vuonna 2002 valmistunut ympäristönsuojelun AMK opinnäytetyö järven ranta-asutuksen kuormituskartoituksesta antaa hyvää tietoa Isojärven hydrologiasta. Salokankaan tutkimuksessa on myös käyttökelpoista tilastotietoa mm. järven mökkien määrästä.²⁸ Kosti Sandtin ympäristöpolitiikan ja aluetieteen Pro gradu *Samassa kalaveneessä - Kalakannan hoito ja hyödyntäminen yhteishallintana Isojärvellä* puolestaan tarkastelee järveä kalastuksen näkökulmasta.²⁹

²⁵ FCG Finnish Consulting Group Oy 2016.

²⁶ Tuovinen 2014.

²⁷ Ryytänen 2012.

²⁸ Salokangas 2002.

²⁹ Sandt 2012.

2. Taustaa

2.1 Siikaisten ja Pomarkun Isojärvi

Pomarkun ja Siikaisten kuntien alueella sijaitseva Isojärvi on Satakunnan toiseksi suurin järvi Säskylän Pyhäjärven jälkeen. Isojärvi kuuluu Karvianjoen vesistöön. Sen pinta-ala on 39 km², josta noin kaksi kolmasosaa sijaitsee Pomarkussa. Rantaviivaa on kaikkiaan 152 kilometriä. Järven syvin kohta on 9,9 metriä, mutta keskisyvyys on vain 3,3 metriä.³⁰ Isojärven maisema on hyvin vaihteleva. Järven keskellä on useita isoja selkävesiä, joihin tuovat vaihtelua pienet luodot. Kun tarkastelee maisemaa näiltä selkävesiltä, Isojärvestä saattaa saada jopa erämaisen vaikutelman. Lukuisat mökit kätkeytyvät vehreään kesämaisemaan todella hyvin. Talvella ja keväällä lehdettömään aikaan tilanne on toinen ja mökkejä tuntuu olevan lähes jokaisessa saarella. Järven isommista saarista suurin osa sijaitsee lähellä mannerta. 10–20 hehtaarin kokoisia saaria on muutamia. Paikoitellen pieniä saaria ja kapeita salmia on erittäin paljon, minkä seurauksena järvi saattaa tuntua hieman sokkeloiselta. Sokkeloista tunnelmaa lisäävät omalta osaltaan myös lukuisat karit ja kivikot. Kasvillisuudeltaan kaikkein rehevimmät alueet sijaitsevat järven pohjoispäässä sekä eteläosassa Pomarkunjokisuussa.

Suurin osa järven vedestä tulee Karvianjoesta, joka saa alkunsa maakunnan pohjoisosassa sijaitsevasta Karvianjärvestä³¹. Isojärvi on bifurkaatiojärvi eli sillä kaksi on laskujokea. Pääosa vesistä laskee Merikarvianjokea pitkin Selkämereen. Toinen laskujoki on huomattavasti pienempi Salmusoja, jota pitkin vedet laskevat Poosjärven ja Pohjajoen kautta mereen.³² Bifurkaatiojärvet eivät ole enää nykyään yleisiä Suomessa. Niiden lukumäärä laskee aikoinaan erilaisten vesistöjärjestelyiden seurauksena. Karvianjoen vesistössä bifurkaatiojärveksi lasketaan Isojärven lisäksi myös Pomarkun ja Noormarkun alueella sijaitseva Inhottujärvi. Sen vesistä osa laskee Pomarkunjoen kautta juuri Isojärveen. Karvianjoen vesistön valuma-alueen pohjoisosissa on paljon soita, minkä seurauksen Isojärven vesi on humuspitoista ja sameaa.

³⁰ Isojärvi-Seura ry 2012, 2-3.

³¹ Suomen ympäristökeskus 2012, 49.

³² Isojärvi-Seura ry 2017, 3.

1600-luvulla Isojärvi oli erämaa-aluetta, jossa ei ollut vakituista asutusta. Järveä käytettiin kuitenkin eränkävintialueena, jonne saatettiin tulla kalastamaan hyvin kaukaakin. Osa Isojärven eteläosasta oli pitkään karkkulaisten nautinta-aluetta. He myivät Pomarkussa sijainneet kalastusalueensa Anolan kartanolle, joka sijaitsee nykyisen Nakkilan alueella Anolan kylässä lähellä Ulvilan ja Nakkilan rajaa. Vakituista asutusta Isojärven seudulle syntyi ensimmäisen kerran 1600-luvun lopulla, kun Pomarkun Kiilholmaan perustettiin alueen ensimmäinen kruunutila. Tuon ajan kartoissa Isojärven nimi vaihtelee. Sitä on nimitetty mm. Iso Karijärveksi ja Iso Karviajärveksi.³³ 1800-luvun alkupuolella seudulle tuli enemmän asutusta, kun järven rannoille perustettiin useita uusia tiloja. 1930-luvulla asukkaita oli noin 30 eri tilalla.³⁴

1940- ja 1950-luvuilla suurin osa Karvianjoen vesistön jokiosuuksista perattiin puutavaran uiton helpottamiseksi. Isojärvellekin kaivettiin uusia uomia, jotta tukit saataisiin kuljettua paremmin Merikarvianjokeen ja sitä kautta Pohjanlahden rannikon sahoille. Sahateollisuuden intresseihin kuului vedenpinnan pitäminen korkealla, mutta alueen maanviljelijät puolestaan halusivat lisää niitty- ja peltoalaa. Isojärveä yritettiinkin kuivata samoihin aikoihin, kun sen uittokelpoisuutta parannettiin. Vesistöjärjestelyiden ja ruoppausten seurauksena järven tila huononi joksikin aikaa.³⁵ Järven säännöstely alkoi 1950-luvun lopussa, kun Salmusojan ja Kurikanniskan padot rakennettiin³⁶.

Nykyisin Isojärvi tunnetaan ennen kaikkea hyvin vilkkaana mökkeilyalueena. Vapaa-ajan asuntoja on järven rannoilla lähes tuhat. Niistä hieman yli 60 prosenttia sijaitsee Pomarkussa ja loput Siikaisissa³⁷. Paikoitellen mökkejä on rakennettu hyvin lähelle toisiaan, mutta järveltä löytyy vielä myös jonkin verran vapaita rantoja. Ensimmäiset kesämökit on rakennettu alueelle jo 1930-luvulla³⁸. Varsinainen mökkirakentamisen buumi alkoi kuitenkin vasta muutama vuosikymmen myöhemmin. Kuten monessa muussakin Suomen vesistöissä, myös Isojärvellä mökkien määrä alkoi kasvaa nopeasti 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa. Satakunnan seutukaavaliiton teettämän selvityksen

³³ Harju 2000, 9.

³⁴ Isojärvi-Seura 2017, 46–47.

³⁵ Heervä 2013, 44–46.

³⁶ Isojärvi-Seura ry 2012, 45.

³⁷ Koivunen 2012, 10–11.

³⁸ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 25.1.2017.

mukaan vuonna 1972 järvellä oli jo 418 ranta-asuntoa, mikä oli enemmän kuin missään muussa maakunnan järvessä.³⁹ Seuraavien 25–30 vuoden aikana mökkien määrä kaksinkertaistui. Vuonna 2000 Isojärvelle rakennettujen mökkien määrä oli noin 800⁴⁰. Seutukaavaliiton selvityksessä todettiin, että ranta-asuntojen suositusmäärä Isojärvellä on 1020.⁴¹ Tällä hetkellä ollaan jo hyvin lähellä tuota lukemaa.

Vuosikymmenien aikana mökkeily ja Isojärven mökkimaisema ovat muuttuneet paljon. Vanhat puiset keskimoottoriveneet ovat hävinneet lähes kokonaan. Kampikäynnisteisen Wickström-moottorin rauhallista ja putputtavaa ääntä kuulee enää kerran tai kahdesti kesässä. Puisten veneiden tilalle on tullut alumiinirunkoisia veneitä. Myös perämoottoreiden koot ovat kasvaneet valtavasti. Vielä 1980- ja 1990-lukujen olisi pidetty mahdottomana, että joku asentaisi veneeseensä 150 hevosvoimaisen perämoottorin. Isompien moottoreiden ja vesijettien yleistymisen myötä myös järven äänimaisema on muuttunut. Toisaalta osa ihmisistä haluaa yhä liikkua äänettömästi ja rauhallisella vauhdilla. Vielä 25 vuotta sitten järvellä näkyi melko paljon purjelautailijoita. 2000-luvulla järven maisemassa näkyy aikaisempaa enemmän erilaisia kanootteja. Myös mökit ovat muuttuneet vuosien saatossa selvästi. Rakennusten koko on kasvanut ja myös niiden varustelutaso on aikaisempaa korkeampi.

Isojärvi sijaitsee alle 50 kilometrin etäisyydellä Porista, joten vesistöä käyttävät muutkin kuin mökkeilijät. Hyvän kuhakantansa ansiosta Isojärvi onkin nykyään erityisesti monien vapaa-ajankalastajien suosima kohde. Järven maine hyvänä kuha-apaja on kasvanut nopeasti. Järvellä käykin nykyisin myös paljon kalastajia, joilla ei ole mökkiä siellä. Osa heistä matkustaa sinne jopa maakunnan ulkopuolelta. Myös kalastuspalveluita tarjoavat yritykset vievät asiakkaitaan kalastamaan Isojärvelle. Isojärven virkistyskäytöllä on pitkät perinteet. Yleisesti järvi tunnetaan Satakunnassa kuitenkin melko huonosti. Osasyynä saattaa olla sen hieman syrjäinen sijainti. Yhdeltäkään valtatieltä ei avaudu näkymiä järvelle. Isojärveä ei näy edes kaukomaisemassa Siikaisten tai Pomarkun kylänraiteilta. Järvi lieneekin melko tuntematon kohde useille näiden kuntien asukkaille. Yksi syy siihen voi olla se, että

³⁹ Satakunnan seutukaavaliitto 1972, 100.

⁴⁰ Salokangas 2000, 3.

⁴¹ Satakunnan seutukaavaliitto 1972, 100.

Siikaisten ja Pomarkun kunnat omistavat melko vähän maata Isojärven alueella ⁴². Huomionarvoista on, että esimerkiksi Säskylän läpi matkaaville ihmisille tehdään tienvarsikylyttien ja -mainosten avulla nopeasti tiettäväksi, että nyt ollaan Pyhäjärvisuudella. Pomarkun ja Siikaisten alueella Isojärven olemassaoloa ei jostain syystä tuoda esille millään tavalla.

Isojärven ekologinen tila laski hyvästä tyydyttäväksi muutama vuosi sitten. Eniten ongelmia aiheuttaa ravinnekuormitus, joka tulee järveen Pomarkunjoen kautta. Kasviplanktonin ja kalaston osalta järven tila on kuitenkin hyvä. Jotta järven luokitus nousisi jälleen hyvälle tasolle, etenkin ulkoista fosforikuormituksen tulisi laskea selvästi. Liiallinen ravinnekuormitus vaivaa monia muitakin Suomen järviä. Isojärvi sijaitsee Karvianjoen vesistön alajuoksulla. Sijaintinsa takia järveen kohdistuu peräti 85 prosenttia vesistön koko valuma-alueen ravinnekuormituksesta. Isojärven tilan parantamiseksi hoitotoimenpiteitä pitäisikin tehdä kaikilla vesistöön kuuluvilla alueilla.

43

2.2. Isojärvi-Seura

Isojärvi-Seura ry on aktiivinen toimija Isojärven alueella. Yhdistys on perustettu vuonna 1969 ja se on Suomen vanhimpia edelleen toimivia järvisuuroja. ⁴⁴ 1960-luvun loppupuolella Isojärven alueella todettiin, että jonkinlainen järvisuuroja olisi perustettava vesistön tilan suojelemiseksi. Asian tiimoilta järjestettiin kokous 16.8.1968, jossa oli paikalla 88 henkilöä. Tampereen vesipiirin edustaja esitti kokouksessa järviyhdistyksen perustamista. Sen seurauksena valittiin kymmenen hengen toimikunta viemään hanketta eteenpäin. Se ei ollut kuitenkaan helppoa, koska tulevalta järvisuuralta puuttui esikuva ja toiminnan malli. Tuohon aikaan vastaavanlaisia yhdistyksiä ei ollut juurikaan olemassa. Isojärvi-Seuran perustava kokous pidettiin Porissa 30.5.1969. Yhdistys päätettiin rekisteröidä heti, jotta sen toiminnalle saataisiin enemmän painoarvoa. ⁴⁵ Järvisuuran perustamiskirjaan merkityt säännöt ovat edelleen voimassa. Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on Isojärven veden ja rantojen suojeleminen, järvisuuisen kauneuden lisääminen sekä mökkiläisten ja järven ympäristön asukkaiden viihtyvyyden

⁴² Koivunen 2012, 10–11.

⁴³ Hakamäki 2013, 11.

⁴⁴ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 10.1.2018.

⁴⁵ Isojärvi-Seura ry 2012, 44.

parantaminen. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi Isojärvi-Seura järjestää mm. valistus- ja neuvontatilaisuuksia sekä pyrkii vaikuttamaan sellaisiin viranomaispäätöksiin, jotka vaikuttavat vedenlaatuun, järvimaiseman suojeluun ja järven virkistyskäyttöön.⁴⁶

Yhdistys on ottanut vesinäytteitä toimintansa alkuajoista lähtien. Kaikkein vanhimpienkin näytteiden tulokset ovat edelleen tallessa, mikä mahdollistaa tarvittaessa vertailun pitkällä aikavälillä.⁴⁷

Vuosien saatossa Isojärvi-Seura on aktiivisesti tuonut mökkiläisten äänen kuuluviin erilaisissa hankkeissa, joiden on katsottu uhkaavan järven ja sen virkistyskäytön tulevaisuutta. Uhkien torjumisen lisäksi yhdistys on myös kehittänyt aktiivisesti järven veneily- ja virkistyskäyttömahdollisuuksia. Vielä 1980-luvulla oli tyypillistä, että järven kareja saatettiin merkitä vain puukepeillä tai jopa muovipulloilla. Osaa kareista ei ollut merkitty millään tavalla. Uuden karin ”löytämisen” seurauksena oli usein perämoottorin korjaus tai uuden moottorin hankinta. Karin nimeäminen löytäjänsä mukaan tuskin lohdutti paljoa. Tiedot vaarallisista kareista kulkivat kuitenkin nopeasti mökkiläiseltä toiselle. Liikkumista moottoriveneellä järven niissä osissa, joita ei tunnettu tarkasti, pyrittiin välttämään. Isojärvi-Seura aloitti järven veneilyreittien aktiivisen kehittämisen vuonna 1991. Tavoitteena oli, että pääreittien kulkusyvyudeksi saataisiin vähintään 80 senttimetriä. Nykyisin järvellä on laaja veneilyreitistö.⁴⁸ Reittien varrelle on asetettu turvallista liikkumisen edistämiseksi kardinaali- ja lateraaliviittoja. Karit puolestaan on merkitty punamustaraitaisin karimerkein. Yhdistys on myös laatinut järvelle veneilykartan. Tällä hetkellä merkittyjä venereittejä on jo lähes 60 kilometriä. Vedenpinnan vaihtelun ja jäiden mahdollisesti aiheuttaminen vahinkojen takia reittien kunto tarkistetaan joka kevät haralaitteen avulla. Yhdistyksen jäsenet saavat lainata haraa myös omaan käyttöönsä. Kaikkein haitallisimpia kareja on poistettu räjäyttämällä.⁴⁹ Isojärvi-Seura on osallistunut aktiivisesti myös vesiensuojeluun. Yhteistyössä Satakunnan ELY -keskuksen kanssa järviseura oli käynnistämässä maakunnan vesistöihin liittyvää Satavesi-ohjelmaa, jonka tarkoitus on parantaa mm. Karvianjoen vesistön tilaa.⁵⁰

⁴⁶ Isojärvi-Seura ry 1969.

⁴⁷ Isojärvi-Seura ry 2012, 44.

⁴⁸ Isojärvi-Seura 2012, 18–19.

⁴⁹ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 24.9.2017.

⁵⁰ Isojärvi-Seura ry 2017, 22.

Järveen kohdistuvien toimenpiteiden lisäksi Isojärvi-seura järjestää aktiivisesti ohjelmaa alueen kesäasukkaille. Monilla tapahtumilla on pitkät perinteet. Juhannusregatta järjestettiin ensimmäisen kerran jo 1960-luvun lopulla. Tapahtuman paikka ja ohjelma ovat vaihdelleet välillä, mutta se on silti säilyttänyt suosionsa. Vuoden 2012 regataan osallistui yli 300 henkeä.⁵¹ Järviseuran järjestämiin tapahtumiin osallistuvat innokkaasti myös sellaiset mökkiläiset, jotka eivät ole yhdistyksen jäseniä. Säännöllisesti järjestettäviä tapahtuvia ovat mm. juhannusregatta sekä Turvallinen Isojärvi-tapahtuma, joka järjestetään yhteistyössä järvipelastusyhdistyksen kanssa. Järviseuura toimii aktiivisesti myös varsinainen mökkeilyesongin ulkopuolella järjestämällä jäsenilleen pikkujoulut. 2000-luvun alkupuolella yhdistyksen jäsenmäärä oli pitkään noin 300 taloutta. Vuonna 2012 Isojärvi-Seura julkaisi ensimmäistä kertaa oman lehden, joka on siitä lähtien julkaistu kahden vuoden välein. Tämän yhteydessä yhdistys suoritti myös jäsenhankintakampanjan, jonka kautta uusia jäseniä saatiin 100. Järviseuran jäsenmäärä on ollut viime vuosien ajan noin 400. Yhdistyksen jäsenyys on voimassa ruokakunnittain. Jäsenmaksun maksaa yleensä yksi henkilö kotitaloudessa. Osa järviseuran jäsenistä on kuitenkin niin innokkaita, että ruokakunnan kumpikin henkilö maksaa 20 euron suuruisen jäsenmaksun vuosittain.⁵² Isojärvillehdessä on monipuolista tietoa koko vesistöstä. Siinä kerrotaan tulevista tapahtumista, meneillään olevista hankkeista ja järven historiasta. Lehti jaetaan kaikille vapaa-ajanasukkaiden lisäksi myös kaikille Isojärven alueella vakituisesti asuville ihmisille. Jäsenilleen järviseuura lähettää kaksi kertaa vuodessa jäsenkirjeen. Nykyisin yhdistys tiedottaa järveen liittyvistä asioista aktiivisesti myös sosiaalisen median kautta.⁵³

Isojärvi-Seuran toiminta on muuttunut ajan myötä. Nykyisin huomiota keskitetään aikaisempaa enemmän vedenkorkeuden ja vedenlaadun seurantaan. Järvellä on nykyisin myös paljon muitakin virkistyskäyttäjiä kuin sen vapaa-ajanasukkaat, mikä on asettanut aivan uudenlaisia vaatimuksia yhdistyksen toiminnalle. Isojärvi on nykyisin vapaa-ajankalastajien lisäksi monien retkimelojien suosima kohde. Lisäksi järvellä liikkuu aiempaa enemmän huviveneilijöitä, jotka eivät omista mökkiä. Virkistyskäyttömahdollisuuksien parantamiseksi yhdistys onkin päättänyt rakentaa

⁵¹ Isojärvi-Seura ry 2013, 15.

⁵² Nummelinin haastattelu 29.12.2017.

⁵³ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 26.9.2017

muutamia laavuja ja tulentekopaikkoja järviolueen saariin. Ensimmäinen laavu ja tulipaikka valmistuivat Pirttiluotoon keväällä 2017.⁵⁴

Noin 1 000 mökin ja kasvavan virkistyskäytön myötä Isojärvellä oli selkeästi tarvetta paremmalle turvallisuudelle. Isojärvi on nimensä mukaisesti isokokoinen järvi. Pisin venereitti Pomarkunjoelta järven pohjoisosaan Kurikanniskan padolle on 19 kilometrin mittainen⁵⁵. Veden mataluus ja vaihtuvat keliolosuhteet voivat aiheuttaa ongelmia veneilijöille, jotka eivät tunne järveä. Onnettomuuksia voi toisaalta sattua yhtä lailla mökeilläkin esimerkiksi polttopuita tehdessä. Pelastustehtävät järviolueella voivat olla erittäin hankalia pelastuslaitokselle. Isojärvellä karilleajon vaara on huomattavan suuri, jos pelastusveneen miehistö ei tunne järveä. Pelastuslaitoksen veneet eivät myöskään aina ole tarkoituksenmukaisia, koska Suomen järvet ovat hyvin erilaisia. Osittain näistä syistä perustettiin Isojärven järvipelastusyhdistys vuonna 2011. Perustajajäsenenä oli 23 henkilöä. Aloite hankkeesta tuli Pomarkun VPK:lta ja Isojärvi-Seura on ollut siinä mukana alusta asti. Tälläkin hetkellä järviseuran edustajia toimii pelastusyhdistyksen hallinnossa.⁵⁶ Yhdistys kuuluu Suomen Meripelastusseuraan, jonka kautta sillä on käytössään Isojärvellä pelastusalus ja kaikki muu tarvittava kalusto. Aluksessa ei ole potkuria, joten liikkuminen sillä onnistuu hyvin matalissakin vesissä. Varsinaisen pelastustoiminnan lisäksi järvipelastusyhdistys pyrkii myös parantamaan vesillä liikkumisen turvallisuutta ja olemaan näkyvästi mukana erilaisissa järvellä järjestetyissä tapahtumissa.⁵⁷ Kaikki yhdistyksen toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen eikä kenelläkään makseta palkkaa. Toiminnan pyörittämiseen tarvittavat rahat yhdistys saa jäsenmaksuista, lahjoituksista ja talkootoiminnasta. Tavalliset mökkiläisetkin voivat halutessaan osallistua yhdistyksen toimintaan eri tavoin. Jäseneksi liittyttyään heidät voidaan kouluttaa mukaan aktiivitoimintaan tai sitten he voivat olla mukana vain kannatusjäsenenä. Yhdistyksen toiminta on kasvanut nopeasti. Tällä hetkellä järvipelastusyhdistyksellä on 150 jäsentä, joista 20 on koulutettu pelastustoimintaan.⁵⁸

⁵⁴ Koivunen 2017, 34–35.

⁵⁵ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 8.1.2018.

⁵⁶ Nummelinin haastattelu 29.12.2017.

⁵⁷ Isojärven järvipelastusyhdistyksen verkkosivut 8.1.2018.

⁵⁸ Heervä, Satakunnan Kansa 25.7.2017.

Satakunnassa on Isojärvi-Seuran lisäksi runsaasti muitakin vesistöihin liittyviä yhdistyksiä. Tämä on yllättävää, koska kyseessä on yksi kaikkein vähäjärvisimmistä alueista Suomessa. Satakunnassa oli vuonna 2016 hieman yli 20 000 vapaa-ajanasuntoa.⁵⁹ Niistä suurin osa on eri vesistöjen rannoilla. Maakunnan kolmanneksi suurimmalla järvellä, Karhijärvellä, toimii Karhijärven Parhaaksi ry. Entisen Lavian kunnan alueella sijaitsevan järven rannoilla on noin 400 vapaa-ajanasuntoa. Yhdistys on perustettu vuonna 1995 ja se oli aikaisemmin nimeltään Karhijärven Mökkiläiset ry. Nimensä mukaisesti sen toiminnan tavoitteet liittyvät järven vedenlaadun, luontoarvojen ja monimuotoisuuden turvaamiseen. Monen muun satakuntalaisen järven tapaan Karhijärvelläkin ongelmia aiheuttavat veden mataluus, rehevöityminen ja umpeenkasvu.⁶⁰ Pomarkun Valkjärven suojelemiseksi on perustettu Puhdas Valkjärvi ry. 100 hengen jäsenistö koostuu järven rannalla mökkeileivistä ja vakituisesti asuvista ihmisistä. Mökkejä Valkjärvellä on noin 120. Vuonna 2002 perustetun järjestön tavoitteena on suojella järviluontoa ja edistää asumisen viihtyvyyttä alueella. Yhdistyksessä tilaa seurataan aktiivisesti ja sitä kunnostetaan yhteistyössä Lounais-Suomen Ympäristökeskuksen kanssa. Valkjärvellä ongelmia ovat aiheuttaneet erityisesti tulvat ja paikoitellen myös umpeenkasvu.⁶¹

Säkylän Pyhäjärvi on Länsi-Suomen suurin järvi ja sen hyvinvoinnin edistämiseksi on perustettu useampi yhdistys. Pyhäjärven suojelurahasto on perustettu vuonna 1975. Rahaston perustamiseen vaikutti vahvasti Turun seudun suunnitelmat vedenhankinnasta Pyhäjärvestä. Rahaston jäsenistö koostuu pääasiassa lähialueen kunnista ja suurimmista yrityksistä.⁶² Pyhäjärvi-instituutti puolestaan toteuttaa Pyhäjärvelle laadittua suojeleohjelmaa⁶³. Alueella toimii lisäksi Pyhäjärven suojeluyhdistys ry, joka syntyi myös edellä mainitun vedenottohankkeen seurauksena. Myöhemmin järjestön toiminta on keskittynyt järven suojelemiseen. Suojeluyhdistys käyttää joka vuosi ison osan jäsenmaksutuotostaan suojelurahaston toiminnan tukemiseen.⁶⁴

⁵⁹ Tilastokeskuksen verkkosivut: kesämökkit 2016 26.9.2017.

⁶⁰ Karhijärven Parhaaksi ry:n verkkosivut 25.9.2017.

⁶¹ Puhdas Valkjärvi ry:n verkkosivut 25.6.2017.

⁶² Pyhäjärven suojeleohjelman verkkosivut 25.6.2017.

⁶³ Pyhäjärvi-instituuttin verkkosivut 25.6.2017.

⁶⁴ Pyhäjärven suojeluyhdistys ry:n verkkosivut 25.6.2017.

Lanajuovan ja Huvilajuopa ovat pieniä haaroja Kokemäenjoen suiston alussa aivan Porin keskustan lähellä. Vuodesta 1950 lähtien Huvilajuopayhdistys ry on toiminut alueen mökkiläisten edunvalvojana. Jäsenistö koostuu 183 mökinomistajasta.⁶⁵ Ulvilan Kullaalla puolestaan toimii Joutsijärven-Tuurujärven suojeluyhdistys ry. Porin Noormarkussa sijaitsevan Poosjärven tilaa puolestaan pyrkii edistämään Poosjärvi-seura ry, joka on perustettu vuonna 1988.

Satakunnassa on näiden edellä mainittujen yhdistysten lisäksi monia muitakin vesistöihin liittyviä yhdistyksiä. Pyhäjärvi-instituutti julkaisi vuonna 2006 kattavan selvityksen Satakunnan vesistöjen käytöstä ja kunnostustarpeesta. Tutkimus sisältää yli 100 järven ja noin 30 joen kohdekuvaukset. Vesistöjen merkitystä ei voida selittää pelkästään niiden rannoilla olevien kesämökkien määrällä. Niiden tilasta ovat kiinnostuneita myös mm. erilaiset virkistyskäyttäjät ja kalavesien hoidosta vastaavat henkilöt. Selvitystyössä kartoitettiin jokaisen vesistön kohdalla myös niihin liittyviä toimijoita ja intressitahoja. Useimmilla Satakunnan järvillä toimii jonkinlainen yhdistys, jonka päätavoitteena on vesistön suojelu tai sen tilan parantaminen. Suurin osa niistä on erilaisia hoito-, suojelu- tai kunnostusyhdistyksiä. Tällaisia yhdistyksiä on perustettu paljon myös todella pienille, alle 50 hehtaarin kokoisille järville.⁶⁶

Isojärvi-Seuran toiminta eroaa jonkin verran muista maakunnan järviyhdistyksistä. Pelkästään jo vesistön iso koko ja mökkien suuri määrä asettavat yhdistykselle ja sen toiminnalle paljon erilaisia vaatimuksia. Järveen liittyy myös monia asioita, jotka puhuttavat paljon eri intressitahoja. Tällaisia asioita ovat mm. vedenkorkeuden muutokset, retkeily, kalastus ja kaavoitus. Isojärvi tarvitsee aktiivisen järviyhdistyksen, jotta mökkeilijöiden ääni saadaan kuuluviin. Monista muista järviyhdistyksistä poiketen Isojärvi-seura onkin samaan aikaan sekä vesistönsuojelu- että mökkiläisyhdistys.

2.3 Mökkeilyharrastus Suomessa

Mökkeily on Suomessa suosittu harrastus ja vapaa-ajan viettämisen muoto. Melkein kaikki suomalaiset ovat mökkeilleet jossain vaiheessa elämänsä. Vuonna 2015 75

⁶⁵ Huvilajuopayhdistys ry:n verkkosivut 25.6.2017.

⁶⁶ Pyhäjärvi-instituutti 2006.

prosenttia 16–79-vuotiaista suomalaisista vietti ainakin yhden vuorokauden mökillä. Keskimäärin mökkeilijä viettää vapaa-ajanasunnolla 17 vuorokautta vuodessa.⁶⁷ Mökkeilyn suosioon on monia syitä. Monet suomalaiset menevät mökille rentoutumaan ja hakemaan eroa arkiympäristöön. Mökkeilyn suurta suosiota tukevat vahvasti myös monet siihen läheisesti liittyvät aktiviteetit kuten saunominen ja kalastus. Mökkeilyn suosiosta kertoo jotain myös se, että monet mieltävät nykyisin vapaa-ajanasuntonsa pikemminkin kakkoskodiksi kuin mökiksi. Mökkeilyn suuren suosion takia monista onkin yllättävää, että kyseessä ei ole pelkästään suomalainen ilmiö tai pohjoismainen ilmiö. Vapaa-ajan asumisella ja kakkosasunnon omistamisella on pitkä historia myös muissa länsimaissa. Kausiasumista harjoitettiin jo Rooman valtakunnan aikoina. Asuinpaikkojen säännöllinen vaihtelu vuodenaikojen mukaan on ollut tyypillistä myös intiaaneille, eskimoille sekä muille metsästäjä-keräilijöille.⁶⁸ Nykyään mökkeily on suosittu vapaa-ajanviettotapa Pohjoismaiden lisäksi muun muassa Kanadassa.

Vaikka suomalainen mökkeily ei olekaan ainutlaatuinen ilmiö, on maamme mökkikulttuurilla kuitenkin omat erityispiirteensä. Jo pelkästään vapaa-ajanasuntojen määrä on täällä poikkeuksellisen suuri. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2015 lopussa Suomessa oli hieman yli 500 000 mökkiä. Siirtolapuutarhamökkejä ja liiketoimintaa palvelevia vuokramökkejä ei ole laskettu mukaan tähän lukuun.⁶⁹ Suomen todellinen mökkimäärä lienee siis jopa yli 600 000. Mökkien suuri lukumäärä johtuu osaltaan siitä, että maamme maantieteelliset piirteet sopivat erinomaisesti mökkeilyyn. Suomi on harvaan asuttu ja lukuisten järvien myötä rantaviivaa on todella paljon. Maamme mökkikulttuuri myös kehittää ja ylläpitää omalta osaltaan suomalaisten tiivistä luontosuhdetta. Mökkeily vaikuttaa erityisen vahvasti lasten luontosuhteen rakentumiseen. Valtavan mökkimäärän johdosta huomattava osa suomalaisten varallisuudesta on kiinni vapaa-ajanasunnoissa. Koska mökkejä on Suomessa runsaasti, myös mökkeilyn taloudelliset vaikutukset ovat suuret. Monet kunnat ovat 2000-luvulla kärsineet väestön vähenemisestä. Vapaa-ajanasukkaiden ansiosta monien pienten kuntien asukasmäärä moninkertaistuu kesäisin. Mökkeilyllä onkin Suomessa vahva positiivinen vaikutus maaseudun elinvoimaisuuteen, koska ihmiset käyttävät hyvin mielellään mökkikuntansa palveluita. Vapaa-ajanasukkaista eivät hyödy pelkästään

⁶⁷ Taloustutkimus oy 2016, 10.

⁶⁸ Alasuutari & Alasuutari 2010, 21–22.

⁶⁹ Tilastokeskuksen verkkosivut: rakennukset ja kesämökkit 7.2.2017.

päivittäistavarakaupat, vaan mm. myös alueen jätehuoltoyritykset ja terveydenhuoltopalvelut. Mökkeilyn suosio on synnyttänyt monille paikkakunnille mökkitalkkariyrityksiä, joilta voi hankkia vapaa-ajanasunnolle esimerkiksi puunkaato- ja huoltopalveluita. Taloustutkimus Oy:n Suomalaisen Työn Liiton toimeksiannosta tekemän *Mökki 2016* -tutkimuksen mukaan mökkeily työllistää vuosittain noin 60 000 suomalaista.⁷⁰

Vaikka mökki edustaa useimmille ihmisille pysyvyyttä, mökkeily Suomessa on muuttunut 2000-luvulla. Etätöiden tekeminen mökiltä käsin on yleistynyt tietoliikenneyhteyksien kehittymisen myötä. Tämän takia vapaa-ajanasumista ja vakituista asumista on välillä vaikea erottaa toisistaan. 2000-luku on tuonut Suomen mökkeilyyn paljon muitakin uusia ilmiöitä. Viimeisen 15 vuoden aikana venäläisten kiinteistöomistus Suomessa on kasvanut huomattavasti. Venäläiset ovat hankkineet Suomesta ennen kaikkea vapaa-ajanasuntoja, mikä on herättänyt paljon keskustelua julkisuudessa. Olga Hannosen aiheesta tekemän väitöskirjan mukaan venäläisten kiinteistökauppojen taustalla ovat ennen kaikkea turvallinen ympäristö ja halu saada oma ranta.⁷¹ Aiheeseen liittyvän vilkkaan ja pääosin kriittisen keskustelun lomassa monilta on päässyt unohtumaan, että myös suomalaiset harrastavat enenevässä määrin rajat ylittävää vapaa-ajanasumista. Yhä useammat suomalaiset nimittäin hankkivat perinteisen kesämökin sijaan lomaosakkeen tai kakkosasunnon Etelä-Euroopasta. Niiden käyttäminen muistuttaa pitkälti kakkosasumista mökillä.

2.4 Suomalaisen mökkeilyn historia

Suomalaisen mökkikulttuurin juuret voidaan ajoittaa 1800-luvulle ja 1900-luvun alkuun. Silloin varakas porvaristo alkoi rakentaa huviloita kaupunkien tuntumaan. Huvila-arkkitehtuurille oli tyypillistä rakennusten iso koko ja lukuisat koristeelliset yksityiskohdat. Usein huviloita rakennettiin monia samalle alueelle, minkä seurauksena syntyi kokonaisia huvilayhdyskuntia. Porvaristo käytti huviloitaan pääasiassa kesäasumiseen. Huvilalla vietettiin kuitenkin yleensä koko kesä ja kaupungista sinne matkasi myös palvelusväki. Huvilailmiön voidaan sanoa olevan kaupunkikulttuurin

⁷⁰ Taloustutkimus oy 2016.

⁷¹ Hannonen 2016.

tuote.⁷² Kausiluonteista asumista on siis harjoitettu Suomessa jo pitkään. Väitöstutkimuksessaan Olli Vuori käyttääkin huvilaväestöstä osuvaa nimitystä kesämuuttajat⁷³. Itsenäistymisen aikoihin huviloita oli maassamme vain noin 3 000.⁷⁴ Kahden seuraavan vuosikymmenen aikana huviloiden määrä nelinkertaistui ja 1940-luvun alussa niitä oli jo yli 20 000. Sotavuodet luonnollisesti hidastivat kesäasutusilmiön kasvua, mutta rauhan tultua innostus huvilan omistukseen palasi kuitenkin nopeasti. 1950-luvun aikana Suomen huvilamäärä kasvoikin enemmän kuin edellisen sadan aikana yhteensä.⁷⁵

Työväestön mökkeily kehittyi hitaammin kuin varakkaampien huvilaelämä. Mökkeilyn muuttumisen koko kansan harrastukseksi mahdollisti ennen kaikkea suomalaisen yhteiskunnan ja sen taloudellisen rakenteen muutos⁷⁶. Työläisillä oli maassamme pitkään puute vapaa-ajasta. Kahdeksan tunnin pituinen työajan määrittävä työaikalaki hyväksyttiin eduskunnassa 1917⁷⁷. Varsinainen vuosiloma otettiin käyttöön kuitenkin vasta vuoden 1922 työsopimuslain säätämisen myötä. Sen pituus oli aluksi vain seitsemän päivää.⁷⁸ Seuraavien vuosikymmenten aikana vuosiloman kesto alkoi vähitellen pidentyä. Työläisten harrastaman mökkeilyn juuret ovat suurelta osin retkeilyssä ja telttailussa. Erilaisia retkiä järjestivät aktiivisesti etenkin raittiusseurat ja työnväenjärjestöt. Mökkeily alkoi hiljalleen muuttua koko kansan harrastukseksi 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa. Työläisten vapaa-aika kasvoi merkittävästi, kun lauantai muuttui vapaapäiväksi.⁷⁹ Samoihin aikoihin Suomi alkoi kaupungistua voimakkaasti. Maaseudulta muutettiin kaupunkiin työpaikkojen perässä. Kaipuu takaisin maalle vaikutti omalta osaltaan siihen, että mökkeilyharrastuksen suosio kasvoi todella nopeasti. Vapaa-ajanasunnon hankkimisesta tulikin lyhyessä ajassa suomalaisen työväestön unelma. Vuonna 1962 Suomessa oli 88 000 mökkiä ja kymmenen vuotta myöhemmin niitä oli jo 176 000⁸⁰. Muutamassa vuosikymmenessä myös vapaa-ajanasuntojen tyyli muuttui paljon. Porvariston huviloille leimaa-antavaa oli koristeellisuus ja suuri koko. Työläisten ensimmäiset kesämökit sen sijaan olivat

⁷² Tilastokeskuksen verkkosivut: huvilaomistuksesta kokokansan mökkeilyyn 2.3.2017.

⁷³ Vuori 1966, 26.

⁷⁴ Tilastokeskus: huvilaomistuksesta kokokansan mökkeilyyn 8.2.2018.

⁷⁵ Vuori 1966, 39–43.

⁷⁶ Vuori 1966, 29.

⁷⁷ Finlex® verkkopalvelu: laki kahdeksan tunnin työajasta 8.2.2018.

⁷⁸ Finlex® verkkopalvelu: työsopimuslaki 1.3.2017.

⁷⁹ Tilastokeskus: huvilaomistuksesta kokokansan mökkeilyyn 2.3.2017.

⁸⁰ Alasuutari & Alasuutari 2010, 11.

pienikokoisia ja varustelutasoltaan hyvin vaatimattomia. 1950-luvulla mökkien pinta-ala oli Uudellemaalle ja Varsinais-Suomeen rakennetuissa mökeissä noin 40m² ⁸¹. Olli Vuoren mukaan juuri aiempaa pienikokoisempien rakentaminen mahdollisti sen, että mökkeilystä tuli vähitellen koko kansan harrastus ⁸². Mökin rakentamiseen ei käytetty suuria rahasummia. Pääasiallinen rakennusmateriaali oli puu, joka ei 1960-luvulla ollut kallista. Rakennukset olivat usein lautarunkoisia, kaikki eivät rakentaneet hirsimökkiä. Monesti mökkitontti hankittiin edulliseen hintaan sukulaisilta, jotka olivat jääneet asumaan kotiseudulle.

Suomalaisten kesämökkien koko on muuttunut paljon vuosien saatossa. 1950-luvulla rakennettiin vielä hyvin pienikokoisia mökkirakennuksia, joita käytettiin pääasiassa nukkumiseen ja ruoanlaittoon. Mökkeily olikin tuohon aikaan suurelta osin maalle kaipuun toteuttamista ja aktiivista ulkoilmaelämää. Mökkejä ei yleensä rakennettu ympärivuotista käyttöä varten, vaan niissä vietettiin aikaa lähinnä kesäisin. Mökkeily muuttui hieman 1960-luvulla. Ihmiset alkoivat kaivata mökeiltään enemmän väljyyttä ja aiempaa parempaa varustelutasoa. Kausiluonteinen kesämökkeily alkoi vähitellen muuttua ympärivuotiseksi harrastukseksi. ⁸³ Vapaa-ajanasuminen otti ensimmäiset askeleensa kohti kakkosasumista.

Vuonna 1973 voimaan tullut vuosilomalaki vakiinnutti neliviikkoisen palkallisen loman kaikille niille, joiden työsuhde oli kestänyt yli vuoden. ⁸⁴ Ei ole sattumaa, että lisääntyneen vapaa-ajan myötä mökkirakentaminenkin kasvoi voimakkaasti. Mökkirakentaminen oli nykyiseen verrattuna varsin villiä. Varsinkin saunoja rakennettiin usein hyvin lähelle rantaa. Samoihin aikoihin heräsikin huoli rakentamattomien rantatonttien määrästä. Sen johdosta kunnat alkoivat suunnitella rantakaavoja, joiden kautta pyrittiin vaikuttamaan vapaa-ajanasuntojen sijoittumiseen sekä turvaamaan myös ranta-alueiden luonto- ja maisema-arvoja. 1970- ja 1980-luvuilla rakennettujen vapaa-ajanasuntojen keskimääräinen koko oli 65–67 m². Tämän jälkeenkin mökkien koko on jatkanut tasaisesti kasvuaan. 2000-luvulla rakennetut mökit

⁸¹ Vuori 1966, 48.

⁸² Vuori 1966, 50.

⁸³ Tilastokeskuksen verkkosivut: huvilaomistuksesta kokokansan mökkeilyyn 9.2.2018

⁸⁴ Löyttyniemi, Ylen verkkosivut 8.1.2013.

ovat asuinpinta-alaltaan keskimäärin 83m².⁸⁵ Monet kaipaavat nykyisin mökkeilyltä ennen kaikkea helppoutta. Monet mökit ovatkin nykyään kokonsa ja varustelutasonsa perusteella selkeästi kakkosasuntoja. Ennen mökkeily painottui vahvasti kesään. Nyt monet haluavat pystyä käyttämään mökkiään ympäri vuoden. Mökkimaisema onkin kausiluonteinen tai vuodenaikainen maisema enää yhä harvemmillle.

3. Tutkimustulokset

Sain Isojärveä koskevaan kyselyyni 52 vastausta. Vastaaminen oli täysin vapaaehtoista. Yhteenkään kysymykseen ei ollut pakko vastata, vaan vastauskenttiä oli mahdollista jättää myös tyhjäksi. Siitä huolimatta kaikkiin kysymyksiin kertyi vastauksia todella hyvin. Jokaiseen mökkeilijöiden taustatietoja kartoittavaan kysymykseen vastasi vähintään 51 henkilöä. Suljettuani kyselyn ryhdyin käymään läpi aineistoa. Luokittelussa käytin apuna Webropol-ohjelmaa. Määrällisen analyysin perustana on se, että etsitään säännönmukaisuuksia siitä, miten muuttujien arvot liittyvät toisiinsa⁸⁶. Itse pyrin yhdistämään mökkiläisten näkemyksiä ja havaintoja etsimällä yhteisiä piirteitä. Yleensä muuttujien arvojen yhdistämisessä käytetään apuna koodaamista, mutta itse suoritin aineiston käsittelyn ja luokittelun Webropolilla. Ohjelman avulla on mahdollista koostaa kyselyaineistosta erilaisia raportteja. Peruseraportin kautta tein aineistoon erilaisia suodatuksia, joissa kokeilin erilaisia suodatusehtoja. Niiden avulla oli mahdollista määritellä kysymyskohtaisesti, mitä vastausvaihtoehtoja suodatukseen otettiin kulloinkin mukaan. Ehtoja lisäämällä pystyin myös vertailemaan eri vastaajaryhmiä. Tämän kautta määrittelin ja nimesin Isojärven yleisimmät mökkeilijätyyppit, jotka ovat lukumäärältään suunnilleen samansuuruisia.

⁸⁵ Saaristoasiain neuvottelukunta 2010, 24.

⁸⁶ Alasuutari 1994, 28.

3.1 Vastaajien taustatiedot

3.1.1 Sukupuoli, ikä ja ammattiryhmä

Kyselyyn osallistuneista ihmisistä 29 oli miehiä ja 23 naisia. Heistä hieman yli puolet oli yli 50-vuotiaita. Tämän ikäisillä ihmisillä on eniten kokemusta Isojärvellä mökkeilemisestä, joten heillä todennäköisesti on myös enemmän havaintoja järvellä tapahtuneista muutoksista. Pidemmän mökkeilytaustansa kautta he lienevät kiinnostuneempia mökkijärvestään ja sen tilasta. Ehkä osin tästä syystä kyselylomakkeen avoimiin vastauskenttiin kertyi runsaasti vapaamuotoisia vastauksia.

Yli 50 vuotiaista vastaajista 52 prosenttia oli miehiä ja 48 prosenttia naisia. Kyselyyn tuli vastauksia kuitenkin kaikista ikäluokista. Tämä on luonnollista, koska kaikenikäiset ihmiset harrastavat mökkeilyä. Mökeille on tyypillistä myös se, että niillä on usein käyttäjiä kolmessa eri sukupolvessa. Vastaajien ammattiryhmissä oli suurta vaihtelua. Joka neljäs vastaajia määritteli itsensä työntekijäksi. Ylempiä toimihenkilöitä ja eläkeläisiä oli kuitenkin melkein yhtä paljon. Selvänä vähemmistönä olivat alemmat toimihenkilöt, yrittäjät ja opiskelijat. Isojärvellä mökkeily on kuitenkin koko kansan harrastus kuten muuallakin Suomessa.

3.1.2 Mökkimatkan pituus

62 prosentilla kyselytutkimukseeni vastanneista on 25–50 kilometrin pituinen matka kotoa mökilleen. Suuri osa mökkeilijöistä asuu siis melko lähellä mökkiään. Esimerkiksi Porin keskustasta on matkaa järven länsiosaan Siikaisten ja Pomarkun kuntien rajalle noin 35 kilometriä. Itärannalle samojen kuntien rajalle valtatie 23:a ajettaessa matka on 5–10 kilometriä pidempi. Vain kahdeksalla prosentilla vastaajista mökkimatkan pituus on alle 25 kilometriä. Vastausten perusteella yllättävän harva tutkimukseen osallistunut asuu Siikaisissa tai Pomarkussa, joiden alueella Isojärvi kokonaisuudessaan sijaitsee. Yli 100 kilometrin päässä asuvia mökkiläisiä on myös todella vähän, vain 17 prosenttia. Vuoden 2016 mökkibarometrin mukaan Suomessa mökinomistajien keskimääräinen mökkimatka on 91 kilometriä. Etäisyys vaikuttaa melko pitkältä, mutta lukema ei kerro koko totuutta. Puolella mökinomistajista

mökkimatkan pituus on maksimissaan 37 kilometriä.⁸⁷ 90 prosenttia suomalaisista matkaa mökille omalla autollaan⁸⁸. Joillakin ihmisillä mökkimatka voi olla erittäin pitkä. Pieni osa Isojärvenkin mökkiläisistä asuu vakituisesti ulkomailla asti⁸⁹.

Lyhyestä mökkimatkasta on paljon hyötyä. Mökin käyttöaste nousee, kun siellä on helpompi käydä. Lyhyen matkan ansiosta mökillä voi käydä esimerkiksi saunomassa arki-iltaisina, vaikka ei jäisikään sinne yöksi. Monille lyhyt etäisyys kotoa onkin yksi tärkeimmistä kriteereistä, kun suunnitellaan mökin hankkimista. Osalle ihmisistä pitkä mökkimatka ei kuitenkaan ole minkäänlainen rasite, vaan se toimii pikemminkin mukavana siirtymärituaalina pois arjesta.⁹⁰ Tulevaisuudessa suomalaisten mökkimatkat tulevat pitenemään entisestään, kun vapaa-ajanasuntojen omistusta siirtyy yhä enemmän Helsingissä ja Uudellamaalla asuville ihmisille⁹¹.

3.1.3 Mökkeilyn aloittaminen, mökin omistus ja mökillä vietetty aika

51 prosenttia vastaajista on mökkeillyt Isojärvellä 1980- tai 1990-luvulta lähtien. 2000-luvun puolella mökkeilynsä aloittaneita on vastaajista noin neljäsosa. Suurin osa heistä omistaa mökin yhdessä puolison kanssa. Isojärvelle rakennetaan joka vuosi uusia kesämökkejä. Tämän lisäksi myös jo olemassa olevat mökit vaihtavat silloin tällöin omistajaa. Internetin suosituimmilla asuntopalvelusivustoilla onkin jatkuvasti myynnissä ainakin muutamia Isojärvellä sijaitsevia loma-asuntoja. Kaikkiaan lähes puolet kyselyyn vastanneista (21 henkilöä) kertoi omistavansa mökin yhteisomistuksessa puolisonsa kanssa. Sukupuolten välillä ei ole juurikaan mökin omistukseen liittyviä eroja. Mökin yksinään omistavat henkilöt ovat pääasiassa yli 50-vuotiaita. Heidän joukossaan miehiä ja naisia on yhtä paljon.

Kyselyn tuloksissa alle 40-vuotiaat erottuvat mökin omistusmuodon suhteen vanhemmista ikäluokista. Kun mökillä on useita omistajia, he ovat todennäköisimmin

⁸⁷ FCG Finnish Consulting Group Oy 2016, 18.

⁸⁸ FCG Finnish Consulting Group Oy 2017, 11.

⁸⁹ Isojärvi-Seura ry 2015, 5.

⁹⁰ Alasuutari Pertti & Alasuutari Maarit 2010, 29–31.

⁹¹ Taloustutkimus Oy 2016, 13.

21–40-vuotiaita. Taloustutkimus Oy:n Suomalaisen Työn Liiton toimeksiannosta toteuttama Mökkitutkimus 2016 antaa mielenkiintoista tietoa mökin omistamisen tulevaisuudennäkymistä Suomessa. Tutkimuksen mukaan peräti 28 prosenttia suomalaisista on perimässä mökin tai osan sen omistuksesta tulevaisuudessa. Lähes kaikki heistä aikovat pitää mökin itsellään.⁹² Finnish Consulting Groupin tutkimus nuorten aikuisten mökkeilyharrastuksen tulevaisuudennäkymistä sisältää myös paljon mielenkiintoista tietoa tästä aiheesta. 70 prosenttia nuorista uskoo, että he tulevat viettämään nykyistä enemmän aikaa mökillä vuonna 2030. Siihen mennessä mökkeilymallit saattavat kuitenkin muuttua merkittävästi. Erilaisten epävarmuustekijöiden takia monet nuoret haluaisivatkin, että heidän mökkinsä olisivat tulevaisuudessa yhteiskäytössä tai -omistuksessa.⁹³ Tämä on ymmärrettävää monesta syystä. Mökin yhteiskäyttö vähentää omistajaa kohden syntyviä kustannuksia, mikä puolestaan helpottaa mm. mökin huoltoa ja mahdollista remontointia. Mökkien omistuksen keskittyessä yhä Etelä-Suomeen, yhteiskäyttö lisäisi niiden käyttöastetta. Lisääntyneen käyttöasteen myötä mökit ja mökkitontit pysyisivät hyvässä kunnossa myös tulevaisuudessa.

Isojärven mökkeilijät viihtyvät mökeillään hyvin. Hieman yli kolmannes vastaajista viettää mökillään vuosittain 30–60 vuorokautta. Todella innokkaita mökkeilijöitä on myös paljon. 33 prosenttia vastaajista viettää aikaa mökillään yli kaksi kuukautta joka vuosi. Yllättävää on, että aktiivisimmista mökkeilijöistä vain joka kolmas on eläkeläinen. Merkille pantavaa on sekin, että kaikkein innokkaimpien mökkeilijöiden joukossa on enemmän naisia kuin miehiä.

Kyselyn perusteella monille mökki on nykyisin kakkosasunto, jossa halutaan viettää vapaa-aikaa ympäri vuoden. Tämän myötä heidän asumisensa on muuttunut monipaikkaiseksi. Kakkosasuminen ei ole kuitenkaan uusi ilmiö Suomessa. Olli Vuori näki vuonna 1966 julkaistussa väitöskirjassaan selvästi, että mökeillä oleskelu oli muuttumassa. Hänen mukaansa ihmiset viettivät jo 1960-luvun puolivälissä enenevässä määrin mökeillään myös talviajan lomina ja viikonloppuja. Tämä ei ollut kaikille mahdollista, koska riittävä lämmöneristys puuttui monista mökeistä. Vuoren mukaan

⁹² Taloustutkimus Oy 2016, 6.

⁹³ FCG Finnish Consulting Group Oy 2017, 5.

kesäaunnot olivat jo tuolloin muuttumassa vähitellen pikemminkin vapaa-ajananasunnoksi.⁹⁴ Suomessa mökkeilijä viettää nykyään vapaa-ajananasunnollaan keskimäärin 17 vuorokautta vuodessa⁹⁵. Kesämökkien käyttöaste oli vuonna 2016 79 vuorokautta. Käyttöasteeseen lasketaan mukaan ne vuorokaudet, jolloin mökillä on vietetty yli puoli vuorokautta. Tähän lukemaan sisältyvät kaikki mökkiä käyttäneet ihmiset. Käyttöaste on noussut hiljalleen 2000-luvun aikana, kun mökkien varustelutaso on parantunut.⁹⁶ Käyttöasteen lisääntymiseen on vaikuttanut myös suurten ikäluokkien eläköityminen.

3.1.4 Harrastukset mökillä

On yleisesti tiedossa, että suomalaiset menevät mökeilleen pääasiassa rentoutumaan. Ihmiset kuitenkin pyrkivät rentoutumaan hyvin eri tavoin. Kyselylomakkeen mökkeilyyn liittyviä harrastuksia kartoittavassa kohdassa vastaajilla oli mahdollista valita valmiiden vaihtoehtojen tai kertoa itse aktiviteeteistaan. En sisällyttänyt valmiiden vastaustenvaihtoehtojen joukkoon saunomista ja uimista, koska ne kuuluvat kiinteästi lähes kaikkien suomalaisten mökkeilyharrastukseen.

Vastausten perusteella Isojärvellä vapaa-ajananasunnon omistavat ihmiset harrastavat aivan tavanomaisia mökkeilyyn liittyviä asioita. Mikään kyselyssä olleista vaihtoehtoista ei noussut selvästi muiden yläpuolelle. 36 vastaajaa ilmoitti tekevänsä mökillä rakentamiseen tai remontointiin liittyviä askareita. Suomalaisten mökkihulluudesta kirjan kirjoittaneet Pertti ja Maarit Alasuutari korostavat tämänlaisten projektien tärkeyttä. Ne antavat ihmisille onnistumisen tunteita. Monet myös kokevat fyysiset mökkiaskareet rentouttaviksi. Reipas tekeminen rentouttaa enemmän kuin joutilaisuus.⁹⁷ Mökkien omistus saattaa välillä vaihtua. Remontoinnin ja nikkaroinnin kautta saadaan hankitussa mökissä näkymään oma tyyli ja oma kädenjälki. Usein pohditaan, onko mökin vuokraaminen järkevämpää kuin ostaminen. Alasuutarit korostavat, että monet päätyvät mökin omistamiseen juuri siitä syystä, että sen voi muokata täysin sellaiseksi kuin haluaa. Toinen merkittävä syy mökin muokkaamiseen

⁹⁴ Vuori 1966, 48.

⁹⁵ Taloustutkimus Oy 2016, 10.

⁹⁶ FCG Finnish Consulting Group Oy 2016, 27–28.

⁹⁷ Alasuutari & Alasuutari 2010, 39–44.

on halu muuttaa sen tyyli täysin erilaiseksi kuin ykkösasunnossa.⁹⁸ Kaikki mökkeilijät eivät omista asuntoa, vaikka he omistavatkin mökin. Tällöin vapaa-ajanasunto tarjoaa kaivattuja mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen.

”Mä oon tehny tästä itselleni niinku positiivisessa mielessä tavallaan ongelman. Klapihommia täällä on ja sepelisavottaa. Sitä pitäis tulla vielä 16 tonnia lisää ensi talvena ja 12 tonnia sitä tuotiin jo viime talvena ja sitä on on siirrelty. Tämänlaiset jutut kuuluu mökkeilyyn ja se tuo hyvää vaihtelua työhön.”⁹⁹

Tämänkaltaiset kommentit kertovat hyvin ihmisten suhtautumisesta mökeillä tehtäviin töihin. Jonkinlainen urakka on lähes aina menossa ja samalla saatetaan jo suunnitella seuraavan vuoden projekteja. Tyypillisiin mökkeilyharrastuksiin kuuluvat moottoriveneily, soutu ja lukeminen ovat erittäin suosittuja ajanviettopoja Isojärvellä. 35 vastaajaa ilmoitti harrastavansa näistä yhtä tai useampaa. Monet harrastavat niistä kaikkia. Mahdollisuudet veneilyyn ovat hyvät, koska merkittijä venereittejä noin järvellä 60 kilometriä¹⁰⁰. Soutamisen tai veneilyn yhteydessä monet mökkeilijät myös kalastavat. Varsinkin vetouistelu on erittäin suosittua kesäisin Isojärven selkävesillä. Hyvän kuhakannan seurauksena yhä useampi kalastaa nykyisin myös verkoilla. Monien mökkeilijöiden suosituimpiin aktiviteetteihin kuuluvat sienestys ja marjastus. Tämän perusteella useiden ihmisten mökkeilykausi jatkuu vielä kesän päätyttyäkin. Selkeästi talvisia harrastuksia ovat mm. hiihtäminen, luistelu ja koirarekeily.

Sukupuolten välillä ei ole suurta eroa harrastusten suhteen. Yllättävän monet naiset osallistuvat mökeillä tehtäviin remontointiaskareisiin. Miehet puolestaan harrastavat sienien ja marjojen keräämistä siinä missä naisetkin. Nykyisin mökkiharrastusten ja -askareiden jakautumista ei voikaan enää selittää sukupuoliroolien perusteella, vaan ne pohjautuvat pikemminkin yksilöiden omiin mieltymyksiin ja erityisosaamiseen¹⁰¹. Miehet ovat kuitenkin selvästi innokkaampia kalastajia kuin naiset. Puutarhanhoito sen sijaan vaikuttaa olevan Isojärvelläkin lähinnä naisten suosima harrastus. Joillain mökeillä minkäänlaista sukupuolten välistä työnjakoa ei edes tarvita, koska osa ihmisistä mökkeilee yksin. Kaiken kaikkiaan mökkeily on usein tarkkaa tasapainoilua uurastamisen ja rentoutumisen välillä. Osa ihmisistä on luonteeltaan sellaisia, että

⁹⁸ Alasuutari & Alasuutari 2010, 91–92.

⁹⁹ m51-60

¹⁰⁰ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 6.4. 2017.

¹⁰¹ Alasuutari & Alasuutari 2010, 49.

heidän on hyvin vaikea olla tekemättä mitään. Alasuutarit toteavat osuvasti, että mökkeily on taitolaji, jossa pyritään pääsemään irti arjesta tekemällä eri asioita kuin kotona ¹⁰².

3.1.5 Etätyö

Mökeillä tehtävä etätyö on muuttunut vuosi vuodelta yleisemmäksi. Suurin syy tämän taustalla on teknologian kehittyminen. Työnteko on myös muuttunut joustavammaksi, eikä se ole enää niin paikkaan sidottua kuin ennen. ¹⁰³ Lisäksi etätöiden tekemiseen on alettu suhtautua paljon myönteisemmin. Näiden seikkojen myötä työelämän ja vapaa-ajan välinen raja on hämärtynyt ¹⁰⁴. Tuoreimman, vuonna 2016, julkaistun mökkibarometrin mukaan etätöitä tehdään Suomessa joka kymmenennellä mökillä ¹⁰⁵.

Isojärvellä mahdollisuudet etätyön tekemiseen ovat hyvät. Iso osa mökeistä sijaitsee mantereella ja kaikkein isokokoisimpiin saariinkin on vedetty sähköt jo kymmeniä vuosia sitten. Kauempana rannasta sijaitsevilla saarilla sähköä voidaan tuottaa omiin tarpeisiin esimerkiksi aurinkopaneelien tai aggregaatin avulla. Kyselyni perusteella tasan kolmannes vastaajista tekee etätöitä mökillään. Isojärven vapaa-ajanasunnoilla etätyön tekeminen on siis selvästi yleisempää kuin Suomessa keskimäärin. Sekä miehistä että naisista etätyön tekeminen mökillä on kaikkein suosituinta 51–60-vuotiaiden joukossa. Suurin osa heistä on ammattiryhmältään ylempiä toimihenkilöitä. Kyselyaineistosta selviää, että mitä enemmän mökillä vietetään aikaa vuosittain, sitä todennäköisemmin siellä tehdään myös etätöitä.

Se, ettei etätyön tekeminen mökeillä ole vieläkin yleisempää, voi johtua siitä, että useimmat ihmiset tulevat mökilleen rentoutumaan ja hakemaan etäisyyttä arjesta. Toisaalta esimerkiksi yrittäjien voi olla mahdotonta tehdä täydellistä pesäeroa työhönsä edes mökillä. Isojärveltä sijaitsevilta mökeiltä käsin on kuitenkin helppo käydä töissä, vaikka etätyön tekeminen ei olisikaan siellä mahdollista. Suurin osa järvestä sijaitsee

¹⁰² Alasuutari & Alasuutari 2010, 114–115.

¹⁰³ Komulainen Virpi 2007, 37.

¹⁰⁴ FCG Finnish Consulting Group Oy 2017, 13.

¹⁰⁵ FCG Finnish Consulting Group Oy 2016, 32.

vain puolen tunnin ajomatkan päässä Porista ja Ulvilasta. Vuoden 2009 kesämökkibarometrissa kerrotaan, että Suomen kesämökkien omistajatalouksista joka viidenneltä käydään joskus töissä mökiltä ¹⁰⁶. On hyvä muistaa myös se, että viidesosa kyselyyni vastanneista henkilöistä oli eläkeläisiä.

Jossain tapauksissa työnteko voi olla mökillä huomattavasti helpompaa tai sujuvampaa kuin työpaikalla. Pertti ja Maarit Alasuutarin *Mökkihulluus*-kirjassa kerrotaan, että etenkin luovaa työtä tekeville ihmisille mökillä tehtävä etätö saattaa sopia erittäin hyvin. Silloin mökille ei mennä irrottautumaan työstä, vaan pikemminkin pakoon työn rasittavaksi koettuja puolia. ¹⁰⁷ Nykyisin vapaa-ajanasunnot alkavat usein olla varustelutasoltaan jo kodin kaltaisia. Virpi Komulainen korostaa etätöitä koskevassa tutkimuksessaan, että mökillä ei tehdä etätöitä, koska siellä on helppo asua. Tärkeämpi tekijä on sen sijaan vapaa-ajanasunnon ympäristö. ¹⁰⁸ Myös Alasuutarien tutkimuksesta selviää, että mökkiympäristö koetaan virikkeellisemmäksi paikaksi kuin toimisto. ¹⁰⁹ Virikkeellisen työympäristön kautta työnteosta tulee tehokkaampaa.

3.2 Isojärven mökkimaisema

Pääosa kyselytutkimuksestani keskittyi Isojärven mökkimaisemaan. Kartoitin kysymysten kautta monipuolisesti mökkiläisten arvostuksia ja suhtautumista järveen ja sen ominaispiirteisiin. Viimeisen 50–60 vuoden aikana Isojärvi on muuttunut luonnonmaisemasta vilkkaaksi kulttuurimaisemaksi. Vaikka mökki itsessään edustaa monille ihmisille ennen kaikkea pysyvyyttä, samaan aikaan mökkeily ja mökkimaisema ovat kuitenkin jatkuvassa muutoksessa.

3.2.1 Arvostuksen kohteet mökkimaisemassa

Kyselylomakkeessa Isojärven mökkeilijät saivat mahdollisuuden kertoa, mitä asioita he arvostavat eniten mökkimaisemassaan. 52 vastaajasta 45 vastasi tähän avoimeen

¹⁰⁶ Saaristoasiain neuvottelukunta 2010, 35.

¹⁰⁷ Alasuutari & Alasuutari 2010, 62.

¹⁰⁸ Komulainen 2007, 37.

¹⁰⁹ Alasuutari & Alasuutari 2010, 62.

kysymykseen. Useimmat heistä kertoivat enemmän kuin yhden Isojärveen liittyvän seikan. On yleisesti tiedossa, että suomalaiset pitävät suuressa arvossa vesistö- ja järvimaisemaa. Vastauksista käykin ilmi, että mökkiläiset tarkkailevat Isojärven maisemaa tiiviisti. Muutamat toivat esille sen, että järvenselkä sekä veden pinta ja muuttuvat jatkuvasti. Osalle mökkeilijöistä selkeä ylpeydenaihe on tontin avautuminen sellaiseen suuntaan, että auringonlaskun seuraaminen on mahdollista. Mökkiä hankittaessa tai myytäessä ilmansuunnilla onkin merkitystä. Auringonlaskua arvostavat haluavat mökkitontin, joka avautuu länteen. Itätontit sen sijaan kylpevät auringonvalossa aamuisin ja soveltuvat ehkä paremmin aamuvirkuille.

Suurin osan tähän aiheeseen annetuista vastauksista liittyi järvimaisemaan, luontoon ja rauhallisuuteen. Kaikkiaan 18 vastauksessa nostettiin esiin järvimaisema ja sen kauneus. Tähän teemaan liittyville vastauksille oli tyypillistä, että mökkeilijät kertoivat arvostavansa järvimaisemassa erityisesti sen avaruutta. Mökkitonteilta halutaan nähdä järvenselälle asti. Muita yleisiä teemoja olivat rauhallisuus ja luonto. Monissa vastauksissa mainittiin kaikki nämä kolme asiaa.

*”Avaruutta, hiljaisuutta, vettä, asumaton vastarantaa, luonnon eläimiä.”*¹¹⁰

Tämän kaltaisia maiseman autiuteen viittaavia kommentteja tuli monilta mökkeilijöiltä. Kun muita mökkejä ei näy maisemassa, ihmiset tuntevat olevansa mökeillään keskellä luontoa. Tämä on ymmärrettävää, koska monet hakevat mökkeilyharrastukseltaan vastapainoa arjelle ja kaupunkiasumiselle. Koskemattoman tuntuisen maiseman arvostaminen on kuitenkin yllättävää, koska lähiympäristössä on kuitenkin kymmeniä muita mökkejä, vaikka niitä ei näkyisikään. Muilta mökeiltä kantautuu varmasti myös ääniä. Vesi tunnetusti kantaa hyvin ääntä. Joillekin mökkeilijöille hiljaisuus ja rauhallisuus ovat kuitenkin vähemmän tärkeitä seikkoja. Esimerkiksi miesten ja naisten suhtautumisessa omaan mökkimaisemaan oli havaittavissa selkeitä eroja. Yllättäen miehet arvostavat mökkimaiseman rauhallisuutta enemmän kuin naiset. Naisille sen sijaan varsinainen järvimaisema on tärkeämpi. Järvimaiseman sijaan miehet kertoivat vastauksissaan innokkaammin itse järvestä ja sen ominaispiirteistä. Luontoon ja sen yksityiskohtiin liittyvissä asioissa ei ollut eroja sukupuolten välillä. Iän myötä suhde luontoon kuitenkin muuttuu. Yli 50-vuotiaat kuitenkin arvostavat omassa mökkimaisemassaan selvästi enemmän luontoa kuin nuoremmat mökkiläiset.

¹¹⁰ n31-40

Suomalaisten mökkeilyharrastusta tarkasteltaessa luonto onkin todella tärkeä elementti. Finnish Consulting Groupin mukaan nykynuorten luontosuhde on kahtiajakautunut. Osalle nuorista luonto on tärkeä elementti, mutta toiset ovat alkaneet vieraantua siitä. Mökkeily on hyvä tapa tutustuttaa lapsia ja nuoria luontoon.¹¹¹ Kaikkiaan luonto on merkittävä osa mökkeilykokemusta yli 80 prosentille Suomen mökkeilijöistä¹¹².

3.2.2 Oman mökkimaiseman muokkaaminen

Suomalaiset ovat mökkeillään erittäin aktiivisia. Monet käyttävätkin mökistään leikkisästi nimitystä ”työleiri”. Kyselyssäni selvitin, miten Isojärven mökkiläiset ovat muokanneet omaa mökkimaisemaansa. Melkein kaikki vastaajat kertoivat kaataneensa puita. Yli puolet vastaajista oli myös raivannut mökkitontiltaan alustakasvillisuutta. Nämä toimet liittyvät todennäköisesti siihen, että ihmiset haluavat avartaa omalta tontiltaan aukeavaa näkymää. Edellisessä alaluvussa kävikin ilmi, että monet arvostavat mökkeillään juuri järvimaisemaa. Aluskasvillisuuden raivaaminen ja puiden kaataminen rannasta tekevät mökin pihapiiristä paljon avoimemman ja viihtyisämmän.

”Rantapuiden -puskien leikkaamista joista on muodostunut ajan mittaan ”pensasaita” joka antaa hyvän näkösuojan tontille.”¹¹³

Vaikka omalta mökiltä halutaan ihailla järvimaisemaa, usein samaan aikaan halutaan kuitenkin myös pysytellä toisten katseilta piilossa. Monet haluavat pitää rantansa siistinä. Rehevöitymisen myötä lisääntynyt vesikasvillisuus pyritään pitämään kurissa. Lähes puolet vastaajista kertoikin niittäneensä rannastaan ruovikkoa, kaislikkoa tai muuta kasvillisuutta. Hieman yli kolmannes puolestaan ilmoitti, että heidän mökkirantaansa on jouduttu ruoppaamaan. Viime vuosina Isojärven vedenkorkeutta on arvosteltu paljon mökkiläisten taholta. Koska järven virkistyskäyttö kasvaa jatkuvasti, alhainen vedenkorkeus koetaan todella haitalliseksi asiaksi.¹¹⁴

Mökkimaiseman muokkaaminen on usein yhteydessä siihen, millä tavoin mökki on hankittu. Jos mökki rakennetaan itse, on tontin puustoa ja muuta kasvillisuutta

¹¹¹ Finnish Consulting Group Oy 2017, 17.

¹¹² Taloustutkimus Oy 2016, 14.

¹¹³ n60+

¹¹⁴ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 4.4.2017.

muokattava paljon. Jos mökki sen sijaan ostetaan, on suurin osa tarvittavasta maiseman muokkaamisesta todennäköisesti tehty jo edellisten omistajien toimesta. Ihmisten ovat erilaisia, joten myös heidän mielipiteensä ”oikeanlaisesta” mökkimaisemasta voivat vaihdella hyvin paljon. Joku pitää avoimmasta mökkintontista enemmän kuin toiset. Joku toinen puolestaan haluaa mökkimaiseman säilyvän sellaisena kuin se oli hänen lapsuudessaan 40 vuotta sitten. Järven rannoilla olevat puut kuitenkin kasvavat hyvin nopeasti, joten niitä on käsiteltävä säännöllisin väliajoin. Tonteille nousee myös uusia puiden taimia ja pensaikkoo, joten mökkimaiseman muokkaaminen on usein jatkuvaa.

3.2.3 Muutokset Isojärven mökkimaisemassa

Monien muiden Suomen järvien tavoin myös Isojärven maisema on muuttunut paljon viime vuosikymmenten aikana. Muutos luonnonmaisemasta kulttuurimaisemaksi tapahtui mökkirakentamisen yleistyttyä nopeasti 1960- ja 1970-luvun vaihteessa. Isojärven maisemassa on tapahtunut myös runsaasti muutoksia, joihin mökin omistajat eivät ole voineet vaikuttaa. Mökkiläiset seuraavat tarkoin järvensä tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Kyselyssäni halusin saada selville Isojärven mökkimaisemassa tapahtuneita suurimpia muutoksia. Tähänkin avoimeen kysymykseen kertyi hyvin vastauksia. Kertoessaan mökkimaisemassa tapahtuneista muutoksista suurin osa ihmisistä nosti esille kaksi tai kolme asiaa. Todella pitkiä, usean lauseen mittaisia vastauksia oli myös muutamia.

*”Vedenpinnan hurja lasku. Uiminen on hankalaa, kun mutapohja on jo niin lähellä vedenpintaa. Kalat ovat kaikonneet väljemmille vesille.”*¹¹⁵

Mainituista mökkimaisemassa tapahtuneista muutoksista vedenkorkeuden laskeminen oli yleisin. Vedenkorkeuteen liittyvät vastaukset myös erottuivat muista siten, että niistä välittyi kaikkein selkeimmin mökkiläisten tuntema huoli ja harmitus. Vastausten perusteella alhainen vedenkorkeus vaikuttaa moniin asioihin. Jos mökki sijaitsee saarella, matalalla oleva vesi saattaa hankaloittaa koko mökkeilyharrastusta.

Toiseksi yleisin tema mökkimaisemassa tapahtuneissa muutoksissa oli rehevöityminen. Rehevöitymisen myötä useat ennen hiekkapohjaiset lahdet ovat

¹¹⁵ n60+

muuttuneet mutaisiksi. Monissa kommenteissa mökkeilijät valittelivat lisääntyntä vesikasvillisuutta. Lisää alaa vallanneista kasveista mainittiin erikseen järvikaisla, lumme ja ahvenvita. Sinilevä mainittiin yhdeksässä vastauksessa. Rehevöityminen edistää myös sinilevän lisääntymistä. Toisaalta sinilevän vuosittainen määrä voi vaihdella paljon sääolosuhteista riippuen. Mitä lämpimämpi kesä, sitä enemmän on myös sinileviä.¹¹⁶ Sinilevät on melko helppo havaita. Pahimpina vuosina Isojärvelläkin on ollut isokokoisia vihreitä levälauttoja. Toisaalta sinilevä on vielä aika nuori ”ilmiö”. 1980-luvulla sinilevää ei vielä ollut haitaksi asti, eikä siitä puhuttua mökkeilijöiden keskuudessa lainkaan. Nykyisin se voi kuitenkin haitata mökkeilijöiden toimintoja paljon. Runsas leväkukinta estää uimisen eikä järvestä otettua vettä voi käyttää löly- tai pesuvetenä.

Vastauksissa vedenkorkeudessa tapahtuneen muutoksen ovat havainneet kaikkein selkeimmin yli 50-vuotiaat mökkeilijät. Se ei ole yllättävää, koska heillä on eniten kokemusta Isojärven mökkimaisemasta. Monet heistä ovat mökkeilleet järvellä jo 1960-luvulta lähtien. Alle 40-vuotiaiden vastauksissa vedenkorkeus ei sen sijaan noussut muiden teemojen yläpuolella. Heidän mielestään rehevöityminen ja sinilevä ovat maisemassa samansuuruisia muutoksia kuin vedenkorkeuden lasku. Tuoreimpia muutoksia tämän ikäluokan edustajat olivat sen sijaan havainnoineet yhtä hyvin kuin pitkäaikaisemmatkin mökkeilijät. Heidän vastauksissaan oli useita mainintoja mm. uusista yhteislaitureista, mökkien koon kasvamisesta ja muutoksista kalakannoissa.

3.2.4 Ärsytyksen aiheet Isojärvellä

Kyselylomakkeessa mökkeilijät pääsivät myös kertomaan, mikä heitä ärsyttää Isojärven mökkimaisemassa. Tässäkin yhteydessä alhainen vedenkorkeus mainittiin kaikkein useimmin. Kaikkiaan 44 kyselyyn osallistuneesta 52 mökkeilijästä koki alhaisen vedenkorkeuden ärsyttäväksi asiaksi. Vedenkorkeus ei vaikuta pelkästään maisemaan. Se hankaloittaa monia mökkiläisten perustoimintoja. Alhaisesta vedenkorkeudesta kärsitään yhtä lailla kaikissa järven eri osissa. Se hankaloittaa uimista ja veneilyä. Myös sinilevä aiheuttaa ongelmia lämpiminä kesinä eri puolilla järveä. Sen koki ärsyttäväksi 71 prosenttia vastaajista. Kolmanneksi ärsyttävin asia on järven ekologinen tila, jolla

¹¹⁶ Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut 14.3.2017.

tarkoitetaan erityisesti rehevöitymistä. Kaikki muut asiat koettiin selvästi vähemmän ärsyttäväksi. Esimerkiksi vesiliikenne ja perämoottoreiden kasvaneet tehot saatetaan kokea eri puolella järveä eri tavoin. Kaikkein isoimmilla moottoriveneillä ei edes ole mahdollista ajella järven jokaisessa kolkassa. Liiallinen vesiliikenne, mökkinaapurit ja kaikki jollain tavalla meluun liittyvät asiat herättävät Isojärvellä vain vähän ärsytystä. Mökkeilyyn liittyvät aktiviteetit ja niiden aikaansaamat äänet tuntuvat olevan luonnollinen osa mökkimaisemaa. Vesistön länsi- ja pohjoispuolella olevien kahden tuulivoimapuiston voimalayksiköt eivät näy läheskään jokaiselle mökkitontille. Kyselyssä kolmetoista henkilöä kuitenkin kertoi kokevansa tuulivoimalat ärsyttäväksi. Kaikkiaan erilaisia ärsytyksen kohteita on Isojärvellä vähän. Suurin osa niistä liittyy tavalla toisella järviveteen. Muutoin kaikki puitteet mökkeilyharrastukselle tuntuvat olevan varsin hyvät.

3.2.5 Vedenkorkeus

Isojärven vedenkorkeudesta on puhuttu viime vuosina paljon mm. sanomalehdissä ja sosiaalisessa mediassa. Tämän takia halusin saada kyselyssä tarkempaa tietoa tästä aiheesta. Käytin viisiportaista Likert-asteikkoa, jonka tarkoitus oli selvittää yleistä asennoitumista järven vedenkorkeuteen. 34 vastaajan mielestä Isojärven vedenkorkeus oli aivan liian alhainen. Yksikään vastaajista ei ollut sitä mieltä, että vedenpinta olisi liian korkealla. Kaikkien vastausten keskiarvoksi tuli 1,4. Mökkiläiset siis suhtautuvat vedenkorkeuteen hyvin yksimielisesti. Annoin kyselylomakkeessa vastaajille myös tilaisuuden perustella suhtautumistaan avoimen vastauksen muodossa. 65 prosenttia kaikista vastaajista käytti tämän mahdollisuuden. Tähän aiheeseen liittyvät kommentit olivat myös kaikkein pisimpiä koko kyselyssä.

”Omassa rannassa on vaikea enää uida, se sellaista mudassa konttaamista ja kasvillisuus tulee vastaan heti muutaman metrin jälkeen. Veneillessä tulee yllättäviä kiviä vastaan. Vilkas veneliikenne sotkee veden mutavelliksi, koska syvyys ei ole riittävä.”¹¹⁷

Tämäntyyllisiä kommentteja annettiin kyselyn vedenkorkeusosiossa runsaasti. Omasanaisten vastausten perusteella alhainen vedenkorkeus vaikuttaa järven virkistyskäyttöön monin tavoin. Ongelmasta kärsivät kaikki järven käyttäjärhytmät.

¹¹⁷ n31-40

Virkistyskäytön mahdollisuuksien koetaan heikkenevän, kun uimisesta ja veneilystä on tullut hankalampaa. Moni kokeekin veneilyn muuttuneen välillä jopa vaaralliseksi. Veneellä liikkumisen hankaloituessa myös kalastuksesta tulee vaikeampaa. Madaltunut vedenpinta edistää myös omalta osaltaan rehevöitymistä. Isojärvi-Seurakin korostaa, että jatkuvasti kasvavan virkistyskäytön myötä veden korkeuden tulisi olla korkeampi

118

Useat vastaajat kertoivat vedenkorkeuden vaihtelusta ja sen aiheuttamista ongelmista. Vedenpinnan korkeuden haluttaisiin pysyvän mahdollisimman muuttumattomana. Ihmetystä vastaajien joukossa aiheutti se, että liian alhainen vedenkorkeus ja sen tuomat ongelmat toistuvat vuodesta toiseen. Tämän takia osa mökkeilijöistä perääkin vastuuta alueen Isojärven alueen kunnilta. Mökkeilijöiden mielestä lähikunnissa ei ole ymmärretty, millaisia etuja vesistön pinnan nostaminen toisi. Mökkeilijät kummastelevat myös sitä, ettei tilanteen vakavuutta ymmärretä, vaikka Satakunnasta löytyy esimerkkejä pilatuista järvistä. Osa kyselyyn osallistuneista ihmisistä on mökkeillyt Isojärvellä jo 1960- tai 1970-luvuilta lähtien, joten he ovat nähneet vedenkorkeuden muutokset pitkällä aikavälillä. Muutamia saaria ja luotoja on kasvanut kiinni mantereeseen. Saarimökki on siis saattanut muuttua kuivan maan mökiksi. Matala vesi on aiheuttanut joillekin mökkiläisille myös ylimääräisiä kustannuksia. Laitureita on jouduttu laajentamaan tai rakentamaan uudelleen, koska niitä on jäänyt liian matalaan veteen.

*”Olen mökkeillyt Isojärvellä noin 40 vuotta. Koko tuon ajan on puhuttu, että tarvisi nostaa veden korkeutta, mutta juurikaan mitään ei ole tapahtunut!!!”*¹¹⁹

Osasta vastauksista ilmenee selkeästi, että matala vedenkorkeus on vaivannut järveä kauan. Paljon ihmettelyä saikin osakseen se, ettei vedenkorkeutta ole saatu kuntoon, vaikka ongelma on tiedostettu. Hieman yllättävää kuitenkin oli, että vain hyvin harvat nostivat kommentteissaan esille syitä, mistä vedenkorkeuteen liittyvät ongelmat aiheutuvat. Vastauksissa kaivattiinkin lähinnä vain muutosta ja kerrottiin omakohtaisista havainnoista. Muutamissa vastauksissa tuotiin kuitenkin esille mökkiläisten ja maanviljelijöiden intressien vastakkaisuus. Kummastusta aiheutti, kuinka alueen vähäiset peltohehtaarit on asetettu etusijalle tuhanteen mökkiin ja järven hyvinvointiin

¹¹⁸ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 4.4.2017.

¹¹⁹ m41-50

nähdän. Järven ranta-alueiden maanviljelijät ovatkin aktiivisesti vastustaneet kesäaikaisen vedenpinnan nostoa. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen mukaan Isojärven vedenpinnan nostamisen vaikutuspiirissä on 254 hehtaaria peltoa.¹²⁰ Isojärven säännöstelyn luvanhaltija on Isojärven laskuyhtiö. Päivittäistä säännöstelyä eli patoluukkujen säätämistä puolestaan hoitaa Varsinais-Suomen ELY-keskus. Säännöstelyä suoritetaan Vaasan hallinto-oikeuden tekemän päätöksen mukaisesti.¹²¹ ELY-keskuksessa ollaan tietoisia matalan vedenkorkeuden aiheuttamista ongelmista. Heidän mukaansa asiaan ei kuitenkaan ole tulossa muutosta ilman kaikkien osapuolten välistä sopimusta.¹²²

3.2.6 Tuulivoimalat

Viimeisen viiden vuoden aikana Isojärven lähiympäristöön on rakennettu kaksi TuuliWatti Oy:n tuulivoimapuistoa. Porin Ahlaisissa sijaitseva Peittoon tuulivoimapuisto valmistui vuonna 2013 ja se koostuu 12 voimalayksiköstä. Voimaloiden napakorkeus 140 metriä. Siikaisten kunnassa sijaitseva Jäneskeitaan tuulipuisto puolestaan aloitti toimintansa kesällä 2015. Siellä voimayksiköitä on kahdeksan ja ne ovat samankorkuisia kuin Peittoossa.¹²³ Jäneskeitaan tuulivoimalat sijaitsevat Isojärven pohjoispuolella. Lähimmät voimalayksiköistä vain kahden-kolmen kilometrin päässä järvestä. Avaran Haudanselän takia voimaloiden maisemavaikutuksen ovat paikoin suuret. Peittoon tuulivoimapuisto sijaitsee selvästi kauempana. Etäisyyttä Isojärven länsiosaan on noin 12 kilometriä. Pomarkun puoleisille järvenselille ne näkyvät osittain kaukomaisemassa puiden latvojen yläpuolella. Suuressa osassa järveä niitä ei pysty havaitsemaan lainkaan saarten ja puuston katvevaikutuksen takia. Nämä kaksi tuulivoimapuistoa vaikuttavat siis järven maisemaan eri tavoin. Mökkeilijät ovat kuitenkin selvästi jossain vaiheessa havainneet tuulivoimalat, koska vain yksi henkilö jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

On pidettävä mielessä, että ihmisten suhtautuminen tuulivoimaan ja -voimaloihin vaihtelee hyvin paljon. FCG Finnish Consulting Group Oy laati ympäristövaikutusten

¹²⁰ Varsinais-Suomen ELY-keskus 2012.

¹²¹ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 30.3.2017.

¹²² Satakunnan Kansa 20.6.2016.

¹²³ TuuliWatti Oy:n verkkosivut 20.3.2017.

arviointiselostuksen sekä Peittoon että Jäneskeitaan tuulivoimapuistosta. FGC:n mukaan ihmisten kokemat tuulivoimapuiston maisemavaikutukset ovat osin riippuvaisia heidän asenteistaan ja taustoistaan.¹²⁴ Tämä käy ilmi myös tutkimusaineistostani. Kolmannes suhtautuu vastaajista voimaloihin niihin täysin neutraalisti, mutta myös Likert-asteikon kumpikin ääripää keräsi useita vastauksia. Seitsemän vastaajaa koki voimaloiden sopivan maisemaan erittäin hyvin. Kymmenen mökkiläisen mielestä ne sen sijaan pilaavat maiseman täysin. Myös näiden kahden ääripäätä edustavan mielipiteen välimaastoon tuli paljon vastauksia. Kaiken kaikkiaan tuulivoimaloiden vastustajia ja puolustajia oli vastaajien joukossa yhtä paljon. Miespuoliset mökkeilijät suhtautuvat tuulivoimaan samalla tavalla kuin naiset. Yli 50-vuotiaat sen sijaan suhtautuvat tuulivoimaloihin selvästi kielteisemmin kuin nuoremman sukupolven mökkeilijät.

Avoimissa vastauksissa tuulivoimaloihin kielteisesti tai neutraalisti suhtautuvat ihmiset perustelivat tarkasti omia näkemyksiään. Tämän energiamuodon kannattajat eivät sen sijaan perustelleet omia kantojaan ollenkaan paria poikkeusta lukuun ottamatta. Vastausten joukossa oli havaittavissa jonkin verran myös NIMBYismiä, mikä hyvin tyypillinen suhtautumistapa tuulivoimaan. NIMBY on lyhenne englanninkielisistä sanoista *"not in my backyard"*. Termillä viitataan siihen, että johonkin hankkeeseen tai ilmiöön voidaan suhtautua yleisellä tasolla positiivisesti, mutta sitä ei missään nimessä haluta omaan elinpiiriin.¹²⁵

*"Ne eivät haittaa, koska ne eivät näy omassa maisemassani."*¹²⁶

Juuri tämänlainen kommentti edustaa tyypillistä tuulivoimaan liittyvää NIMBYismiä. Osassa vastauksissa tuulipuistojen rakentamista kritisoitiin selkeästi, välillä jopa melko kovasanaisesti. Negatiivista suhtautumista tuulivoimaloihin perusteltiin pilaantuneella järvimaaisemalla ja häiritsevillä valoilla. Vastausten perusteella voimalat ovat muuttaneet mökkimaiseman rauhattomaksi. Eräs vastaaja sanoi voimaloiden pilaavan mökillä vallitsevan tunnelman, koska ne muistuttavat häntä kaupungista ja kiireestä, joista mökillä yritetään päästä eroon. Vastauksista käy ilmi myös, että osa mökkiläisistä on perehtynyt aiheeseen kunnolla. He ovat myös hyvin tietoisia lähialueelle kaavailluista uusista tuulipuistoista.

¹²⁴ FCG Finnish Consulting Group Oy 2013, 43.

¹²⁵ Natri, Ylen verkkosivut 14.10.2016.

¹²⁶ n51-60

”En ymmärrä miten joku joka ajaa poliittisia ympäristöasioita voi ajaa tuulivoimalla asiaa luonnonkauniiseen järvimaisemaan. Yksi suurimpia puhalluksia mitä koskaan on tehty veronmaksajien rahoilla.” ¹²⁷

Tästä ja muutamasta muusta vastauksesta käy hyvin ilmi epäluottamus päättäjiä kohtaan. Erilaiset salaliittoteoriatkaan eivät ole harvinaisia, kun on kyse tuulivoimasta. Tähän aiheeseen liittyvien vastausten perusteella useilla ihmisistä tuntuu olevan selkeä mielipide, millainen mökkimaiseman tulisi olla. Tämä on ymmärrettävää, koska mökkimaisemaan liittyy muiden maisemien tavoin runsaasti erilaisia arvoja ja intressejä. Tuulivoiman ilmestyminen maisemaan on voimakkaita mielipiteitä synnyttävä asia. Joidenkin mielestä mökkimaiseman sietokyky on ylittynyt niiden myötä. Tuulivoimapuistojen rakentamiset ovat todella isoja hankkeita. Maallikon on vaikea ennalta arvioida niiden laajuutta ja vaikutusta maisemaan. Monesti käykin niin, että hankkeeseen herätään vasta jälkikäteen, kun voimaloiden todelliset maisemavaikutukset on havaittu.

3.2.7 Yhteisöllisyys ja mökkinaapurit

Mökkiläiset kokevat, että Isojärvellä esiintyy melko paljon yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys ilmenee monin tavoin. Isojärvellä on esimerkiksi jo pitkään ollut tapana tervehtiä vastaantulevaa venettä riippumatta siitä tunnetaanko kyseinen henkilö. Tämänkaltainen ilmiö hämmästyttää monia aluksi, koska nykyään esim. kerrostaloissa naapurit tunnetaan melko heikosti ja monet asukkaat haluavat pysytellä omissa oloissaan. Kaiken kaikkiaan mökkiläisten kesken Isojärvellä vallitsee hyvä yhteishenki. Sitä pitää yllä mm. yhteinen halu pitää hyvää huolta järvestä. Isojärvi-Seuran rooli yhteisöllisyydessä ja sen edistämisessä on merkittävä. Yhdistyksen tämän hetkinen jäsenmäärä on noin 400 taloutta, joten sen vaikutuspiiriin kuuluu yli 1000 ihmistä. Järviseuran merkitys vesistöön liittyvän tiedon välittämisessä on suuri myös niille mökkitalouksille, jotka eivät ole sen jäseniä. Yhdistys jakaa järveen liittyvää tietoa kerran vuodessa ilmestyvän Isojärvi-lehden kautta. Lehti jaetaan kaikkiin vakinaisiin ja vapaa-ajanasuntoihin Isojärven alueella. ¹²⁸

¹²⁷ m60+

¹²⁸ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 10.12.2017.

”Muutamit tapahtumat järvellä keräävät hyvin yleisöä. Suurimmalla osalla järveläisistä on halu kehittää ja suojella järveä. Veneillessä iloiset tervehtimiset veneistä toisilleen.” ¹²⁹

Yllä olevan kommentin tavoin monet kyselyyn osallistuneet mökkeilijät korostivat järviseuran merkitystä ja sen aktiivista toimintaa. Yhteisöllisyydestä kertovissa vastauksissa korostettiin järviseuran lisäksi myös yhteislaitureiden merkitystä. Isojärvellä on muutamia yksityisin varoin ylläpidettäviä yhteislaitureita, jotka toimivat osakaskuntina. Nämä laiturialueet eivät ole pelkästään veneiden ja autojen pysäköintialueita, vaikka ne onkin rakennettu juuri näitä tarkoituksia varten. Niiden merkitys syntyy siitä, että ne ovat ennen kaikkea vilkkaita kohtaamispaikkoja. Yhteislaitureilla ihmisillä tuntuu olevan aina aikaa pysähtyä hetkeksi rupattelemaan ja vaihtamaan kuulumisia. Ne ovat tavallaan eräänlaisia miniyhteisöjä ison järviyhteisön sisällä. Näiden osakuntien toiminta koostuu mm. talkoista ja kokouksista, jotka toistuvat vuodesta toiseen. Kun talkoohommat on saatu kuntoon, yhdessäoloa yleensä jatketaan esim. grillaamisen merkeissä. Monien mökkeilijöiden mielestä laituriyhtymien kautta tutustuu helposti uusiin ihmisiin.

Pertti ja Maarit Alasuutarin Mökkihulluus-kirjassa kerrotaan, että suomalaiset mökkeilijät haluavat mökkeilyltään erityisesti rauhallisuutta ja hiljaisuutta. Mökin ja arjen välille halutaan tehdä selvä ero. Mökkiä saatetaan tarkoituksella pitää kotiin verrattuna jopa ihan toisena maailmana. Alasuutarien tutkimuksen mukaan mökeillä pyritäänkin tämän takia olemaan erossa naapureista. ¹³⁰ Oman tutkimusaineistoni perusteella Isojärven mökkeilijät ovat tekemisissä naapuriensa kanssa vaihtelevasti. Heistä ei kuitenkaan pyritä pysyttelemään erossa tarkoituksellisesti. Yleisesti ottaen mökkinaapurit tunnetaan hyvin. Heidän kanssa vaihdetaan kuulumisia aina, kun tavataan. Yksikään kyselyyni osallistunut ei ilmoittanut, ettei ole lainkaan tekemisissä mökkinaapuriensa kanssa. Ihmiset ovat luonteeltaan ja totumuksiltaan hyvin erilaisia, joten erilaisia mökkeilijätyyppejäkin on monia. Osa heistä viihtyy paremmin omassa oloissaan. Silti mökkeilijät korostavat, että välit naapurien kanssa ovat erittäin hyvät ja apua uskalletaan pyytää puolin ja toisin.

¹²⁹ m41-50

¹³⁰ Alasuutari & Alasuutari 2010, 33.

”Saa tarvittaessa apua erilaisissa tilanteissa sekä uskaltaa lähestyä mökkiläisiä vaikka ei heitä tuntisikaan. Osallistuvat talkoisiin yhteisen hyvän edestä.”¹³¹

Vastausten perusteella useat mökkeilijät pyytävätkin usein naapureiltaan apua erilaisissa asioissa. Kun ihmiset tuntevat toisensa, he tuntevat myös heidän erityistaitonsa. Isojärvellä mökkinaapurit vaikuttavat olevan pikemminkin voimavara kuin rasite. Osa mökkiläisistä tuntee naapurinsa jopa useiden vuosikymmenien ajalta ja tämän johdosta he viettävät keskenään paljon aikaa. On hyvä muistaa myös, että paikoin Isojärvellä naapureita voi olla hyvin vaikea olla näkemättä tai kuulematta. Esimerkiksi järven suurimpiin saariin kuuluvassa Surmaluodossa on 15–16 mökkitaloutta. Saarella on rantaviivaa noin 1900 metriä. Läheisessä Jänesluodossa mökkejä on enemmän ja paikoitellen jopa vielä tiiviimmin. Lisäksi molemmat saaret sijaitsevat vilkkaasti liikennöidyn venereitin varrella.

Eri ikäryhmien välillä ei ole merkittäviä eroa siinä, kuinka paljon mökkinaapurien kanssa ollaan tekemisissä. Alle 50-vuotiaat kuitenkin kokevat järvellä esiintyvän yhteisöllisyyttä enemmän kuin vanhemmat mökkeilijät. Yhteisöllisyyden kokemisessa on myös selvä ero sukupuolten välillä. Miehet kokivat, että yhteisöllisyyttä esiintyy selvästi enemmän kuin naisten mielestä. Miespuoliset mökkeilijät olivat myös selvästi innokkaampia kertomaan avoimessa vastauskentässä, millä tavoin yhteisöllisyys ilmenee Isojärvellä. Aiemmissa alaluvuissa on käynyt hyvin ilmi, kuinka samaa mieltä mökkiläiset ovat mm. järven vedenkorkeudesta. Vaikka ihmiset eivät tuntisikaan toisiaan, heitä yhdistää se, että kaikki kärsivät matalan veden ja rehevöitymisen aiheuttamista ongelmista. Kun huoli on yhteinen, on helpompi myös yhdistää voimat yhteisön ulkopuolelta tulevaa ”uhkaa” vastaan.

3.2.8 Mökkien määrä ja virkistyskäytön paine

Jokaisella järvellä on omanlaisensa virkistyskapasiteetti, joka riippuu järven ja sen ympäristön ominaisuuksista. Näitä ominaisuuksia ovat mm. rantojen soveltuvuus rakentamiseen, rantaviivan pituus ja maisemalliset seikat. Kapasiteetin ylittyessä vesistön viihtyisyys häiriintyy.¹³² Käytin Likert-asteikkoa myös selvittääkseni

¹³¹ m51-60

¹³² Satakunnan seutukaavaliitto 1972.

mökkiläisten mielipidettä Isojärvellä olevien kesämökkien määrästä. Vastausten keskiarvo oli 2,9, mikä sijoittuu melkein tarkalleen asteikon keskelle. Vastaajien mielestä Isojärvellä on siis mökkejä ihan sopiva määrä, ei liikaa eikä liian vähän. Yksikään vastaajista ei ollut sitä mieltä, mökkejä olisi aivan liian paljon. Vain seitsemän vastaaja koki, että mökkejä on hieman liikaa. Isojärvelle kuitenkin rakennetaan uusia vapaa-ajanasuntoja jatkuvasti. Tällä hetkellä siellä on noin 1000 vapaa-ajanasuntoa ¹³³. Satakunnan seutukaavaliitto teki selvityksen Satakunnan järvien loma-asutuksen sietokyvystä vuonna 1972. Isojärvellä oli tuolloin 418 mökkiä. Selvityksen mukaan ranta-asuntojen suositeltu määrä Isojärvellä on 1020. ¹³⁴

*”Mökkien määrä on lisääntynyt, ja mökit ovat aikaisempaa isompia joten erottuvat selvästi kauempaakin.”*¹³⁵

Monista kyselyn eri osista tulee selväksi, että ihmiset ovat huomanneet mökkien määrän kasvaneen. Yhtä lailla he ovat panneet merkille mökkien koossa tapahtuneen muutoksen. Nykyään rakennetaan selvästi isokokoisempia vapaa-ajanasuntoja kuin ennen, minkä seurauksena ne voidaan havaita maisemassa huomattavasti kauempaa. Tutkimusaineiston perusteella niitä ei kuitenkaan koeta ärsyttäväksi asiaksi, vaan niiden katsotaan tavallaan kuuluvan maisemaan. Monien mielestä mökit ovat myös hyvin kauniita. Uusimman mökkibarometrin mukaan Suomessa 2010-luvulla rakennettujen mökkien keskimääräinen pinta-ala on 72 m². Vuosina 2000–2009 keskipinta-ala oli 64 m². Näihin lukuihin on laskettu mukaan ainoastaan asuinrakennukset, eikä esimerkiksi saunoja tai varastorakennuksia. ¹³⁶

Mökkien määrän kasvaessa myös järven virkistyskäyttö on kasvanut huomattavasti. Vesiliikenteen määrä on lisääntynyt etenkin kalastajien toimesta. Isojärven maine hyvänä kuhavetenä tunnetaan Länsi-Suomen kalastajien keskuudessa. Järvellä käykin kalastamassa myös paljon ihmisiä, jotka eivät mökkeile siellä. Virkistyskäytön muodot ovat myös muuttuneet paljon vuosien saatossa. 1980-luvulla purjelautailu ja vesihiihto olivat vielä hyvin yleisiä harrastuksia. Vuosituhannen vaihduttua mm. vesijetit ovat tulleet niiden tilalle. Mökkiläisten veneet ovat nykyään isompia ja nopeampia kuin ennen. Kaiken kaikkiaan järvellä liikkuminen on muuttunut paljon vauhdikkaammaksi

¹³³ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 14.1.2018.

¹³⁴ Satakunnan seutukaavaliitto 1972, 100–102.

¹³⁵ m31-40

¹³⁶ FCG Finnish Consulting Group Oy 2016, 19.

ja äänekkäämmäksi. Vastapainoksi kuitenkin esimerkiksi melonnan suosio on lisääntynyt. Isojärvi kuuluu Karvianjoen vesistöön, missä mahdollisuudet sen harrastamiseen ovat erittäin hyvät. Rakentamattomien rantojen puute voi kuitenkin alkaa haitata melonnan kaltaisia retkeilyharrastuksia jossain vaiheessa. Kyselyn perusteella mökkiläiset pitävät kuitenkin vielä tällä hetkellä järveen kohdistuvaa virkistyskäytön painettava sopivan suuruisena.

3.2.9 Isojärven tulevaisuus

Muutamista ongelmista huolimatta mökkiläiset suhtautuvat Isojärven tulevaisuuteen melko positiivisesti. Suurimmat tulevaisuudentoiveet liittyvät jo aiemmin esille tulleisiin epäkohtiin kuten vedenpinnan nostamiseen ja rehevöitymisen pysäyttämiseen. Kyselyyn tulleissa vastauksissa taisteluun rehevöitymistä vastaan vastauksissa esitettiin monenlaisia keinoja. Osa ihmisistä toivoo aktiivista vesikasvien niittämistä ja toiset järven ulkopuolelta tulevan ravinnekuormituksen kuriin saamista. Rehevöitymisen vähentämisen seurauksena vastaajat uskovat myös sinilevän määrän vähenevän.

”Vedenpinnan tuntuvalla nostamisella, koska sen ansiosta järven tila tulee paranemaan nopeasti. Muuten osa järvestä on pian pelkkä kurakko.”¹³⁷

Pääosa vastaajista katsoo kuitenkin vedenpinnan nostamisen olevan nopein tapa järven nykytilan parantamiseksi. Mökkiläiset myös hyväksyvät sen, että uusia vapaa-ajan asuntoja rakennetaan Isojärvelle koko ajan lisää. Muutamissa kyselyyn tulleissa vastauksissa kuitenkin toivottiin, että järvelle jäisi vastapainoksi myös täysin rakentamattomia saaria ja luotoja. Tämä palvelisi heidän mielestään mökkiläisten lisäksi erityisesti retkeilijöitä. Myös Isojärvi-Seurassa on huomattu tauko- ja nuotiopaikkojen puute. Sopivia paikkoja kartoitettiin yhdistyksen toimesta keväällä 2016. Ensimmäinen laavu valmistui keväällä 2017 ja leiripaikkoja on tarkoitus rakentaa lisää lähivuosina.

138

Suurin osa kyselyyn osallistuneista mökkiläisistä on sitä mieltä, että Isojärveä tulisi kehittää luonnon ehdoilla. Kun luonto voi hyvin, niin sen seurauksena myös mökkeily on mukavampaa. Lukuun ottamatta vedenkorkeutta ja rehevöitymistä ihmiset ovat tyytyväisiä järvensä mökkimaisemaan. Myös Isojärvi-Seurassa järven tulevaisuus

¹³⁷ m51-60

¹³⁸ Koivunen 2017, 34–35.

nähdään valoisana, vaikka mökkeily ja sen myötä koko järvi tulevat jatkamaan muutostaan ¹³⁹.

3.3 Erilaiset mökkeilijätyypit ja mökkeilytyylit Isojärvellä

Kyselyyn tulleiden vastausten perusteella on mahdollista jaotella Isojärven mökeillä vapaa-aikaansa viettävät ihmiset erilaisiin mökkeilijätyyppeihin. Laadin kyselylomakkeen Webropol-työkalulla. Käytin sitä apuna myös kyselyvastausten raportoinnissa. Webropolilla on mahdollista tehdä kyselyaineistolle erilaisia raportteja. Lisäämällä raportteihin erilaisia suodatusehtoja sain selville, mitkä ovat yleisimmät mökkeilijätyypit Isojärvellä. Vastauksia suodattamalla esille nousi neljä erilaista luokkaa, jotka olivat paljon yleisempiä kuin muut. Niistä kolmeen lukeutuu suurin piirtein saman verran mökkeilijöitä. Yksi mökkeilijätyyppi sen sijaan jäi lukumäärältään hieman näitä kolmea pienemmäksi. Sekin kuitenkin erottui selvästi monista muista pienemmistä luokista.

3.3.1 Elämäntapamökkeilijät

Osalle tutkimukseeni osallistuneista ihmisistä mökkeily on selvästi elämäntapa. Heille mökki on elämän tärkeimpiä kiinnekohtia. Kaikkiaan 17 mökkeilijää ilmoitti viettävänsä mökillään yli 60 vuorokautta vuodessa. Näin innokkaiden ihmisten voidaan katsoa olevan elämäntapamökkeilijöitä. Peräti kymmenen heistä viettää Isojärvellä vuosittain jopa yli kolme kuukautta. Kaikkein ahkerimpien mökkeilijöiden joukossa on myös muutamia nuoremman polven mökkeilijöitä, jotka ovat iältään 31–50-vuotiaita. Elämäntapamökkeilijöistä suurin osa on kuitenkin heitä iäkkäämpiä. Huomionarvoista on, että eläkkeellä heistä on vain harvempi kuin joka kolmas. Tähän mökkeilijätyyppiin kuuluvien henkilöiden mökkien hankkimisajankohdat jakautuvat melko tasaisesti eri vuosikymmenille. Kukaan heistä ei kuitenkaan ole hankkinut mökkiään 1970-luvulla, jolloin mökkirakentaminen oli Isojärvellä kaikkein vilkkainta.

¹³⁹ Nummelinin haastattelu 29.12.2017.

Elämäntapamökkeilijöille yhteinen piirre on se, että he asuvat hyvin lähellä Isojärveä. Vain yksi tähän ryhmään lukeutuvista henkilöistä asuu yli 50 kilometrin päässä mökiltään. Ahkerimmille mökkeilijöille vapaa-ajanasunto onkin selkeästi kakkosasunto, jossa aikaa pyritään viettämään mahdollisimman paljon. He myös käyttävät paljon aikaa mökkirakennustensa kehittämiseen ja kunnossapitoon. Yhtä henkilöä lukuun ottamatta kaikki elämäntapamökkeilijät kertoivat harrastavansa mökeillään rakentamista tai remontointia. Muiden mökkeilyyn liittyvien harrastusten osalta tämä ryhmä ei erotu muista. Remonttitoiden vastapainoksi elämäntapamökkeilijätkin ehtivät rentoutumaan mökeillään. Pari heistä mainitsi mökkeilyyn liittyviksi harrastuksikseen mm. hiihdon ja luistelun. Ainakin osa elämäntapamökkeilijöistä käyttää siis mökkiään myös talvisin. Kyselylomakkeen kautta ei valitettavasti tule ilmi, että sijaitseeko vastaajan mökki saarella ja onko se talviasuttava. Samoin hämärän peittoon jää se, että kuinka moni viettää mökillään vuosittain jopa enemmän aikaa kuin kotonaan. Useimmille elämäntapamökkeilijöille mökkeily tuntuu kuitenkin olevan lähes ympärivuotinen harrastus.

Kaikkein innokkaimmat mökkeilijät pitävät suuressa arvossa Isojärven järvimaisemaa ja veden läheisyyttä. Yllättävää on, että vähemmän mökkeilevät ihmiset puolestaan arvostavat mökkimaiseman rauhallisuutta selvästi enemmän. Isojärven mökkimaisemassa tapahtuneiden muutosten suhteen elämäntapamökkeilijät eivät eroa muista mökkiläisistä. Heidänkin näkökulmastaan vedenpinnan laskun ja sen seuraukset ovat kaikkein selkein muutos. Useimpien muiden mökkeilijöiden tavoin hekin kokevat alhaisen vedenkorkeuden olevan kaikkein ärsyttävin asia mökkimaisemassa.

*”Olen aiemmin vastannut muutamaan kyselyyn ja toivonut veden pinnan nostoa. Pettymys on joka kesältä kasvanut, kun luvattua nostoa ei ole toteutettu. Olisi korkein aika tehdä jotain, ennen kuin järvi tuhoutuu. Muualla pelastetaan järviä ja huolehditaan niiden hyvinvoinnista. Luonto on meille ihmisille niin tärkeä, sitä pitää ehdottomasti vaalia.”*¹⁴⁰

Sinilevän esiintyminen ei puolestaan ärsytä elämäntapamökkeilijöitä yhtä paljon kuin muita mökkeilijöitä. Silti he kokevat muihin verrattuna Isojärven ekologisen tilan hieman huonommaksi. Siikaisten Jäneskeitaan ja Ahlaisten Peittoon tuulivoimapuistoihin suhtautuminen on tämän mökkeilijätyypin keskuudessa ihan

¹⁴⁰ n60+

samanlaista kuin järvellä yleensäkin. Näkemykset vaihtelevat hyvin paljon. Osa asennoituu niihin jo periaatteesta erittäin kriittisesti. Toisaalta vastakkaisiakin mielipiteitä on lähes yhtä paljon. Paljon aikaa mökeillään viettävät ihmiset ovat saman verran tekemisissä mökkinaapuriensa kanssa kuin muutkin mökkeilijät. Jos mökillä vietetään yli kolme kuukautta vuosittain, naapurien kanssa ollaan kuitenkin enemmän tekemisissä. Kun mökillä asutaan iso osa vuodesta, niin tällöin ehtii paremmin jossain välissä myös viettämään aikaa naapurien kanssa. 17 elämäntapamökkeilijäksi katsottavan vastaajan joukossa tällaisia henkilöitä oli kuusi. Nämä henkilöt ovat yhtä lukuun ottamatta yli 50-vuotiaita. Jokainen heistä ilmoitti omistavansa mökin yhdessä puolisonsa kanssa. Kaksi heistä oli eläkkeellä. Yhteisöllisyyden kokeminen Isojärvellä ei ole yhteydessä siihen, kuinka paljon ihmiset viettävät aikaa mökeillään. Ainoastaan kaksi kyselyyn vastannutta henkilöä koki järvellä esiintyvän todella paljon yhteisöllisyyttä. Kumpikin heistä kuuluu elämäntapamökkeilijöiden joukkoon, jotka viettävät mökillään vuosittain vähintään kaksi kuukautta.

”Isojärviseuran järjestämät tilaisuudet, regatta ja turvallisuuspalvelu Pomarkun VPK:n kanssa. Siikaisen kunnan järjestämät tilaisuudet mökkiläisille esim. Kurikanniskan tanssit. Porukoiden järjestämät ”Venetsialaiset” yms. tapahtumat. Apua saa aina kun tarvitsee. Järvellä vallitsee hyvä henki mökkiläisten kesken. Keväisin järjestettävät laiturialueiden siivous ja kunnostustalkoot Ruokosuonniemi ja Vettenranta.”¹⁴¹

Kaikkien elämäntapamökkeilijöiden joukosta jokainen, joka katsoi yhteisöllisyyttä esiintyvän melko paljon tai paljon, perusteli kantaansa Isojärvi-Seuran järjestämällä monenlaisilla tapahtumilla. Tämän lisäksi osa heistä korosti erilaisten talkoiden merkitystä yhteishengen rakentamisessa. Talkoita järvellä järjestävät järviseuran lisäksi etenkin laituriyhtymät. Vastausten perusteella elämäntapamökkeilijöiden mielestä järviseuran osuus yhteisöllisyyden rakentajana ja ylläpitäjä on kuitenkin niitä merkittävämpi.

3.3.2 Nuoret aikuiset

Vaikka mökkeilyä pidetään Suomessa koko kansan ja kaiken ikäisten ihmisten harrastuksena, kyselyyni vastasi peräti 18 henkilöä, jotka ovat iältään 21–40-vuotiaita. Heihin kuuluu kaikkien kyselylomakkeessani valittavana olleiden ammattiryhmien

¹⁴¹ n60+

edustajia. Ainoastaan yksi näistä nuoremman polven mökkeilijöistä kertoi olevansa opiskelija. Tasan puolet heistä asuu 25–50 kilometrin päässä Isojärveltä. Yllättävää on, että myös ”pitkänmatkalaisia” kuuluu tähän mökkeilijäryhmää runsaasti. Koko kyselyssä yli 100 kilometrin ajomatka mökille oli kaikkiaan yhdeksällä vastaajalla. Heistä kuusi on nuoria aikuisia. Monet ihmiset aloittavat mökkeilyn jo lapsena käymällä mökillä vanhempiensa tai isovanhempiensa kanssa. Opiskelun ja myöhemmin työelämään siirtymisen johdosta edessä on hyvin usein muutto toiselle paikkakunnalle. Tunneside lapsuusajan mökkiin säilyy kuitenkin usein. Monesti mökin omistus myös siirtyy ikääntyneiltä vanhemmilta heidän lapsilleen. Mökki halutaan pitää suvun omistuksessa, jos se on mahdollista. Monesti mökillä käymistä jatketaan, vaikka mökkimatka olisi paljon pidempi kuin ennen. Kahdeksan tähän mökkeilijätyyppiin lukeutuvaa henkilöä onkin mökkeillyt Isojärvellä 1980-luvulta alkaen. Kaksi nuorta aikuista on mökkeillyt järvellä jo 1970-luvulla. Tuohon aikaan nämä nuoremman polven mökkeilijät ovat vielä lapsia, joten he tuskin ovat omistaneet mökkiä. Mökin pysymistä suvussa tukevat myös osa muistakin kyselyni vastauksista. Nuorista aikuisista tasan puolet ilmoitti olevansa yksi mökin useammasta omistajasta. Monesti mökin omistus onkin jaettu perillisten kesken. Nuorten aikuisten mökkeilijäryhmään kuuluu myös kolme vastaajaa, jotka käyttävät säännöllisesti Isojärvellä sijaitsevaa mökkiä, vaikka he eivät omista sitä. Mökki saattaa olla vanhempien, puolison vanhempien tai muiden sukulaisten omistuksessa. On myös muistettava, että Isojärvelläkin on tarjolla vuokramökkejä.

Kolme nuorta aikuista kertoi olevansa mökin ainoa omistaja. Yhtä moni vastaaja sanoi omistavansa mökkinsä yhdessä puolison kanssa. Näistä henkilöistä iso osa heistä asuu alle 50 kilometrin päässä mökiltään. Puolet heistä on aloittanut mökkeilyn Isojärvellä vasta 2000-luvulla. Tämän perusteella nuoremman polven mökkiläisiin kuuluu myös henkilöitä, jotka ovat itse hankkineet mökin Isojärveltä. Jotkut ovat todennäköisesti tehneet mökin tai mökkitontin ostopäätöksen ilman mitään aiempia tunne- tai muita siteitä alueeseen. Harmittavasti kyselyn vastauksista ei kuitenkaan selviä, miten he ovat päätyneet hankkimaan mökin juuri Isojärveltä.

Nuoret aikuiset viettävät mökillä paljon aikaa. Varsinaisia elämäntapamökköilijöitä he eivät kuitenkaan ole, vaikka kaksi heistä viettääkin Isojärvellä vuosittain yli kolme

kuukautta. Seitsemän heistä on mökillään 10–30 vuorokautta ja kuusi hieman jopa enemmän, 30–60 vuorokautta. Vaikka osalla nuorista aikuisista on melko pitkä mökkimatka, he viettävät vapaa-ajanasunnoillaan huomattavan paljon aikaa. Todennäköisesti he viettävät siellä suurimman osan kesälomastaan, koska ovat tottuneet tekemään niin lapsesta lähtien. Noin puolet heistä tekee Isojärven mökeiltään käsin myös etätöitä. Tämä selittää osaltaan sitä, että he pystyvät viettämään siellä niin paljon aikaa. Puolet tästä mökkeilijätyypistä arvostaa mökkimaisemassaan ennen kaikkea sen rauhallisuutta. Tämän suhteen nuoret aikuiset eroavat selkeästi elämäntapamökkeilijöistä. Ehkä rauhallinen ympäristö tarjoaa rentoutumisen lisäksi hyvät puitteet myös etätöiden tekemiselle. Nuoremmat mökkeilijät eivät arvosta pelkästään järvimaisemaa. Vastauksissa nousivat esille mm. maiseman monipuolisuus ja kaunis metsämaisema. Muutamat pitivät myös lähiympäristön mökkejä hyvin kauniina. Omaa mökkimaisemaansa tähän mökkeilijätyyppiin lukeutuvat ihmiset ovat muokanneet ihan samanlaisin toimenpitein kuin muutkin mökkeilijät.

Tähän mökkeilijätyyppiin lukeutuvat henkilöt harrastavat mökkeillessään ennen kaikkea kalastusta. Ainoastaan kaksi heistä ilmoitti, ettei harrasta sitä lainkaan. Heistä kumpikin on nainen. Silti nuorista naisistakin kalastusta harrastaa reilusti yli puolet. Varsinaisen kalastuksen lisäksi nuoremmat mökkeilijät ovat kiinnostuneita järven kalakannoista ja etenkin kuhien hyvinvoinnista. Verkkokalastus saa heiltä jonkin verran kritiikkiä ja he haluaisivat, että järvellä harjoitettaisiin nykyistä kestävämpää kalastusta. Heidän mielestään tiukempien kalastussäädösten myötä Isojärvellä olisi paljon nykyistä enemmän potentiaalia nousta vieläkin paremmaksi ja tunnetummaksi kuhavesistöksi.

Nuoret eivät lue mökillä ollessaan yhtä ahkerasti kuin vanhemmat mökkeilijät. He käyttävät mieluummin aikaansa esimerkiksi moottoriveneilyyn ja remonttihankeihin. Nuoremmat mökkeilijät haluavat rentoutua mökeillään aktiivisten harrastusten kautta. Hieman yllättävää on, että myös marjastus ja sienestys kiinnostavat heitä. Toisaalta mökillä ollessa näitä asioita on helpompaa harrastaa kuin kotipaikkakunnalla. Hyvät marja- ja sieniapajat löytyvät Isojärvellä usein jo omalta mökkitalolta. Tuulivoimaan nuoret aikuiset suhtautuvat selvästi keskimääräistä myönteisemmin. Heidän mielestään voimalayksiköt myös sopivat mökkimaisemaan ihan hyvin. Jotkut kokevat, että ne sopivat maisemaan jopa erittäin hyvin. Heitä eivät voimaloiden pimeässä vilkkuvat

haittaa. Tämän ryhmän kommentteissa ei ollut havaittavissa NIMBYismia, jota esiintyy jonkin vanhempien mökkeilijöiden suhtautumisessa tuulivoimaan.

Tämän mökkeilijätyyppin mökkinaapureihin ja yhteisöllisyyteen liittyvät näkemykset noudattavat koko kyselyn yleistä linjaa. He viettävät välillä naapuriensa kanssa aikaa. Yhteisöllisyyttä heidän mielestään järvellä on jonkin verran, mutta ei paljoa. Pitää muistaa, että osa tähän mökkeilijätyyppiin luokitelluista henkilöistä on aloittanut mökkeilynsä Isojärvellä tämän vuosituhannen puolella. Kommenteista selviää, että osa heistä ei tunne juuri lainkaan muita mökkiläisiä. Naapurien kanssa tunnutaan kuitenkin olevan hyvissä väleissä, mistä ollaan tyytyväisiä. Tällainen asia saatetaan nykyään kokea jopa hieman yllättävänä.

*”Olen huomannut, että naapureilla on yllättävänkin pieni kynnys tulla käymään. Tämä hämmästyttää, koska rivi- tai kerrostaloasujat eivät nykyään enää juurikaan tunne naapureitaan.”*¹⁴²

Yhteisöllisyydestä kertoessaan osa nuoremmistakin mökkeilijöistä kehuu Isojärvi-Seuraa, koska sen järjestämät tapahtumat antavat hyvän mahdollisuuden tutustua muihin mökkeilijöihin. Mökkeilijöinä tämän ryhmän näkemykset järvellä esiintyvistä yhteisöllisyydestä noudattavat kyselyvastausten yleistä linjaa. Järven tulevaisuutta he pitävät hyvänä, kunhan vedenkorkeutta saataisiin nostettua. Nuoret mökkeilijät toivovat myös, että mökkejä ei rakennettaisi jatkossa liian lähelle rantaa. Samoin heidän toiveissaan on, että mökkirakentamisen jatkuessa järvelle jäisi myös autioita saaria.

3.3.3 Vanhemman polven mökkeilijät

Kyselyyni vastanneista henkilöistä 11 oli yli 60-vuotiaita. Yhtä lukuun ottamatta he ovat kaikki eläkeläisiä. Näistä vanhemmistakin mökkeilijöistä lähes kaikki asuvat alle 50 kilometrin etäisyydellä Isojärvestä ja vapaa-ajanasunnoistaan. Mökkeilyn aloittamisen ajankohta vaihtelee tämän mökkeilijäryhmän sisällä hyvin paljon. Kolme heistä on mökkeillyt Isojärvellä jo 1960-luvulta lähtien tai jopa sitä ennen. Toisaalta kaksi heistä on hankkinut mökin vasta 2000-luvulla. Näiden vanhempien mökkeilijöiden vapaa-ajanasunnoillaan viettämä aika vaihtelee hyvin paljon. Lähes

¹⁴² m31-40

puolta heistä voidaan kutsua mökillä vietettyjen vuorokausien perusteella myös elämäntapamökkeilijöiksi. Loput vanhemmista ihmisistä mökkeilevät kuitenkin huomattavasti vähemmän. Kolme eläkkeellä olevaa henkilöä viettää mökillään vuosittain ainoastaan 10–30 vuorokautta. Kyselyvastausten kautta on hyvin vaikea arvioida, mistä tämä johtuu. Mökki saattaa sijaita saarella, jonne kulkeminen veneellä voi olla vaikeaa. Ehkä mökillä käyminen on ylipäänsä hankalaa iän tuomien vaivojen takia.

Iäkkäämpien ihmisten mökkeilyharrastukset eroavat ymmärrettävästi nuorempien mökkiaktiiviteeteista. Heidän mökkeilynsä on kauttaaltaan seesteisempää. Tämän mökkeilijätyypin suosituin harrastus Isojärvellä on lintujen tarkkailu. Sen lisäksi vanhemmat mökkeilijät käyttävät paljon aikaansa myös kalastukseen, remontointitöihin ja lukemiseen. Tutkimusaineistosta ilmenee, että iäkkäämmät mökkeilijät seurailevat lintujen tarkkailun lisäksi muutakin luontoa ja mökkiensä ympäristöä hyvin tarkasti. Muutamat heistä ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että rehevöitymisen jatkuessa monet aiemmin hiekkapohjaiset lahdet ovat nykyisin pohjasedimentin peitossa. Tämänlaiset hitaasti tapahtuvat muutokset maisemassa ovat helpommin havaittavissa, jos järvellä on mökkeilty useiden vuosikymmenien ajan. Kun mökki on omistettu pitkään, mökkimaisemaa totutaan usein pitämään tietynlaisena. Sen halutaan myös pysyvän muuttumattomana. Siinä tapahtuneet muutokset havaitaan nopeasti ja niitä ei yleensä hyväksytä. Tuulivoima on hyvä esimerkki tästä. Puolet kyselyyn osallistuneista yli 60-vuotiaista mökkeilijöistä kokee, että Peittoon ja Jäneskeitaan tuulivoimapuistojen rakentaminen on vaikuttanut Isojärven mökkimaisemaan negatiivisesti. Monet heistä kokevat voimayksiköiden vilkkuvat valot häiritseviksi. Toisaalta muutamat iäkkäämmistä mökkeilijöistä suhtautuvat tuulivoimaloihin neutraalisti tai jopa hieman positiivisesti. Heille on yhteistä se, etteivät voimalat näy heidän mökkitonteilleen. Eräs henkilö perusteli omaa neutraalia suhtautumistaan varsin osuvasti myös sillä, että Isojärvi ei ole ollut luonnontilainen vesistö enää pitkään aikaan.

*”Järvi on urbaani järvi, maisemassa näkyy ihmisen rakenteita joka tapauksessa. Horisontissa pyörivät viipperät eivät häiritse (toisin kuin karaoke laiturilla tai vesiskootterin ulina).”*¹⁴³

¹⁴³ m60+

Mökkinaapureista ja melusta valitti kuitenkin koko kyselyssä vain hyvin harva. Merkille pantavaa on, että heistä jokainen lukeutui juuri iäkkäämpien mökkeilijöiden ryhmään. Melua aiheuttavat Isojärvellä mm. isokokoisten veneiden perämoottorit. Yksi vanhemmista mökkeilijöistä mainitsikin kyselyssä, että järvellä käytetään nykyisin aivan liian isoja veneitä ja moottoreita. Toisin kuin muita mökkeilijätyyppettä, vanhempia mökkeilijöitä ärsyttää Isojärvellä kaikkein eniten sinilevä. Lähes yhtä paljon mainintoja heiltä saivat myös alhainen vedenkorkeus ja järven ekologinen tila. Isojärven vedenkorkeuteen vanhemmat mökkeilijät suhtautuvat jopa muita mökkeilijätyyppettä kriittisemmin. Heidän mielestään vedenkorkeus on hälyttävän alhainen. Vastauksissaan he toivat selkeästi esille asioita, joita vedenkorkeuden lasku on aiheuttanut pitkällä aikavälillä. Heidän mukaansa matalasta vedestä kärsii mökkeilijöiden ja muiden virkistyskäyttäjien lisäksi myös luonto.

*”Veden mataluus hankaloittaa veneellä liikkumista järvellä. Se vaikuttaa myös järven ekologiseen tilaan ja kalakantoihin (kudun epäonnistuminen).”*¹⁴⁴

Koko kyselyaineiston keskiarvoon verrattuna vanhemmat mökkeilijät kokevat järvellä esiintyvän enemmän yhteisöllisyyttä. Toisin kuin muut mökkeilijättyypit, he mainitsevat yhteisöllisyydessä kertoessaan useaan otteeseen järviseuran lisäksi myös Isojärven järvipelastusyhdistyksen. Iäkkäämmät mökkeilijöiden vastausten perusteella järvipelastusseuran perustamiselle oli selkeä tarve. Kenties iän karttuessa kaivataan mökkeillessäkin turvallisuuden tunnetta enemmän kuin aiemmin. Muutamista epäkohdista huolimatta vanhemmat mökkeilijät Isojärven tulevaisuutta pitävät ihan hyvänä. He toivovat muiden tavoin merkittävää keskivedenkorkeuden nostoa. Uhkatekijöiksi he kokevat muun muassa mahdollisten uusien turvetuotantoalueiden perustamisen vesistön yläjuoksulle. Eräs henkilö toivoi jopa Pro Isojärvi-järjestön perustamista, jotta ympäristöasioiden ajaminen olisi jatkossa tehokkaampaa.

3.3.4 Sosiaaliset mökkeilijät

Isojärven mökkiläisten näkemykset järvellä vallitsevasta yhteisöllisyydestä vaihtelevat paljon. 33 heistä on sitä mieltä, että yhteisöllisyyttä esiintyy kohtalaisesti tai melko vähän. Loput kyselyyn vastanneista eli 19 henkilöä kokee, että mökkeily Isojärvellä on huomattavasti sosiaalisempi harrastus. Kaksi heistä on sitä mieltä, että yhteisöllisyyttä

¹⁴⁴ n60+

on erittäin paljon. Mökkeilijöinä nämä 19 henkilöä eroavat jonkin verran muista aiemmin mainituista mökkeilijätyypeistä. Peräti 75 prosentti tähän tyyppiin lukeutuvista henkilöistä on miehiä. Heidän ikänsä ja asemansa työelämässä vaihtelevat paljon. Myös mökkimatkan pituus vaihtelee jonkin verran. Hieman yli puolet heistä asuu kuitenkin alle 50 kilometrin päässä mökiltään. Mökkeilijöinä he ovat innokkaita, mutta todellisia elämäntapamökkeilijöitä heistä on vain muutama. Puolet heistä viettää Isojärven mökillään vuosittain 30–60 vuorokautta. Heitä voidaan kuitenkin pitää pitkän linjan mökkeilijöinä. Suurin osa heistä onkin viettänyt vapaa-aikaansa Isojärvellä jo 1980- tai 1990-luvulta lähtien. Mökkeillään harrastamiensa asioiden perusteella he eivät ero järven keskivertomökkeilijästä mitenkään. Samaa pätee myös heidän suhtautumiseensa omaan mökkimaisemaansa ja moneen muuhun kyselylomakkeen teemaan.

Tähän mökkeilijätyyppiin kuuluvat ihmiset ovat monella tapaa aktiivisia toimijoita järvellä. Heille yhteisöllisyys muodostuu ennen kaikkea yhdessä toimimisesta. He osallistuvat hyvin aktiivisesti muun muassa laituriosuuskuntien ja -yhtymien toimintaan. Avoimista vastauksista käy ilmi, että osa tähän mökkeilijätyyppiin lukeutuvista henkilöistä on vuosien saatossa toiminut erilaisissa luottamustehtävissä näissä osuuskunnissa. He eivät koe luottamustoimia rasitteeksi, vaan pikemminkin antoisiksi, koska niissä pyritään toimimaan yhteisen asian hyväksi. Yhteislaiturien merkitys ei rakennu pelkästään jätteen keräys- ja venepaikkojen varaan. Tälle mökkeilijätypille ne ovat myös tärkeitä kohtaamispaikkoja, jossa varsinkin viikonloppuisin pysähtytään vaihtamaan kuulumisia muiden mökkeilijöiden kanssa. Uusille mökkeilijöille yhteislaiturit puolestaan tarjoavat matalan kynnyksen päästä tutustumaan toisiin mökkeilijöihin. Mökkien takia Isojärven alueella on runsaasti tieverkostoa. Mökkiläisiä toimii jonkin verran myös tiehoitokuntien luottamustehtävissä.

Tämä mökkeilijätyyppi ei korosta Isojärvi-Seuran roolia yhteisöllisyyden rakentajana yhtä paljon kuin muut. He kuitenkin osallistuvat järviseuran järjestämiin tapahtumiin innokkaasti. Siitä huolimatta he pyrkivät rakentamaan ja ylläpitämään yhteisöllisyyttä myös itse. Tälle mökkeilijätypille mökkeilyn sosiaalisen puolen merkitys on huomattavan suuri. Ei ole yllättävää, että he ovat tekemisissä myös mökkinaapuriensa kanssa enemmän kuin muut. He pyrkivät myös aktiivisesti tutustumaan uusiin tai ennalta tuntemattomiin mökkeilijöihin.

”Saadaan tarvittaessa apua erilaisissa tilanteissa sekä uskalletaan lähestyä mökkiläisiä, vaikka ei heitä tuntisikaan. Osallistutaan talkoisiin yhteisen hyvä edestä.”

145

Nämä muita sosiaalisemmat mökkeilijät ovat melko tyytyväisiä Isojärven tämänhetkiseen tilaan, vaikka alhainen vedenkorkeuden ja sinilevän aiheuttamat ongelmat ovat heidänkin tiedossa. Järven tulevaisuudelta he kaipaavat rehevöitymisen hillitsemistä. Vastauksista käy ilmi, että osa heistä olisi valmis talkoisiin, joissa niitettäisiin umpeenkasvaneiden lahtien kasvillisuutta. Monet mainitsevat myös, että yhteistyön kautta saadaan järvi pysymään hyvänä mökkeilypaikkana jatkossakin.

3.4 Mökkimaiseman kokeminen

Mökkeilijät kokevat Isojärven mökkimaiseman hyvin kokonaisvaltaisesti.

Mökkimaiseman kokeminen on usein myös kehollista. Ihmiset ovat mökeillään hyvin aktiivisia ja he liikkuvat paljon eri puolella järveä mm. kalastuksen ja huviveneilyn merkeissä. Vaikka mökki koetaan rentoutumisen paikaksi, monet tekevät mökillä mielellään erilaisia fyysisiä askareita, joiden kautta haetaan eroa arkielämään. Toisin kuin kotiympäristössä, mökillä tehdyt askareet koetaan hyvin mielekkäiksi ja ne ovat olennainen osa mökkeilykokemusta. Koska mökkiläiset käyttävät järveä aktiivisesti, he kokevat siinä ilmenevät epäkohdat ärsyttävinä. Vedenkorkeuden, sinilevä ja rehevöityminen hankaloittavat aktiivista mökkeilyä monella tavalla.

Mökkien ja mökkimaiseman merkitys ei kuitenkaan rakennu pelkästään fyysisen kokemisen varaan. Mökkimaisemaa koetaan yhtä lailla myös henkisesti ja esteettisesti. Isojärven mökit ovat käyttäjilleen tärkeitä paikkoja. Järvelle rakennettuja mökkejä pidetään kauniina ja niiden katsotaan sopivan hyvin maisemaan. Isojärven mökkimaisemaa ei koeta pelkästään näköaistin välityksellä. Maisemaa havainnoidaan ja koetaan moniaistisesti. Varsinkin kuulon merkitys mökkimaiseman tarkastelussa on suuri. Mökkiläiset arvostavat luonnonläheistä ja hiljaista maisemaa. He kokevat järven mökkimaiseman olevan jotain hyvin kaunista ja vertaansa vailla olevaa. Mökkimaisema koetaan niin arvokkaaksi, että sitä halutaan vaalia. Luonto on olennainen osa mökkeilyä

¹⁴⁵ m51-60

ja mökkimaisemaa. Mökkeilijät tarkkailevat ympäristöään ja nauttivat monista järviluonnon eri yksityiskohdista. Mökillä ollessaan he kokevat viettävänsä vapaa-aikaansa pikemminkin luonnon keskellä kuin ihmisen vaikutuksesta syntyneessä kulttuurimaisemassa.

Mökkimaiseman merkitys korostuu, kun sieltä ollaan poissa. Isojärven mökkimaisema koetaankin vahvasti mielenmaisemaksi, johon on rakennettu vuosien saatossa vahva tunneside. Mökeillä vietetään paljon aikaa. Mökistä onkin tullut monille kodin veroinen elämisen paikka. Monille käsitys mökkimaisemasta on rakentunut pitkän ajan kuluessa. Ihan kuten mökkiinkin, myös siihen liittyy paljon muistoja ja mielikuvia. Niiden myötä ihmisille on muodostunut käsitys siitä, millainen mökkimaiseman tulisi olla. Päivä Maaranen toteaa väitöskirjassaan osuvasti, että mielikuva maisemasta koostuu tiedolle pohjautuvasta tietämyksestä ja henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvista mielipiteistä¹⁴⁶. Mielenmaisemille on tyypillistä, että niiden halutaan pysyvän muuttumattomina. Muutoksen tapahtuessa maisema ei enää vastaa omia vakiintuneita mielikuvia. Tästä syystä Isojärvelläkin koetaan mökkimaiseman muutos useimmiten negatiivisena asiana. Osa mökkeilijöistä kokee muutoksen myös hyvin henkilökohtaisesti, mistä maisemaan ilmestyneet tuulivoimat ovat hyvä esimerkki. Mielenmaisemille onkin tyypillistä, että niihin liittyy paljon merkityksiä. Mökki ja mökkimaisema on ladattu täyteen erilaisia merkityksiä. Vaikka merkitykset saattavat muuttua eri elämänvaiheiden myötä, vahva tunneside mökkimaisemaan kuitenkin säilyy. Mökkimaiseman kokeminen muodostuu osittain siihen liitettyjen vahvojen merkitysten mukaan kautta.

Mökkimaisemaan liittyy vahvasti omistamisen kokeminen. Oma mökki, oma tontti ja oma ranta ovat asioita, joista ollaan ylpeitä. Ne myös tuovat elämään pysyvyyttä. Mökki- ja mökkimaisema eivät ole pelkästään vapaa-ajanvietto- ja virkistätymispaikkoja. Mökkimaisema on myös paikka, missä solmitaan pitkäaikaisia ystävyysuhteita muiden samanhenkisten ihmisten kanssa. Vaikka maiseman kokeminen on ennen kaikkea yksilöllistä, Isojärvellä vallitsee hyvin vahva kollektiivinen käsitys mökkimaisemasta. Mökkimaiseman kokeminen muodostuu osittain yhteisöllisyyden kautta. Mökkiläiset kokevat Isojärven ja sen mökkimaisema vahvasti omakseen. Heidän näkemyksensä siitä, mikä mökkimaisemassa on hyvää tai

¹⁴⁶ Maaranen 2017, 214.

huonoa, ovat myös suurelta osin yhdenmukaisia. Kaikkiaan Isojärven mökkimaiseman kokeminen on hyvin moniulotteista. Maiseman kokeminen yhdistyy moniin eri asioihin.

4. Johtopäätökset

Tutkimukseni tarkoitus oli selvittää, miten ihmiset kokevat Isojärven mökkimaiseman. Halusin ennen kaikkea perehtyä mökkimaiseman muutokseen ja järviolueen yhteisöllisyyteen. Kyselyyn vastaaminen perustui täysin vapaaehtoisuuteen. Vastauksia kertyi kuitenkin nopeasti, mikä kertoo siitä, että monet kokivat tämän aiheen tärkeäksi.

4.1 Isojärven mökkiläisyhteisö

Isojärvi ja sen mökkeilijät muodostavat todella suuren yhteisön, joka sijoittuu kahden kunnan alueelle. Siikaisissa on vakituksia asukkaita noin 1 550.¹⁴⁷ Pomarkun asukasluku on puolestaan hieman yli 2 200.¹⁴⁸ Isojärvellä sijaitsevien vapaa-ajan asuntojen määrä on tällä hetkellä lähes 1 000.¹⁴⁹ On helppo todeta, että järven mökkiyhteisössä on kesäisin enemmän ihmisiä kuin Siikaisissa ja Pomarkussa vakituksia asukkaita. Siksi on yllättävää, etteivät nämä kunnat ole vielä täysin ymmärtäneet Isojärven ja sen mökkiläisten potentiaalia. Mökkien omistajat maksavat kunnille vuosittain kiinteistövero. Kesäasukkaat tuovat varmasti myös jonkin verran muutakin taloudellista hyötyä alueen elinkeinoelämälle. Osa järven mökkiläisistä on harmissaan siitä, että heidän vaikutusmahdollisuutensa mökkikunnissaan ovat hyvin pienet. Tilanne on samanlainen monissa muissakin kunnissa, joissa ulkopaikkakuntalaisia mökkeilijöitä on runsaasti. On yllättävää, että ns. kaksoiskuntalaisuudesta on puhuttu julkisuudessa viime aikoina melko vähän. Tällä termillä viitataan siihen, että mökkiläisillä olisi mökkikunnassaan samat palveluiden saanti, ääni- ja vaalikelpoisuus oikeudet kuin vakituksilla asukkaillakin. Sen myötä mökkiläiset maksaisivat osan kunnallisveroistaan mökkikunnalle. Viimeisimmän mökkibarometrin mukaan jopa 39 prosenttia Suomen mökkeilijöistä kannattaa kaksoiskuntalaisuutta.¹⁵⁰ Siikainen ja Pomarkku eivät

¹⁴⁷ Siikaisten kunnan verkkosivut 18.12.2017.

¹⁴⁸ Pomarkun kunnan verkkosivut 18.12.2017.

¹⁴⁹ Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut 18.7.2017.

¹⁵⁰ FCG Finnish Consulting Group Oy 2016, 35.

juurikaan hyödynnä järveä markkinoinnissaan. Isojärvi ei ole osa näiden kuntien imagoa. Siikainen panostaa kaikki vähäiset resurssinsa Siikaisjärven rannalla sijaitsevan Eteläpään matkailukeskuksen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Isojärvi jää tavallaan jonnekin kahden kunnan välimaastoon. Se on ennen kaikkea mökkiläisten järvi.

Vastausten perusteella Isojärvellä ei ehkä esiinny yhteisöllisyyttä aivan siinä määrin kuin äkkiseltään saattaisi ajatella. Mökkiläisten näkemykset yhteisöllisyydestä myös vaihtelevat paljon. Osa mökin omistajista viihtyy paremmin omissa oloissaan ja he ovat naapuriensa kanssa tekemisissä melko vähän. Toiset puolestaan pyrkivät rakentamaan oman mökkinsä lähialueelle eräänlaisen sosiaalisen turvaverkon, johon kuuluu muutamia muita mökkitalouksia. He tuntevat toistensa pitkältä ajalta. Sen myötä he myös tietävät toistensa taidot ja vahvuudet eivätkä epäröi pyytää apua, kun sitä tarvitsevat. Vaikka Isojärvellä esiintyy yhteisöllisyyttä vain kohtalaisesti, alueella vallitsee kuitenkin hyvä yhteishenki. Isojärvi-Seuran merkitys yhteisöllisyyden ylläpitäjänä ja rakentajana on suuri. Mökkiläiset arvostavat yhdistyksen järjestämiä tilaisuuksia ja osallistuvat niihin innokkaasti. Useilla tapahtumilla on jo todella pitkän perinteet. Mökkiläiset kokevat myös, että nämä tapahtumat tarjoavat hyvän keinon tutustua muihin mökkiläisiin. Isojärvi-Seura luo toiminnallaan paljon positiivista ilmapiiriä. Yhteisöllisyyden vastakohtana voidaan pitää kuppikuntaisuutta. Pääosin järviseuran ansioista sitä kuitenkin esiintyy Isojärvellä hyvin vähän.

Osa mökkiläisistä kuitenkin kokee, että yhteisöllisyyttä on Isojärvellä melko paljon tai jopa paljon. Monet heistä ovat mukana laituriosuuskuntien toiminnassa. Laituriyhtymiä on järvellä useita. Ne ovat tavallaan pienyhteisöjä suuren järviyhteisön sisällä. Niissä toimiminen koetaankin tärkeäksi asiaksi. Varsinkin uudelle mökkiläiselle tällaisessa pienemmässä yhteisössä toimiminen tarjoaa hyvän keinon päästä tutustumaan suurempaan järviyhteisöön. On muistettava, että yhteisöön kuuluminen on aina vapaaehtoista. Mökkeilijöinäkin osa ihmisistä on muita sosiaalisempia. Isojärven kaltaisessa vilkkaassa järviympäristössäänkin osa ihmisistä hakee rauhaa ja mahdollisuutta pysytellä omissa oloissaan. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteivät he olisi osa järven mökkiläisyhteisöä.

Yhteisöllisyys ei muodostu pelkästään yhdessä vietetystä ajasta, johon talkoot ja muut tapahtumat antavat mahdollisuuden. Yhteisöllisyyteen liittyvät myös yhteiset intressit ja yhtenäinen suhtautuminen asioihin. Monet mökkiläiset arvostavat isojärvellä järviluontoa ja sen rauhallisuutta. Kauniin järvimaiseman haluttaisiin pysyvän muuttumattomana. Useimmat mökkiläiset harrastavat samanlaisia asioita vapaa-ajanasunnoillaan. Kalastaminen ja aktiivinen järvellä liikkuminen tavallaan tuovat heidät osaksi järven mökkimaisemaa. Yhteisöllisyyteen liittyvät tiiviisti myös yhteiset tavoitteet ja toiveet. Yhteisöt kokoavat rivinsä, kun ulkopuolelta tulee jokin uhkatekijä. Isojärvellä tällainen asia on ollut etenkin alhainen vedenkorkeus. Tutkimukseeni osallistuneiden ihmisten mielestä se on suurin yksittäinen ärsytystä aiheuttava asia järven mökkimaisemassa. Outi-Kristiina Hännikäinen on todennut, että maiseman ilmenemismuodoilla on iso merkitys yhteisöjen identiteettien muodostamisessa ja ylläpitämisessä. Hänen mukaansa kollektiivinen identiteetti perustuu samastumiseen jonkin ryhmän kanssa.¹⁵¹ Etenkin Isojärviseuran ansiosta uusien mökkiläisten on ollut helppo sopeutua osaksi isoa järvi- ja mökkiläisyhteisöä. Mökkimaisemalla on iso rooli Isojärven mökkiyhteisön identiteetin ylläpitämisessä. Mökkimaisemaa ja sen kauneutta käytetään Isojärvellä tukemaan yhteisön päämääriä juuri näitä ulkopuolelta tulevia uhkatekijöitä vastaan.

Monet suomalaiset hakevat mökkeilykokemukseltaan rauhaa ja hiljaisuutta. Pertti ja Maarit Alasuutarin mukaan rauhallista tunnelmaa luodaan etenkin erillisyydellä naapureista. Eroa naapureihin haetaan tarkoituksellisesti, koska mökeillä halutaan olla omassa rauhassa.¹⁵² Isojärvi on kuitenkin niin pitkälle mökittynyt järvi, että täydellistä erillisyyttä naapureista ei oikeastaan ole olemassa kuin suurten selkien keskellä olevilla luodoilla. Sielläkin täydellisen rauhan saavuttaminen voi olla vaikeaa, koska erityisesti kesällä uistelijoiden ja muiden kalastajien veneitä on liikkeellä jatkuvasti. Isojärvellä on kuitenkin sopeuduttu erittäin hyvin siihen, että mökit sijaitsevat lähellä toisiaan. Erillisyyttä muista mökkeilijöistä ei pyritä hakemaan tarkoituksella. Toisaalta se voisi olla aika vaikeaa. Moniin muihin järviin verrattuna Isojärvestä tekee erilaisen myös mökkeilijöiden suhtautuminen muihin mökkeihin. Alasuutarien tutkimuksesta käy ilmi, että ihmiset eivät halua muita mökkejä näköetäisyydelle¹⁵³. Isojärvellä mökkeilijät sen

¹⁵¹ Hännikäinen 2010.

¹⁵² Alasuutari & Alasuutari 2010, 32–33.

¹⁵³ Alasuutari & Alasuutari 2010, 33.

sijaan pitävät muita mökkejä kauniina ja kertovat niiden sopivan maisemaan hyvin. Ihmisten erilaiset lähtökohdat ja elämäntilanteet vaikuttavat siihen, miten he näkevät ja kokevat maiseman. Tämän seurauksena maisema voi merkitä erilaisia asioita.¹⁵⁴ Isojärvellä mökkeilijöiden suhtautumisessa mökkimaisemaan on kuitenkin vain vähän vaihtelua.

Käytännön mökkeily itsessään on Isojärvellä hyvin samanlaista kuin muillakin Suomen järvialueilla. Mökkeillessä harrastetaan ihan tavanomaisia asioita, kuten kalastusta, remontointia ja luonnon tarkkailua. Mökkeilyn harjoittamiseen liittyvät käytännöt ovat olleet samanlaisia jo pitkään. Uudet mökin omistajat tutustuvat muihin mökkeilijöihin nopeasti, mikä omaltaan osaltaan myös tuo jatkuvuutta mökkimaisemaan. Isojärven maantieteelliset tekijät ovat myös edesauttaneet yhteisöllisyyden rakentumista. Järven pinta-ala ei ole ”liian” suuri ja isoimmat saaret sijaitsevat usein ryppäissä lähellä toisiaan. Merkitystä on myös sillä, että suurin osa mökkiläisistä asuu hyvin lähellä mökkejään Porissa ja Ulvilassa. Helppo saavutettavuus mahdollistaa järven mökkien todella korkean käyttöasteen.

4.2 Muuttuva mökkimaisema

Tutkimusaineistosta käy hyvin ilmi kuinka tunnepitoisesti ihmiset suhtautuvat mökkeihinsä ja mökkimaisemaansa. Monille heistä mökki on tärkeä elämän ja suvun kiinne kohta. Järven mökkiläisillä on selkeä käsitys siitä millainen mökkimaiseman tulisi olla. Useat heistä myös muistavat, millainen oma mökkimaisema on ollut silloin, kun mökki aikoinaan on hankittu. Tällaisia asioita arvostetaan ja pyritään vaalimaan. Osittain siksi ulkopuolelta mökkimaisemaan tulleet muutokset koetaan usein negatiivisiksi, koska niihin ei voida vaikuttaa. Osa mökkiläisistä kokeekin esimerkiksi tuulivoimaloiden ilmestymisen omaan mökkimaisemaan selvänä tunkeutumisenä. Yleensä kulttuurimaiseman muutos hyväksytään helpommin kuin luonnonmaiseman muutos. Mökkimaisemassa näin ei kuitenkaan aina ole.

¹⁵⁴ Hännikäinen 2010.

Isojärvellä järviluontoa arvostetaan suuresti ja se on erottamaton osa mökkeilykokemusta. Väitöskirjansa osatutkimusten perustana Kati Pitkäsellä oli ajatus, että suomalaisilla on selkeä näkemys siitä, miltä mökkimaiseman pitää näyttää, kenelle se kuuluu ja mitä asioita sinne ei kuulu. Hän nimitti osuvasti näitä käsityksistä kulttuuriksi kulisseiksi. Tällä termillä Pitkänen pyrki korostamaan mökkimaisemaan liittyvien näkemysten rakennettua luonnetta. Yksi hänen esille nostamistaan kulttuurisista kulisseista oli *suomalaisten käsitys mökkimaiseman ja siihen liittyvien käytäntöjen luonnonmukaisuudesta ja yksinkertaisuudesta*.¹⁵⁵ Itse tein täysin saman huomion omassa tutkimuksessani, käsitys pätee todella hyvin myös Isojärvellä. Vaikka Isojärvi onkin kulttuurimaisema, kyselyvastauksista välittyy vahvasti sellainen mielikuva, että osa ihmisistä kokee mökkeillessään olevansa täysin luonnon helmassa. Mökkeillessä pyritään vaalimaan jonkinlaista luontoilluusiota. Mökkeilijät korostavat mielellään mökkeilyharrastuksensa luonnonmukaisuutta ja vaatimattomuutta, vaikka taustalla oleva totuus onkin usein aivan toisenlainen. Isojärvelläkin mökit ovat nykyisin entistä paremman varusteltuja ja niistä löytyy erilaista tekniikkaa enemmän kuin koskaan aiemmin.

Monesti on puhuttu, että suomalaisten mökkeilyharrastuksessa on kyse kaupunkiin muuttaneiden ihmisten maalle tai juurille paluun toteuttamisesta.¹⁵⁶ Isojärvellä mökkeily muistuttaa kuitenkin pikemminkin kaupunkilaisten paluuta luontoon. Kun mökkirakentaminen alkoi kasvaa nopeasti 1970-luvun alussa, järvi oli vielä suurelta osin hyvin erämainen alue. Peltoja ja maaseutumaisemaa oli lähinnä järven kaakkoisosassa, Pomarkun joen tuntumassa. Kyselyn ja etenkin haastattelujen perusteella harvoilla mökkitontin hankkineilla ihmisillä on ollut entuudestaan minkäänlaisia kytköksiä alueeseen. Epäilemättä isojärvelläkin mökkeilee ihmisiä, jotka ovat syntyneet tai viettäneet lapsuutensa maalla. Mielestäni monien kohdalla maalaiselämän kaipuu on kuitenkin muuttunut luonnonläheisyyden kaipuuksi. Altti Kuusamo ja Eero Julkunen esittävät artikkelissaan ”*Life in Finnish Forrests: Semiotics of a Summer House*”, että mökkeilyn keskiössä on juurikin siirtymä kulttuurista luontoon¹⁵⁷. Arkielämän ja mökkeilyn välille halutaan tehdä selkeä ero. Pertti ja Maarit Alasuutarit mainitsevat kirjassaan, että mökistä pyritään tarkoitukselle tekemään

¹⁵⁵ Pitkänen 2011, 61–66.

¹⁵⁶ Alasuutari & Alasuutari 2010, 133.

¹⁵⁷ Julkunen & Kuusamo 1991.

erilainen ympäristö kuin ykkösasunto. He puhuvat mökin toisesta todellisuudesta, joka muistattaa osin Pitkäsen esittämiä kulttuurisia kulisseeja. Mökki erotetaan arkiympäristöstä omaksi maailmakseen, jonka erilaisuutta ei muuta edes siellä mahdollisesti tehtävä etätyö.¹⁵⁸ Yksi keino tällaisen toisen todellisuuden saavuttamiseksi voi olla juuri luonnonläheiseen ja yksinkertaiseen mökkeilyyn pyrkiminen. Mökkeilyn luonnonläheisyyttä korostetaan nykyisin myös muiden kuin mökkeilijöiden toimesta. Kati Pitkänen mainitsee, että myös media välittää Suomessa kuvaa mökkimaisemasta, joka on erämainen ja luonnonmukainen.¹⁵⁹ Isojärvellä pidetään tarkoituksellisesti yllä käsitystä luonnonmaisemassa mökkeilemisestä ja kulttuurinen kulissi on sopiva termi kuvaamaan tällaista käytäntöä.

Isojärven mökkimaiseman voidaan sanoa olevan myös toiminnan maisema. Ihmisten suhde mökkimaisemaansa tulee osittain ilmi heidän mökillä harrastamiensa asioiden kautta. Toiminnallista yhteyttä maisemaan voidaan kuvata termillä ”*taskscape*” eli tehtävämaisema. Käsitteen on lanseerannut englantilainen antropologi Tim Ingold. Taskscape on joukko yhteen liittyviä tehtäviä tai toimintoja, joiden suorittaminen saa aikaan maiseman. Tällöin maisema on siis toimintaa ja tekemistä.¹⁶⁰ Taskscape-termi sopii hyvin myös Isojärven mökkimaiseman tarkasteluun. Juha Hiedanpää on todennut, että Ingoldin tehtävämaisema koostuu toisiinsa kytkeytyneistä tehtävistä, joiden suorittaminen synnyttää maiseman¹⁶¹. Voidaan sanoa, että mökkiläisten toiminta Isojärvellä määrittää suurelta osin myös järven mökkimaisemaa.

Mökki on monille eräänlainen työleiri tai puuhamaa, jossa tekemistä riittää aina. Vuodesta toiseen toistuvia askareita pidetään oleellisena osana mökkeilykokemusta. Työnteon äänet ovat luonnollinen osa järven äänimaisemaa siinä missä perämoottorin pärinä tai rantavedessä temmeltävien lasten nauru. Mökkeilyn yhteydessä työleirisanalla ei kuitenkaan ole sen tavanomaista negatiivista vivahdetta, vaan mökillä erilaiset urakat ja projektit koetaan mieluisiksi. Monet hakevatkin näiden askareiden kautta vastapainoa työelämälle ja pyrkivät tarkoituksella olemaan mökkeillessään hyvin aktiivisia. Paikallaan oleminen saatetaan kokea pidemmän päälle jopa mahdottomaksi.

¹⁵⁸ Alasuutari & Alasuutari 2010, 33.

¹⁵⁹ Pitkänen 2011, 66.

¹⁶⁰ Ingold, 1993 .

¹⁶¹ Hiedanpää 2011, 200.

Erilaiset pienemmät mökkiaskareet sujuvat useimmiten rutiininomaisesti, koska niitä ei koeta yhtä rasittaviksi kuin kotiaskareita.

Ihmiset pitävät Isojärven rannoilla olevia mökkejä kauniina. Heidän mielestään ne ovat luonnollinen osa maisemaa. Samaan aikaan he kuitenkin ovat huomioineet mökkien määrä kasvavan. Mökkimaisema on jatkuvassa muutoksessa. Vesikulkuneuvot muuttuvat jatkuvasti isommiksi ja nopeammiksi. Mitä pidempään järvellä on mökkeilty, sitä selkeämmin siellä tapahtuneet muutokset on havaittavissa. Isojärvelläkin mökkeilyyn liittyy paljon muistoja ja jopa nostalgiaa. Usein juuri pitkään mökkeilleet ihmiset ovat herkempiä ärsyyntymään mökkimaisemassa tapahtuneista muutoksista. Vedenpinnan laskua ja tuulivoimapuistoja lukuun ottamatta Isojärven mökkimaisema on muuttunut viimeisen 20–25 vuoden aikana hitaasti. Vaikka mökkejä rakennetaan jatkuvasti lisää, ne kuitenkin piiloutuvat maisemaan varsin hyvin. Mökkimaiseman sijasta muutos onkin ollut nopeampaa varsinaisessa mökkeilyssä. Mökit ovat aikaisempaa isokokoisempia ja myös varustelutasoltaan selvästi parempia. Isojärvelläkin kesämökki alkaa jo olla paikoitellen vanhentunut ja hieman harhaanjohtava termi. Monet mökit ovat nykyisin kakkosasuntoja, joiden halutaan helppokäyttöisiä ja ympäri vuoden asuttavia.

Isojärvi tulee säilymään mökkeilyalueena jatkossakin. Taloustutkimus Oy vuonna 2016 tekemän mökkitutkimuksen mukaan suomalaiset viettävät mökillä keskimäärin 17 vuorokautta vuodessa ¹⁶². Isojärvellä mökkeilevät ihmiset ovat paljon tätä innokkaampia mökkeilijöitä. Mökkeilystä pyritään ottamaan kaikki irti ja vapaa-ajanasunnolla vietetään niin paljon aikaa kuin mahdollista. Todella monille kyse on elämäntavasta, jonka mahdollistaa suurelta osin mökkien helppo saavutettavuus. Elämäntapamökkeily vaikuttaa vahvasti myös järven mökkimaisemaan. Maiseman voidaan sanoa olevan aina jonkun tai joidenkin maisemaa. Heidän toimestaan tuotetaan ja uusinnetaan maisemaan liittyviä merkityksenantoprosesseja. ¹⁶³ Isojärven maisema on mökkiläisten maisema. He tuottavat aktiivisesti nykyisenlaista mökkimaisemaa.

¹⁶² Taloustutkimus oy 2016, 10.

¹⁶³ Raivo 1997.

Mökkeilyalueena Isojärvi on kuitenkin edelleen muutoksessa. Järven mökeillä on tällä hetkellä menossa eräänlainen sukupolvenvaihdos. 1970-luvun mökkibuumin aikaan mökkinsä rakentaneet luopuvat vähitellen mökkiensä omistuksesta. Isojärvellä monet mökit kuitenkin säilyvät saman suvun omistuksessa. Vuonna 2015 Mökkien omistajien keski-ikä oli Suomessa peräti 62 vuotta ¹⁶⁴. Isojärvellä on tällä hetkellä kuitenkin poikkeuksellisen paljon nuoria mökin omistajia ja heidän lukumääränsä tulee vielä kasvamaan tulevina vuosina. Tämän myötä myös suhtautuminen järven mökkimaisemaan saattaa muuttua tulevaisuudessa. Suomessa on viime vuosina maalailtu uhkakuvia jonkinlaisen ”mökkipommin” syntymisestä. Suurien ikäluokkien eläköitymisen myötä pelätään, että tuhannet mökit jäävät vaille käyttöä ja lahoamaan hiljalleen. ¹⁶⁵ Mökit tarvitsevatkin ennen kaikkea aktiivista käyttöä ja hoitoa, jotta niiden arvo säilyisi. Isojärvellä tällaisen skenaario toteutuminen ei ole todennäköistä, vaikka maisemassa jonkin verran hylättyjä mökkejä näkyykin. Järven rannat alkavat olla melko täyteen rakennettuja. Uusia mökkitontteja on jäljellä enää vähän. Tulevaisuudessa mökkirakentaminen tulee keskittymään yhä enemmän nykyisille, valmiiksi rakennetuille mökkitonteille. 1960- ja 1970-luvuilla rakennetut mökit alkavat olla aika vanhoja, joten ne vaativat remontointia. Tuon ajan mökeistä vain harvat ovat ympäri vuoden asuttavia. Kaikkia vanhoja mökkejä ei kuitenkaan voida remontoida nykyajan vaatimukset täyttäväksi. Siksi joitakin mökkejä tullaan varmasti purkamaan. Niiden tilalle nousee ajan myötä entistä isompia vapaa-ajanrakennuksia. On mielenkiintoista nähdä kauanko kakkosasuntobuumi kestää. Käykö niin, että jossain vaiheessa aletaankin kaipailla vanhan ajan vaatimattomampia kesämökkejä? Vai jakautuuko järvalue mökkityylien suhteen selkeästi kahteen osaan? Ehkä hyvin varustellut, modernit kakkosasunnot keskittyvät vain järven ranta-alueille ja perinteisemmät kesämökit säilyttävät suosionsa saarissa. On myös mielenkiintoista nähdä, mitä hylätyille mökeille ja mökkitonteille tapahtuu. Jäävätkö rakennukset hiljalleen lahoamaan paikalleen vai löytyykö tonteille uusia omistajia?

Isojärvi-Seuralla riittää paljon haasteita tulevaisuudessakin. Yhdistyksen tärkeimpiä tavoitteita on saada nostettua järven vedenlaatu tyydyttävästä hyväksi. Järviselä pyrkii jatkossakin pysymään aktiivisena toimijana. Yhdistyksen on myös pystyttävä pysymään ajan tasalla myös koko Karvianjoen vesistöalueella tapahtuvista hankkeista, jotka

¹⁶⁴ Tilastokeskuksen verkkosivut: kesämökit 2015 20.12.2017.

¹⁶⁵ Jämsen, Ylen verkkosivut 23.5.2015.

saattavat uhata järven hyvinvointia. Monista haasteista huolimatta Isojärvi-Seuran johto kokee, että järven tulevaisuus on positiivinen. Nykyaikana ihmiset ovat kiireisiä ja vain harvoilla riittää aikaa yhdistysten kaltaiseen vapaaehtoismintaan. Yhdistyksen puheenjohtaja Ilpo Nummelinin mukaan järviseurankin on tulevaisuudessa löydettävä uusia ja aktiivisia toimijoita.¹⁶⁶ Isojärvi-Seuran merkitys tulee säilymään suurena myös sen takia, että alueen kunnat tuskin tulevat panostamaan alueen kehittämiseen lähivuosina aikaisempaa enempää. Sekä Siikainen että Pomarkku kuuluvat niiden kuntien joukkoon, jotka ovat Satakunnassa kärsineet suhteellisesti eniten väestötappioita viimeisen 25 vuoden aikana¹⁶⁷. Tarkan taloudenpidon aikana kunnat joutuvat sijoittamaan vähäiset resurssinsa hyvin tarkasti. Uusien mökkien rakentaminen järvelle tulee omalta osaltaan lisäämään myös painetta vedenkorkeusongelman ratkaisemiseksi. Mökkeilyn suosion säilyessä Isojärven mökkimaisema tulee jatkamaan hidasta muutostaan.

4.3 Mökki, maisema ja identiteetti

Mökit ovat tärkeitä paikkoja suomalaisille. Se on ymmärrettävää, koska niiden rakentaminen ja kunnostaminen on vaatinut paljon työtä ja todennäköisesti myös rahaa. Vuosien saatossa jokainen pyrkii muokkaamaan mökistään ja mökkitontistaan omien mieltymystensä mukaisen. Mökkimaisema on paljon muutakin kuin pelkkä kaunis näkymä. Mökki ja mökkimaisema voivat heijata myös ihmisen identiteettiä. Lisäksi mökkeilyyn liittyy usein perinteiden vaalimista. Monet mökkeilyyn liittyvät tavat siirtyvätkin sukupolvelta toiselle. Pitkät perinteet ja muistot ovat omiaan synnyttämään nostalgisia ajatuksia. Muisti on tärkeä osa ihmisen identiteettiä. Muistojen avulla voidaan kytkeä yhteen menneisyys ja nykyisyys. Maisema on luonnollinen osa muistia, koska tapahtumat ovat paikkasidonnaisia.¹⁶⁸ Isojärvelläkin mökeistä on tullut monille ihmisille muistin paikkoja, jotka antavat mahdollisuuden identiteetin rakentamiseen.

Mökkeilyä pidetään maassamme poikkeuksellinen suomalaisena ilmiönä. Vaikka käsitys onkin virheellinen, suomalaisella mökkikulttuurilla on omat, selkeät piirteensä.

¹⁶⁶ Nummelinin haastattelu 29.12.2017.

¹⁶⁷ Satamittarin verkkosivut 3.1.2018.

¹⁶⁸ Hännikäinen 2010.

Etenkin Pohjoismaissa vapaa-ajan asumiseen liittyy vahvoja kulttuurisia merkityksiä, ja sen on katsottu olevan myös osa kansallista identiteettiä.¹⁶⁹ Mökkimaiseman merkitys on niin suuri, että sitä halutaan mainostaa myös matkailijoille. Mökkeilyn kautta halutaan kertoa ulkomaalaisille jotain Suomesta ja suomalaisuudesta. Jotkut ihmiset puolestaan haluavat hankkia itselleen vapaa-ajanasunnon alueelta, joka jo itsessään viestii taloudellista asemaa tai kallista elämäntyyliä. Toisille mökin hankkimisen motiivi sen sijaan on omien juurien tai identiteetin vahvistaminen.¹⁷⁰ Tästä syystä mökki hankitaan usein synnyinseudulta tai ylipäänsä alueelta, jonne on jo entuudestaan olemassa vahvoja tunne- tai muita siteitä. Aikaisemmin myös mökkitontin ostaminen sukulaisilta oli yleistä.

Mökkimaisemalla on jonkin verran yhteistä myös kansallismaisema-ajattelun kanssa. Alun perin kansallismaisemien katsottiin edustavan aitoutta ja jatkuvuutta. 2000-luvulla vapaa-ajanasunto merkitsee omistajilleen ennen kaikkea juuri pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Mökkeilyn suosiota on perusteltu myös sillä, että nykyajan elämäntyyli ja palkkatyö eivät tarjoa tarpeeksi mahdollisuuksia sosiaaliin ja kulttuuriin peruskokemuksiin, minkä suomalaiset rakentavat identiteettiään yhä enemmän erilaisten vapaa-ajan aktiviteettien kautta¹⁷¹. Vaikka mökkimaisema ei suoranaisesti voi nimittää Suomen uudeksi kansallismaisemaksi, monet kansallismaisema-ajattelulle tyypilliset piirteet kuitenkin elävät vahvasti siinä. Kansallismaisemien tavoin myös mökkitontilta avautuva maisema saattaa lumota katselijansa sukupolvesta toiseen. Kati Pitkäsen mukaan käsitykset mökki- ja kansallismaisemasta ovatkin osittain sekoittuneet. Tämän myötä mökkimaisemasta on tullut osa maisema, joka mielletään erityisen suomalaiseksi. Pitkänen huomauttaa, että Suomessa mökkeilyn yhteys kansallismaisemaan käy myös hyvin ilmi tavasta, jolla maassamme on suhtauduttu ulkomaalaisten mökinomistukseen.¹⁷² Viime vuosina etenkin EU:n ulkopuolelta tulevien ulkomaalaisten oikeutta hankkia kiinteistöjä Suomesta on pyritty rajoittamaan jopa useiden adressien kautta. Varsinkin venäläisten tonttikauppoihin Itä-Suomessa on suhtauduttu hyvin negatiivisesti. Mökkimaisemaa halutaan vaalia, ihan kuten ennen vaalittiin kansallismaisemia.

¹⁶⁹ Vepsäläinen 2017, 5.

¹⁷⁰ Vepsäläinen 2017, 7.

¹⁷¹ Vepsäläinen 2017, 8.

¹⁷² Pitkänen 2011, 81.

4.4 Oma suoriutuminen ja mahdolliset jatkotutkimukset

Kyselytutkimuksen suorittaminen ei ole niin yksinkertaista kuin se ennalta saattaa vaikuttaa. Jo pelkästään kyselylomakkeen laatiminen vie runsaasti aikaa, vaikka sen pääteemat olivatkin selvillä pitkään. Kysely olisi myös pystyttävä pitämään tiiviinä, jotta mahdollisimman moni vastaaja jaksaisi käydä sen kokonaan läpi. Tämän takia minunkin oli pakko jättää joitain aiheita pois lopullisesta kyselylomakkeesta. Kysymysten kirjoittaminen oikeanlaiseen muotoon vaati myös paljon huomiota. Tutkijan tulisikin pitää huolta objektiivisesta näkökulmasta, jotta kysymyksiin ei sisältyisi minkäänlaista johdattelua. Kun kysymyspatteristoa muokkaa kauan, niin tällaisia virheitä saattaa syntyä. Kyselylomaketta laadittaessa joutuu myös tekemään vaikeita ratkaisuja. Mielenkiintoinen aihe herättää paljon pohdintoja, mutta samaan aikaan olisi maltettava pysyä tutkimuksen keskeisissä teemoissa. 24 kysymystä on kuitenkin määrällisesti jo aika paljon ja kyselyn kasvattaminen tuota pidemmäksi olisi ollut turhaa.

Tällainen tutkimus on aina prosessi. Kyselylomakkeen puutteet tulevat usein ilmi vasta tutkimuksen kirjoitusvaiheessa. Kun pääsin syventymään perinpohjaisesti tutkimusaineistoon, mieleeni tuli useita uusia kysymyksiä tai aiheita, joista olisin saada vastaajilta lisätietoa. Vastauksista selviää hyvin, että valtaosa mökkiläisistä asuu hyvin lähellä Isojärveä. Tämän lisäksi minun olisi kannattanut myös selvittää, millä paikkakunnalla he asuvat. Mökillä vietettyjen vuorokausien määrän kohdalle olisin voinut lisätä vaihtoehdon, jossa mökillä vietetään vuosittain aikaa jopa kuusi kuukautta tai enemmän. Onko mahdollista, että mökki on joillekin ihmisille nykyisin ykkösasunto ja kaupungissa sijaitsevasta asunnosta on tullut kakkosasunto? Vaikka kyselyyn osallistuneiden henkilöiden mökkien omistusmuodot selviävät vastauksista, mökin hankintatapa jäi hämärän peittoon. Tuntemattomiksi jäivät myös mökkien hankintaan liittyvät syyt ja tapahtumaketjut. Miksi mökki on hankittu juuri Isojärveltä? Entä kenen omistuksessa saaret ja rannat olivat ennen kuin järvi alkoi muuttua mökkimaisemaksi. Sivusin näitä aiheita tekemissäni haastatteluissa ja esille nousikin mielenkiintoisia asioita, jotka puolestaan herättivät yhä uusia kysymyksiä. Haastattelut tuottavat hyvin erityyppistä tietoa verrattuna kyselymenetelmällä tehtyyn tutkimukseen, joka puolestaan tuottaa suurelta osin tilastotietoa. Isojärvikin oli pitkään erämainen järvi. 1970-luvun alun mökkibuumin myötä järvi muuttui nopeassa ajassa. Juuri mökkeilyn historiaan

perehtyminen haastattelujen kautta voisi tuoda paljon uutta tietoa järvestä.

Mökkibuumin aikaan vapaa-ajanasuntonsa hankkineista henkilöistä monet ovat jo eläkeiässä. Osa heistä on saattanut jo luopua mökistään. Haastattelututkimus toisi myös tietoa siitä, miten ihmisten suhde Isojärven mökkimaisemaan on mahdollisesti muuttunut.

Tähän tutkimukseen tekemäni haastattelut olivat hyvin vuorovaikutteisia tilanteita. Keskustelut venyivät hieman pidemmiksi kuin alun perin olin suunnitellut, mutta saatujen tulosten perusteella koin sen pelkästään positiiviseksi asiaksi. Näin jälleenkäin ajateltuna haastatteluja olisikin kannattanut suorittaa vielä muutama lisää. Useimmat vastaajista kertoivat harrastavansa mökeillään remontointia ja rakentamista. Olisi ollut hyvä tietää moni kuinka heistä on itse rakentanut tai rakennuttanut mökkinsä hankkimalleen tontille. Kyselystäni ei myöskään käy ilmi kuinka monen vastaajan mökki sijaitsee saarella. Onko mökin sijainti saarella kenties syy siihen, että puolet kyselyyn vastanneista eläkeläisistä mökkeilee niin vähän? Isojärvi-Seuran rooli kyselyvastauksissa nousi varsin merkittäväksi. Olisi ollut myös hyvä tietää, että onko kyselyyni vastannut henkilö yhdistyksen jäsen vai ei. Mielestäni sain sekä kyselyn että haastattelujen kautta luotettavaa tietoa mökkeilijöiltä. Heidän järveensä kohdistamat vahvat intressit tulevat hyvin esille aineistosta.

Mielestäni oma tutkijan positioni pysyi muuttumattomana varsin hyvin koko tutkimusprosessin ajan. Pystyin säilyttämään kokemuksellisen ja tulkinnallisen lähestymistavan. Onnistuin mielestäni myös pysymään tarpeeksi objektiivisena aiheen suhteen koko tutkimusprosessin ajan. Tuttu ja läheinen tutkimuskohde voi helposti houkutella ja johdattaa tutkijaa väärään suuntaan. Viitekehyksessä pysyminen oli varsinkin tutkimusprosessin alkupuolella ajoittain hieman haastavaa. Kokemattomalle tutkijalle on tyypillistä, että kaikki omaan tutkimusaineistoon liittyvä saattaa tuntua kiinnostavalle. Ehkä juuri tämän takia minullakin oli välillä ongelmia rajaamisen ja pelkistämisen kanssa. Toisaalta havaitsin itsessäni taipumusta myös tarpeettomaan problematisointiin jo valmiiksi auki kirjoittamieni tai itsestään selvien asioiden suhteen.

Tutkimusprosessi tulee varmasti vaikuttamaan omaan tapaan tarkastella Isojärveä ja mökkeilyä. Todennäköisesti jatkossa tarkastelen järven mökkimaisemaa enemmän kakkosasumisen kuin perinteisen mökkeilyn kautta. Tekemäni tutkimus muutti myös jonkin verran omia käsityksiäni Isojärven mökkeilystä. Aineistosta kävi ilmi kuinka erilaisia mökkeilyn taustalla olevat motiivit voivat olla. Suurin yllätys itselleni oli mökkiläisten tiivis luontosuhde ja jonkinlaisen luontoilluusion vaaliminen. Yllättävänä asiana koin myös sen, kuinka eri tavoin mökkiläiset suhtautuvat lähialueen tuulivoimapuistoihin. Tämän aiheen suhteen näkemykset vaihtelivat äärilaidasta toiseen ja osalle tuulivoimalat olivat jopa täysin yhdentekeviä.

Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen siihen, miten tutkimus antoi vastauksia kysymyksiin joihin alun perin lähdin etsimään vastauksia. Mökkiläisten suhde Isojärveen ja sen mökkimaisemaan tulee hyvin esille aineistosta. Samoin tutkimus paljasti hyvin, mitkä asiat synnyttävät ja tukevat järviyhteisössä vallitsevaa yhteisöllisyyttä. Tutkimukseen osallistuneet olivat yleisesti ottaen hyvin innokkaita kertomaan suhteestaan Isojärveen. Tämä näkyi erityisesti avoimissa vastausvaihtoehdoissa. Juuri monisanaisten avointen vastausten kautta pystyin perehtymään syvemmin siihen, miten ihmiset kokevat mökkimaiseman. Isojärven kokoinen järvialue soveltuu tämänkaltaiseen tutkimukseen hyvin. Monet Keski- ja Itä-Suomessa sijaitsevat isokokoiset järvet toisivat monenlaisia haasteita tutkimuksen läpiviemiseen. Lisäksi ainakin Päijänteen ja Saimaan vapaa-ajanasumista on tutkittu jo aika monesta eri näkökulmasta. Länsi-Suomen vähäiset ja pienikokoisemmat järvet ovat sen sijaan jääneet vähemmälle huomiolle. Täytyy myös muistaa, että tekemäni tutkimus oli tapaustutkimus, jonka tuloksista ei sovi tehdä yleistäviä johtopäätöksiä.

Lähteet

Tutkimusaineisto

1. Kyselylomakkeet.

Yhteensä 52 vastausta. Tekijän hallussa. Sukupuoli: m=mies, n=nainen.

Vastaajan ikäryhmä: 0-20, 21-30, 31-40, 41-50, 51-60, tai 60+.

2. Mökkiläishaastattelut

Haastattelu 1. Isojärven muuttuva mökkimaisema. Kesäkuu 2017. Anonyymi keskustelumuotoinen teemahaastattelu. Mies 51-60. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Haastattelu 2. Isojärven muuttuva mökkimaisema. Heinäkuu 2017. Anonyymi keskustelumuotoinen teemahaastattelu. Mies 60+. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Haastattelu 3. Isojärven muuttuva mökkimaisema. Heinäkuu 2017. Anonyymi keskustelumuotoinen teemahaastattelu. Nainen 51-60. Muistiinpanot tekijän hallussa.

3. Asiantuntijahaastattelut

Nummelin, Ilpo, Isojärvi-Seura ry:n puheenjohtaja. 29.12.2017. Puhelinhaastattelu. Muistiinpanot tekijän hallussa.

4. Isojärviseuran julkaisut ja säännöt

Isojärvi-Seura ry. Yhdistyksen perustamiskirja sääntöineen. 30.5.1969.

Pomarkun-Siikaisten Isojärvi 2012. Kustannusosakeyhtiö Sanomapaja, Pomarkku, 2012.

<http://www.isojarviseura.fi/Dokumentit/Isojarvi_2012_web.pdf>

Pomarkun-Siikaisten Isojärvi 2013. Kustannusosakeyhtiö Sanomapaja, Pomarkku, 2013.

<http://www.isojarviseura.fi/documentit/Isojarvi_2013_web.pdf>

Pomarkun-Siikaisten Isojärvi 2015. Kustannusosakeyhtiö Sanomapaja, Pomarkku, 2015.

<http://www.isojarviseura.fi/documentit/Isojarvi_2015_web.pdf>

Pomarkun-Siikaisten Isojärvi 2017. Kustannusosakeyhtiö Sanomapaja, Pomarkku, 2017.

<http://www.isojarviseura.fi/Dokumentit/Isojarvi_2017_web.pdf>

5. Kartat

Kartta 1. Rajattu karttakuva Isojärven Siikaisten puolen lounaisosasta.

Peruskartta 1:20 000, 1970. Karttalehti 1142 12. Maanmittauslaitos, vanhat painetut kartat verkkopalvelu.

<<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>>

Kartta 2. Rajattu karttakuva Isojärven Siikaisten puolen lounaisosasta.

Peruskartta 1:20 000, 1986. Karttalehti 1142 12. Maanmittauslaitos, vanhat painetut kartat verkkopalvelu.

<<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>>

Tutkimuskirjallisuus

Alasuutari, Pertti: *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere, 1994.

Alasuutari, Pertti & Alasuutari, Maarit: *Mökkihulluus: vapaa-ajan asumisen taika ja taito*. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi, 2010.

Eskelinen, Sari: *Tiede menee mökille*. Univers, Joensuun yliopiston tiedotuslehti 2/2007. Joensuun yliopisto, Joensuu, 2007.

FCG Finnish Consulting Group Oy: *Mökkibarometri 2016*. Maa- ja metsätalousministeriö, saaristoasiainneuvottelukunta, 2016.

FCG Finnish Consulting Group Oy: *Siikaisten kunta Jäneskeitaan tuulivoimapuiston osayleiskaava*. Tampere, 2012.

Finlex ® verkkopalvelu. Oikeusministeriö. Edita Publishing Oy. Laki kahdeksan tunnin työajasta.

<<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1917/19170103001>>. (8.2.2018).

Finlex ® verkkopalvelu. Oikeusministeriö. Edita Publishing Oy. Eurooppalainen maisemayleissopimus.

<<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2006/20060014>>. (6.2.2018).

Finlex ® verkkopalvelu. Oikeusministeriö. Edita Publishing Oy. Työsopimuslaki.

<<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1922/19220141>>. (1.3.2018).

Granö, Johannes: *Puhdas maantiede: tutkimusesimerkeillä Suomesta ja Virosta valaistu metodologinen selvitys*. WSOY, Porvoo, 1930.

Hakamäki, Hannu: Vain hyvä taso on riittävä! *Pomarkun-Siikaisten Isojärvi 2013*. Kustannusosakeyhtiö Sanomapaja, Pomarkku, 2013.

<http://www.isojarviseura.fi/Dokumentit/Isojarvi_2013_web.pdf>. (8.8.2017).

Hannonen, Olga: *Peace and quiet beyond the border: the trans-border mobility of Russian second home owners in Finland*. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan väitöskirjatutkimus. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu, 2016.

Harju, Raimo: Kiilholman asutusta. *Pomarkun joulu 2000*. Lions Club Pomarkku, Pomarkku, 2000.

Heervä Tuuli: *Isojärvi on veneilijälle poikkeuksellisen vaikea: matala ja karikkoinen sekä yllättävän raju aallokko*. Satakunnan Kansa, Pori, 27.5.2017.

<<https://www.satakunnankansa.fi/satakunta/isojarvi-on-veneilijalle-poikkeuksellisen-vaikea-matala-ja-karikkoinen-seka-yllattavan-raju-aallokko-200165255/>>. (3.2.2017).

Heervä, Tuuli: Karvianjoki on muuttanut kasvojaan. *Pomarkun-Siikaisten Isojärvi 2013*. Kustannusosakeyhtiö Sanomapaja, Pomarkku, 2013.

<http://www.isojarviseura.fi/Dokumentit/Isojarvi_2013_web.pdf>. (8.8.2017).

Hiedanpää, Juha: *Yterinniemen orgaaninen funktionalismi. Kokemäenjoen aalloilla ja rannoilla*. Satakuntaliitto, Pori, 2011.

Huvilajuopayhdistys ry:n verkkosivut.

<<https://huvilajuopayhdistys.blogspot.fi/>>. (25.6.2017).

Hännikäinen, Outi-Kristiina: *Monien identiteettien maisemat*. Hiidenkivi 5/2010, Stellatum Oy, Helsinki, 2010.

Ingold, Tim: *The temporality of the landscape*. World Archaeology 25:2, 1993.

Isojärven järvipelastusyhdistyksen verkkosivut.

<<http://isojarvi.meripelastus.fi/>>. (8.1.2018).

Isojärvi-Seura ry:n verkkosivut.

<<http://www.isojarviseura.fi/>>. (21.17.2017).

Julkunen, Eero & Kuusamo, Altti: *Life in Finnish Forests: Semiotics of a Summer House*. Semiotica 87, 1991.

Jämsen Elina. Mökkipommi – Mitä tapahtuu puolelle miljoonalle mökille, kun suuret ikäluokat vanhenevat? Ylen Uutisten verkkosivut 23.5.2015.

<<https://yle.fi/uutiset/3-7999696>>. (3.3.2017).

Järviwiki verkkopalvelu: Isojärvi.

<[https://www.jarviwiki.fi/wiki/Isoj%C3%A4rvi_\(36.014.1.001\)](https://www.jarviwiki.fi/wiki/Isoj%C3%A4rvi_(36.014.1.001))>. (25.1.2017).

Karhijärven parhaaksi ry:n verkkosivut.

<http://www.karhijarvi.fi/>>. (25.9.2017).

Koivunen, Pekka: Isojärvi monelle kuntalaiselle suuri tuntematon. *Pomarkun-Siikaisten Isojärvi 2012*. Kustannusosakeyhtiö Sanomapaja, Pomarkku, 2012.
<http://www.isojarviseura.fi/Dokumentit/Isojarvi_2012_web.pdf>. (5.1.2018).

Koivunen, Pekka: Veneilijöiden turvana kartta ja sata viittaa. *Pomarkun-Siikaisten Isojärvi 2012*. Kustannusosakeyhtiö Sanomapaja, Pomarkku, 2012.
<http://www.isojarviseura.fi/Dokumentit/Isojarvi_2012_web.pdf>. (5.1.2018).

Koivunen, Pekka: Retkipaikkoja Isojärvelle. *Pomarkun-Siikaisten Isojärvi 2017*. Kustannusosakeyhtiö Sanomapaja, Pomarkku, 2017.
<http://www.isojarviseura.fi/Dokumentit/Isojarvi_2017_web.pdf>. (30.11.2017).

Koivunen, Sari & Nukki, Sari & Salokangas, Susanna: *Satakunnan vesistöt: käyttö ja kunnostustarpeet*. Pyhäjärvi-instituutin julkaisuja. Sarja B nro 12. Pyhäjärvi-Instituutti, Eura, 2006.

Komulainen, Virpi: *Etätyö maaseudulla kakkosasunnolla: töissä lomalla luonnon helmassa*. MTT:n selvityksiä 136. MTT Taloustutkimus, Helsinki, 2007.

Löyttyniemi, Raili: Aikamatka arkeen: vapaa-aika ja mökkeily. Ylen verkkosivut 8.1.2013.

<<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/01/08/aikamatka-arkeen-vapaa-aika-ja-mokkeily>>. (3.3.2017).

Maaranen, Päivi: *Neljä näkökulmaa maisemaan: havaintoja menneisyyden ihmisen ja ympäristön välisestä vuorovaikutuksesta eteläisimmän Suomen alueella*. Humanistisen tiedekunnan väitöskirjatutkimus. Helsingin yliopisto, Helsinki, 2017.

Natri, Santtu: Ei minun takapihalleni! – Näin perustelemme penseyttämme. Ylen Uutisten verkkosivut, 14.10.2016.

<<https://yle.fi/uutiset/3-9206617>>. (3.3.2017).

Nieminen, Markku: *Kesämökkibarometri 2009*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Edita Publishing Oy, Helsinki, 2010.

Opačić, Vuk: *Physiognomic implications of the second home phenomenon in the receiving settlements: The case study of Malinska on the island of Krk*. Department of Geography, Faculty of Science, Zagreb, 2009.

Pihl Atmer, Ann Katrin: *Sommarnöjet i skärgården. Sommarbyggelse i Stockholms inre skärgård 1860-1915*. Kommittén för stockholmsforskning, Stockholm, 1987.

Pitkänen, Kati: *Mökkimaisema muutoksessa – kulttuurimaantieteellinen näkökulma mökkeilyyn*. Yhteiskunta- ja kauppätieteiden tiedekunnan väitöskirjatutkimus. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu, 2011.

Pomarkun kunnan verkkosivut.

<<http://www.pomarkku.fi/>>. (18.12.2017).

Puhdas Valkjärvi ry:n verkkosivut.

<http://www.valkjarvi.fi/Valkjarvi/Puhdas/Puh_v-jarvi.htm>. (25.6.2017).

Pyhäjärven suojeluyhdistys ry:n verkkosivut.

<<http://www.pyhajarvensuojeluyhdistys.fi/>>. (25.6.2017).

Pyhäjärvi-instituutti ry:n verkkosivut.

<<http://www.pyhajarvi-instituutti.fi/>>. (25.6.2017).

Pyhäjärvi-instituutti: Pyhäjärven suojeluohjelma.

<<http://www.pyhajarvensuojelu.net/>>. (25.6.2017).

Raivo, Petri: *Kulttuurimaisema: alue, näkymä vai tapa nähdä. Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani. Osuuskunta Vastapaino, Tampere, 1997.

Ryynänen, Kaisu: *Ahlaisten vesistömaisema: maisema-analyysiä ja paikallisten kokemuksia Ahlaisten muuttuvasta vesistömaisemasta*. Humanistisen tiedekunnan Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Pori, 2012.

Salokangas, Susanna: *Isojärven ranta-asutuksen kuormituskartoitus*.

Ympäristönsuojelun opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu, Hämeenlinna, 2002.

Sandt, Kosti: *Samassa kalaveneessä: kalakannan hoito ja hyödyntäminen yhteishallintana Isojärvellä*. Ympäristöpolitiikan ja aluetieteen Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Tampere 2012.

Mökkiläiset raivoissaan Isojärven tilasta: veden pintaa ei nosteta eduista huolimatta. Satakunnan Kansa, 20.6.2016, Pori.

<<http://www.satakunnankansa.fi/satakunta/mokkilaiset-raivoissaan-isojarven-tilasta-veden-pintaa-ei-nosteta-eduista-huolimatta-13839979/>>. (20.3.2017).

Satakunnan seutukaavaliitto: *Satakunnan järvien tila, sieto ja loma-asutus*. Tutkimus- ja suunnittelujulkaisut, A63. Pori, 1972.

Satamittari verkkosivut: Tilasto-, tutkimus- ja ennakointitietoa Satakunnasta.

<<http://www.satamittari.fi/V%C3%A4est%C3%B6nmuutos>>. (3.1.2018).

Sauer, Carl: *The morphology of landscape*. University of California Press, Berkeley, 1925.

Siikaisten kunnan verkkosivut.

<<http://www.siikainen.fi/>>. (18.12.2017).

Soiri-Snellman, Helena: *Ruissalon huvilat: Turun Ruissalon, Iso-Pukin ja Pikku-Pukin saarien huviloiden rakennushistoria ja rakennusluettelo*. Turun maakuntamuseo, Turku, 1985.

Suomen ympäristökeskus: *Vesienhoidon vuorovaikutteinen ja kokonaisvaltainen suunnittelu: yhteenveto Karvianjoen tulevaisuustarkastelut -hankkeen tuloksista*. Suomen ympäristö 15/2012. Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 2012.

Taloustutkimus Oy: *Suomalainen mökkikulttuuri*. Suomalaisen Työn Liitto, 2016.

Tarmio, Timo: *Päin nousevan Suomen rantaa: tutkijaprofiileja Turun yliopistosta*. Kirja-Aurora, Turku, 2000.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut: Sinilevät eli sinibakteerit.

<<https://thl.fi/fi/web/ymparistoterveys/vesi/uimarantavesi/sinilevat-eli-sinibakteerit>>. (14.3.2018).

Tilastokeskuksen verkkosivut: Huvilaomistuksesta koko kansan mökkeilyyn

<<http://www.stat.fi/tup/suomi90/kesakuu.html>>. (2.3.2017).

Tilastokeskuksen verkkosivut: Kesämökit 2015.

<https://www.stat.fi/til/rakke/2015/rakke_2015_2016-05-26_kat_001_fi.html>. (20.12.2017).

Tilastokeskuksen verkkosivut: Kesämökit 2016.

<http://www.stat.fi/til/rakke/2016/rakke_2016_2017-05-24_kat_001_fi.html>. (26.9.2017).

Tilastokeskuksen verkkosivut: Rakennukset ja kesämökit.

<<http://www.stat.fi/til/rakke/index.html>>. (7.2.2017).

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2002.

Tuovinen, Anu: *Porin Huvilajuopa: huvila-alueen maiseman ja rakennuskulttuurin muutoksia viime vuosisadan aikana*. Humanistisen tiedekunnan Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Pori, 2012.

TuuliWatti Oy:n verkkosivut.

<<http://www.tuuliwatti.fi/tuulipuistot>>. (20.3.2017).

Vepsäläinen, Mia: *Suomalaisen vapaa-ajan asumisen ja mökkeilyn merkitys*

ulkomaalaisille matkailijoille ja vapaa-ajan asukkaille. Itä-Suomen yliopisto, Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos, 2017.

Verta, Olli-Matti: *Karvianjoen vesistön säännöstelyjen kehittämisen tilannekatsaus*. Varsinais-Suomen ELY-keskus, Noormarkku, 2012.

<<http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B7B4CBC17-1016-49CE-92EE-2EAC29A6CEC4%7D/55082>>. (30.3.2017).

Vuori, Olli: *Kesähuvilanomistus Suomessa: Kartoittava tutkimus kesäasutuksesta ja huvilanomistuksesta taloudellisena ilmiönä*. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C, osa 3. Turun yliopisto, Turku, 1966.

LIITE 1.

Kartta 1. Rajattu karttakuva Isojärven Siikaisten puolen lounaisosasta.

Peruskartta vuodelta 1970.

LIITE 2.

Kartta 2. Rajattu karttakuva Isojärven Siikaisten puolen lounaisosasta.

Peruskartta vuodelta 1986.

KYSELY SIIKAISTEN/POMARKUN ISOJÄRVEN MÖKKEILIJÖILLE

1. Sukupuoli

- mies nainen

2. Ikä

- 0-20
vuotias 21-30
vuotias 31-40
vuotias 41-50
vuotias 51-60
vuotias yli 60
vuotias

3. Ammattiryhmä

- ylempi
toimihenkilö alempi
toimihenkilö työntekijä yrittäjä opiskelija eläkeläinen muu

4. Kuinka pitkä matka sinulla on kotoa mökillesi Isojärvelle?

- 0-25 km 25-50 km 50-75 km 75-100 km yli 100 km

5. Mikä on käyttäsi mökin omistusmuoto?

- olen ainoa omistaja yhteisomistus puolison kanssa olen yksi useammasta omistajasta (esim. perikunta) käytän mökkiä, mutta en omista sitä (esim. vuokramökki)

6. Mistä lähtien olet mökkeillyt Isojärvellä?

- ennen 1960-lukua 1960-luvulta lähtien 1970-luvulta lähtien 1980-luvulta lähtien 1990-luvulta lähtien 2000-luvulta lähtien

7. Paljonko aikaa vietät vuosittain mökilläsi?

- alle 10 vuorokautta 10-30 vuorokautta 30-60 vuorokautta 60-90 vuorokautta yli 90 vuorokautta

8. Teetkö koskaan etätöitä mökiltä käsin?

- kyllä en

9. Mitä arvostat eniten omassa mökkimaisemassasi?

10. Millä tavalla olet muokannut tai muokkauttanut omaa mökkimaisemaasi? (voit valita useita vaihtoehtoja)

- en mitenkään
- rannan ruoppausta
- puiden kaatoa
- aluskasvillisuuden raivausta
- hiekkarannan tekeminen
- kaislikon/ruovikon niittämistä
- mökkitontin aitaaminen
- jollain muulla tavalla, miten?

11. Mitkä ovat olleet suurimpia muutoksia Isojärven mökkimaisemassa sinä aikana, kun sinä olet siellä mökkeillyt?

12. Mitä harrastat mökkeillessäsi Isojärvellä? (voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

- kalastusta
- soutua/melontaa
- moottoriveneilyä
- lintujen tarkkailua
- sienestystä
- marjastusta
- rakentamista/remontointia
- lukemista
- puutarhanhoitoa
- metsänhoitoa
- jotain muuta, mitä?

13. Mikä sinua ärsyttää Isojärven mökkimaisemassa? (voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

- ei mikään
- liiallinen vesiliikenne
- mökkinaapurit
- melu
- maisemassa tapahtuneet muutokset
- alhainen vedenkorkeus
- järven ekologinen tila

- tuulivoimalat
- sinilevä
- jokin muu, mikä?

14. Mitä mieltä olet mökkien määrästä Isojärvellä?

1 2 3 4 5
mökkejä on aivan liikaa mökkejä on aivan liian vähän

15. Millainen on mielestäsi Isojärven ekologinen tila?

1 2 3 4 5
erittäin huono erittäin hyvä

16. Mitä mieltä olet Isojärven vedenkorkeudesta?

1 2 3 4 5
vedenkorkeus on aivan liian alhainen vedenkorkeus on aivan liian suuri

17. Perusteluja tai kommentteja Isojärven vedenkorkeuteen liittyen

18. Millainen on mielestäsi Isojärveen kohdistuva virkistyskäytön paine?

1 2 3 4 5
aivan liian pieni aivan liian suuri

19. Miten suhtaudut Isojärven mökkimaisemaan viime vuosina ilmestyneisiin tuulivoimaloihin?

1 2 3 4 5
ne pilaavat maiseman täysin ne sopivat maisemaan erittäin hyvin

20. Perusteluja tai kommentteja tuulivoimaan liittyen

21. Paljonko olet tekemisissä mökkinaapuriesi kanssa?

1 2 3 4 5
ei yhtään todella paljon

22. Minkä verran sinusta Isojärvellä esiintyy yhteisöllisyyttä?

1 2 3 4 5
ei yhtään todella paljon

23. Miten yhteisöllisyys ilmenee Isojärvellä?

24. Millä tavalla haluaisit Isojärven mökkimaiseman muuttuvan seuraavan 10-15 vuoden aikana?

